Knihovna FF MU Brno
2571006068

JAN LIER

KLÍN KLÍNEM.

NOVELA.

1883.

V PRAZE.
TISKEM A NAKLADEM KNIHTISKÁRNY F. ŠIMÁČKA.
1899.

Od téhož autora týmž nákladem vyšly:

FEUILLETONY.

I. (18 prací.) Snížená cena 25 kr., váz. 65 kr.
II. (16 prací.) „ „ 25 kr., „ 65 kr.
III. (17 prací.) „ „ 25 kr., „ 65 kr.

Masarykova Univerzita
Filozofická fakulta, Ústřední knihovna
Přír.č. 6068-10
Sign. 88.10-
Sysl.č. 629239

I.

Tichou, pustou nocí rozlehlo se krátké udeření na zvon vyznívající ve vlnivém bzučení. Zazvonila druhá rána a obě hlaholily zase v dálce jako skákavou, zanikající ozvěnou. Po krátké přestávce rozezvučely se cimbály opět a opět.

Zvoncům venku odpovídalo jasné cinkání z uzavřené místnosti. Kdesi vrzala zvolna vrátka, jinde zapadly těžké dveře hřmotně do závor.

Bezohledně hlučné zívnutí přidružilo se k těmto porůzným, náhle vznikajícím zvukům, a z řídké mlhy, rozestřené po prostranství, vynořil se člověk zahalený v huňatý plášť. Pod nohama skřípala a chrastila mu tříšť, po kalužinkách plovoucí. V záři lucerny mužovy skvěla se třpytivě setba sněhová, rozbíhaly se a opět smršťovaly kývavé stíny po rudém průčelí cihlové budovy, v níž zahořelo tu a tam okno a zabělela se spuštěná záclona, leckde mdlým, jasným pruhem vroubená. Pouze v nárožním okně prvého patra nebránila nijaká žaluzie mihotavému svitu lucerny; skočil po sklech a skrze ně, vrhl mříž rámoví na strop v bizarním stínu, vytáhl jej do délky a napříč v lezoucí

kosočtverce, které sběhly se mžikem v jediný ostrý úhel, z jehož hrotu přelétlo světlo do zrcadla na stěně a odtud odrazem na šarlatové květy v koberci u nohou ženy, pohřížené v snění.

Vzplanutí pestré kytice v tmavém prostoru vyrušilo ženu; ohlédla se pokojem a teprv nyní ozývalo se v ní zvonění signálů, zachycené prve jen sluchem a nevpuštěné dříve k mysli, zabrané dumáním.

Žena vzchopila se ruče s pohovky a vešla přivřenými dveřmi do sousedního, jasného pokoje, odkud s lampou v ruce opětně se vrátila. Lampa osvítila spořádaný, čistý pokojík, k jehož úpravě žena poslední ruku přikládala. Spustila záclonu, srovnala na stolku několik předmětů, věnovala zběžnou pozornost šatům, připraveným ku převléknutí, přesvědčila se zkoumavě o půvabnosti odestlané běloskvoucí postele, i odhadla výhřevnost kamen, v nichž náklad žhoucího uhlí dostatečnou zásobu tepla zaručoval.

Žena byla patrně spokojena. Lehkým úsměvem zvedl se ret jejích sevřených souměrných úst, a její jasné, šedomodré oči zaskvěly se na okamžik tichou radostí. Obličej statné, asi čtyřicetileté, pěkně po domácku oděné ženy byl posud hezký, ba mohlo by se říci krásný, kdyby jasno jejího čistého čela nebylo přerváno utkvělými vráskami, jež také kolem úst přívětivé tváře se rozbíhaly. Ve svitu lampy, k níž se byla žena přiblížila, jevil se obličej zvláště v profilu ostře kreslený, v lomených rysech, jakéž dlouholetý trud z harmonických, vlnitých kontur mládí zvolna modeluje.

Žena vyňala z kapsy složený šedý papír, útržek úředního blanketu, a jakoby se posledně chtěla ujistiti, přeběhla zrakem několik neladných, zběžně načrtaných řádek: „Jediná matko. Mám na týden dovolenou. Přijedu s patnáctkou, na lokomotivě. Na Vaše objetí se těší Váš Vladimír. — Douška. Abyste se nedivila a nestrachovala: Jezdívám nyní často na strojích, abych se obeznámil s výkony strojníků. Ze soukromé horlivosti použiju také cesty domů ke cvičné jízdě. — Otce líbám."

Po přečtení zapadl opětně papír bedlivě složený v kapsu zástěrky, a žena opustila kvapně pokojík. Sestoupila do přízemí a vkročila do veliké, jasné kuchyně, kdež kuchařka i služka rychle si byly ospalost z očí protřely a nyní před zraky své velitelky horlivě kolem obrovského, železného krbu se otáčely. Několika stručnými, věcnými otázkami a dohlédnutím na syčící pánvice i kamnovce přesvědčila se paní, že vše jest připraveno Vyšla do úzké, polotmavé předsíňky, a otevřevši protější dvéře zastavila se mezi nimi.

Hleděla do prostranné restaurační síně nádraží. V pološeru slabě osvětlené, dusným a čpavým vzduchem naplněné místnosti byl přerývaný noční klid, snění a bdění několika bytostí, jako zavátých v kaleidoskop zimničného snu, chaotického, nesouvislého, plného nesrovnaných a prchavých zjevů.

Za kyticemi a nástolky buffetu podřimoval malý sklepník s lící na ubrousku položenou; byl jako hotový k poskoku, a na rtech zdálo se mu číhati „hned", „račte", „k službám". Vedle buffetu ležel natažen na lavici námořník, jedoucí snad na dovolenou; chrápal spokojeně a napodobil bezděčně rachotění kotvových řetězů, funění parního stroje a zase chrčení vody pumpované do kotlu; obracel se, posouval

se pomalu s ruční brašny, sloužící mu za podušku, a při každém pohybu zavadil nohou o svého souseda dosti vzdáleného. Tento přeměřil pravidelně s úžasem nohy spáčovy, jichž délky se mu zdálo přibývati, a sedl si o píď dále. Byl to jeden z lidí, jakýchž jest po českém venkově plno, a kteří obyčejně s pýchou kastilského hidalga zovou se měšťany nějaké urbis, již toliko důkladný znalec království českého na mapě zjistiti dovede; takoví lidé vědí všechno, všecinko, co jejich dědové již věděli, jsou po vymlácení nebo před zasetím řemeslníky a tvářívají se velmi chytrácky. Také náš měšťáninek pohlížel zpod štítu své sváteční „oficírky“ důvtipně na čajové náčiní před sebou. Vyzrál na ně, domakal se konečně vynaložením veškeré bystrosti svého ducha, kterak se jím nakládá, proč to a ono jest tak a ne jinak. Těšil se svému vítězství, po vychladnutí čaje pracně dobytému; sledy zápasu blyštily se po stole v kalužinkách, na které chvílemi s výčitkou spořivé hospodyně pohlížel protějšek měšťáčkův, tučná žena s lesklým obličejem, v páchnoucím kožíšku a s nůší po boku. Soužila ji jakási nedůvěra ve vlastní počtářské umění; vybírala po chvílích hrstku peněz a scumlaných papírků z koženého sáčku a nemohla zajisté pro veliké obchodní kalkulace usnouti. Její přepočítávané, zvonící poklady vzbuzovaly závisť vychrtlého člověka u kamen. Mačkal pod pažím zohýbanou, jako od neštovic dolíčkovatou i skvrnitou křídlovku, a podle výrazu velkých, bídou prohloubených očí a bledého, dosti zajímavého obličeje bylo lze souditi, že podrobuje některé běhy vezdejšího života analysi svého čilého, těkavého ducha. Rozběhl se občas tichými kroky od kamen; avšak rozmach takový končil

pravidelně smutným návratem ku prameni fysického tepla, jehož nedostatek chatrně oděného hudebníka stále v nejnižší sféry lidské fantasie strhoval. Učiněnou protivou této nepokojné duše byla skupina lidí, rozložených více malebně než pohodlně v koutě mezi bednami a koši, po rancích a peřinách. Vystěhovalci. A přec neznepokojovala je nijaká obrazotvornost. Starý náčelník rodiny dýchal odměřeně do lůna vydrovky, stažené na obličej, šedivá družka jeho života dovedla neméně pokojně spáti v chomáči šátků, jimiž byla obtížena. Mladá žena, snad ovdovělá dcera, skláněla snící hlavu nad klínem, do něhož se jí bylo od prsu smeklo malé robě, nejspíše bratříček neb sestřička povyrostlého chlapce, jenž sám nespal a z rozumných, dobráckých očí upřeně do světla pohlížel.

Jediná lampa hořela na prostředním lustru, sesýlajíc toliko na stůl pod lustrem jasnou zář. Kolem stolu sedělo několik hráčů, vynakládajících s podivuhodným úsilím veškerý svůj um na řešení složitých problemů hazardní hry, která spočívá v hádání a zvedání jisté karty. Svědkem hry byl klímající pumpař stanice, jemuž skrovné příjmy nedovolovaly házeti bankovkami do chomáče peněz na stole. Spokojoval se platonickým požitkem přihlížení, v němž každé chvíle usnul, aby za okamžik, vzrušen tlumeným zaklením nebo stručným, potutelným smíchem některého hráče, sebou trhl, na karty a peníze matné oči vytřeštil a oharek doutníku zapálil; v několika minutách klesla mu hlava opět na hruď, ruka do klína, oharek pod stůl. Druhým svědkem hry učinil se měšťáček, vypuzený ze svého místa nohama dlouhého námořníka. Povstal chvíli po doznění signálů a po-

hlížel zpod své komické sváteční čepice s olympickou důstojností na počínání hráčů. Byli čtyři. Osmahlý, tělnatý strojník; nemluvil, nezlobil a neradoval se; shraboval peníze s týmže klidem jako je opět odhazoval. Vedle něho vrchní konduktér, jenž každé své hnutí vzdechem provázel a nevděčné karty s výrazem tklivého zármutku na stůl kladl. Dále člověk neurčité společenské třídy, oděný s ošumělou okázalostí, se žlutým, krůpějemi potu svítícím obličejem a nestálým, pronikavým zrakem, jenž byl právě tak odporný, hrabivý a horečně třaslavý, jako veškeré pohyby tohoto nejčilejšího ze společnosti. Jeho sousedbyl zralý muž pokročilejšího věku, souměrně, štíhle rostlý. Choval se s přemnou zevnější slušností a zíral zplna, pyšně na své soudruhy, od nichž se odrážel i elegantním šatem, běloskvoucím prádlem, jemnýma rukama a parfumem jako švihácký kavalír; jeho zajímavé, mužné a hezké tváři dobře svědčil kučeravý černý vlas, upravený s touže pečlivostí, jako husté, v krátké špičky do výše nakroucené kníry.

Sahal právě po rozhodné kartě, když na ruku a na stůl před něho padl stín lidské hlavy. Pozvedl rychle oči, v nichž mžiknutím vystřídal se úžas, ostych a vzdor.

„Přeješ si něčeho?“ tázal se s úsečnou laskavostí ženy, kteráž se byla ode dveří předsíně zvolna a tiše přiblížila.

„Dobrý večer, paní Urbanová,“ zabručel strojník.

„Váš sluha, paní restauratérko,“ klaněl se vrchní konduktér.

„Ruce líbám, milostivá paní,“ překřičel všechny rtuťový hráč. „Jak se ráčíte od té doby —“

„Od včerejška,“ doplňovala paní Urbanová, děkujíc chladně lehkým kynutím hlavou ke všem pozdravům. „Zapomínáte, pane Goldsteine, že míváme velmi často potěšení —“

„Prosím, prosím, potěšení na mé straně. Kdyby toho nebylo, mohla byste mne politovati. Stále v letu, ve dne za obchodem, v noci na cestách. Nu, což dělat! Trpět a proložit si trampoty zábavou, jaká se kde namane. Krátíme si právě dlouhou chvíli — ach, pardon, pane Urbane, vy čekáte na odpověď své paní choti. A já překážím, promiňte!“

„Vladimír přijíždí,“ zněla odpověď paní Urbanové k otázce, jíž byla přivítána.

Restauratér upřel své oči na vzdálené pendlovky.

„Za sedmnáct minut,“ řekl, rozeznav rafije na ciferníku; posouvaly se přes první hodinu s půlnoci. „Času dosti. Hned jsme hotovi. Děkuju ti za upozornění.“

„Je-li milostivé paní libo, složíme karty bez otálení,“ nabízel se sladce pan Goldstein.

„Nekvapte,“ odporoval restauratér. „Hedvika se mi chtěla jen zavděčiti. Táhnu.“

Ve hře pokračováno. Za chvíli ohlédl se Urban po své choti. Odešla již po kratinkém, klidném váhání..

„Strpení, na okamžik,“ žádal restauratér, vstávaje, jakoby se byl náhle na něco rozpomenul.

„Přicházím si pro jistotu, že se nehněváš,“ oslovil Urban zticha svou choť, dostihnuv ji v předsíni a uchopiv ji upřímně za obě ruce.

„Nehněvám,“ odvětila, pohlížejíc naň vážně. „Jest mi jen líto mých nadějí. Těšila jsem se, že's již odvykl. A ty opětně začínáš.“

„Mlč, dětino," konejšil Urban, polaskav svou choť na tváři. „Jednou za čas, k vůli společnosti musím si hoditi. Vždyť jsem odvykl, skutečně. Ale — vyhrávati. Pro dnešek bych rád skončil, ovšem se ctí —"

„Skonči hned."

„Nemohu přec utéci jako školák," mínil restauratér poučivě a s nedbalým úsměvem. „Rád bych jim oplatil. Ale došly mi peníze. Nechtěla bys mi vypomoci?"

„Nemohu."

„Fráse, Hedviko, není-liž pravda?" lichotil Urban. „Máš dobrý úmysl, leč neméně dobré srdce. Dej! Rychle. Čekají na mne."

„A jsou ti zase milejší než já, než tvůj syn?" ptala se paní, objavši muže.

„Léčky toho druhu nehodí se na mne. Nejsou na místě. Vždyť běží o maličkost, o prosté dohrání směšné partie. Pusť si vrtochy z hlavy a obměkči se. Ještě minutu, a oni si pomyslí o mém ponížení, — tebou, Hedviko. Chceš tomu?"

„Ne, zajisté ne, ač pochybuji, že by nějaké pomyšlení Goldsteinovo mohlo ponižovati. Zde, vezmi, dohrej naposledy, a vrať se, Emile, rozluč se s nimi hned —"

„Toť nestačí," přerušil Urban svou choť a vzal jí rychle tobolku z ruky. „Máš více —"

„Nemám," odpírala paní. Její hlas nabýval tvrdosti.

„Žertuješ. A což toto není tvé?"

„Není."

„Pravda, rozpomínám se, zlatoušku, že v tvých očích jest všechno mým a ty pouhou věrnou správkyní mého majetku. Díky. Tedy mé?"

„Ani tvoje."

„U všech —! Čí tedy?"

„Vladimírovo. Určeno na dar k jeho narozeninám."

„Vladimírovo, — jeho narozeniny — skutečně, pozejtří," zarazil se Urban. „Proč jsi mi jen dříve ne — A jaké caviky! Musím! Však se karta obrátí, a já mu dar zdvojnásobím!"

Odkvapil. Neviděl, kterak jeho choti oči zvlhly a ruce za ním se spjaly marnou, pohrzenou prosbou —

V restauraci počínalo býti živěji. Pozorně pootevřenými dveřmi vsunul se dlouhý vesnický výrostek, jenž své hřmotnosti sám se lekal. Jeho hlava byla oddělena od plecí vysokým a objemným kuželem, stočeným z červených šálů. Posadiv se šetrně na růžek lavice těsně u dveří a postaviv hůl i koš do kouta opatrně jako do cukroví, pohlížel nedůvěřivě na malého panáčka ve fraku, který se k němu blížil, houpaje na třech prstech velký tác a čajové náčiní. „Poroučíte?" vyzvídal na příchozím sklepník, vyburcovaný jeho lomozným tichošlápstvím. Výrostek zavrtěl hlavou a těšil se patrně tomu, že malého panáčka neurazil.

Pumpař se protáhl, vyhledal si pod stolem oharek svého doutníku a poroučel se uctivě ostatní společnosti. Ve dveřích srazil se s bujarým venkovanem, jenž rozháněl se v dlouhém kožiše a mluvil nahlas, až všechno drnčelo. Tento muž byl z otrlých, počínal s každým řeč, mluvil uvědoměle a nerozpakoval se nikomu pohlédnouti zostra kamarádsky pod obočí; vypil řehtavě několik sklenek piva rychle za sebou a poslední nabídl ženě s nůší, kteráž opatrně k odjezdu se sbírala.

Restauratér nepovšiml si přátelského pozdravu nového příchozího; všechna jeho pozornost byla upjata ku kartám, v nichž prohrával důsledně.

Vrchní konduktér schoval s povzdechem výhru do tobolky a přál pánům dobrou noc; povinnost ho volala. Venku zadrkotala bryčka. Do síně přinesl ponocný ohromný kožich a malý, mosazným kováním třpytící se vak, za nímž přihopkoval majitel, drobný obchodní cestující, jemná duše ve šviżném tílku, umytém, oholeném, učesaném Nic ho v síni nezajímalo, nic nepřekvapilo, toliko vlastní jeho zjev, obrážející se spanile v zrcadle. Sklepník rozžehoval ostatní světla. Měšťáček z lásky k bližnímu probudil vystěhovalce, zapálil si krátkou dýmku, vykročil a podupával jednou nohou i přikyvoval hlavou, rozmlouvaje blahosklonně s ubohými.

Z ruky páně Goldsteinovy putovala pod stolem velká bankovka do dlaně Urbanovy. Uzavřena mezi nimi půjčka. Dvěma pohledy. Restauratérova tvář barvila se do ruda, jeho rty byly sevřeny, oči mu jiskřily. Hrál zuřivě.

Ponocný ohlašoval otevření kasy a jal se společně s filosofickým hudebníkem vytřásati spánek z námořníka, ochotného zaspati soudný den. Strojník vyčkal do minuty nejvyšší čas k odchodu a opustil pak hráče, vecpav nedbale do levé kapsy měšec s tabákem, do druhé hrst peněz. Před budovou zazvonily rolničky a do sálu vbatolil se objemný, krátký pán, hladící sobě prošedivělé a počtem velmi vzácné vlasy s týla k čelu. Pozdravován uctivě s několika stran.

„Je-li možná, pan správce ze Štěpánova!“ užasl radostně pan Goldstein, odkládaje karty.

„Zůstanu dlužen,“ řekl mu kvapně Urban šeptem skrze zuby. Vzchopil se také. Byl bledý. A správce podav mu pravici ucítil, že jeho ruka byla těžká, studená, vlhká.

Správci nezbylo času, aby se zeptal restauratéra, churaví-li, a tomuto nebylo možno něco planého promluviti; Goldstein opanoval útokem obchodních otázek a zpráv štěpánovského pána úplně. Urban mlčky byl přítomen.

Venku hřměly po cestě znova těžké povozy, zněla melancholická trubka a práskaly biče.

„Chlumská pošta,“ řekl ponocný k sklepníkovi, ohlížeje se po hodinách. „Co to? Obyčejně dorazí na minutu zároveň s vlakem. Jsou na svou správnost pyšni a dnes o hezkou chvíli dříve — — ? Přijíždějí s dvěma vozy —“

Sklepník postavil na buffet grog pro obchodního cestujícího a přiskočil k oknu, aby viděl co se děje. S týmž úmyslem pootevřel ponocný dvéře do vestibulu a trhl jimi hned na to, otvíraje uctivě dokořán.

„Krajský hejtman, — vrchní inspektor, — státní rada,“ hádal obchodní cestující, pohlížeje do výšky na příchozího, jenž v pravdě zdál se býti nějakým ministrem ze staré doby, cestujícím na zapřenou, bez řádů na krku a bez zlatého vyšívání na kabátě. Byl vysoké postavy, široký v prsou a nesl hrdě hlavu, pokrytou hustými, stříbrolesklými šedinami, jež spolu s bílými licousy vroubily panskou, krásnou, hladce oholenou tvář. Pohyboval se vážně, s přirozenou důstojností člověka, sestárlého v panování. Zpod hustého, vyklenutého obočí zíraly s pyšným klidem jeho bystré, jak ocel šedé a jasné

oči; na okamžik zastavily se u skupiny pod lustrem. Štěpánovský správce pozdravil zdvořile, pan Goldstein poníženou úklonou, restauratér odměřeně.

„Očekávám vnučku," pravil starý pán, dotknuv se ruky správcovy, kterýž mu byl vstříc pokročil. „Popílil jsem si a rozhněval starého Blažeje," hnul hlavou směrem ke dveřím, jimiž se dral do síně starý, bručící postillon. „On pořáde svým tempem, tvrdohlavě, že prý dojedeme navlas v čas. Já hartusil, on konečně ze zlosti práskl do koní, a měl pravdu. Jsme tu skutečně o dobrých pět minut před časem."

Správce řekl něco zdvořilého, po té zase něco pochvalného o starém Blažeji. A nejsa pobízen k dalšímu hovoru, obrátil se znova ku Goldsteinovi.

Kromě starého pána přijeli s chlumskou poštou nějaký obchodník s chotí, švitorní, rtuťoví lidé; hladký, všecek usměvavý a kulatý velebníček; švadlena neb učitelka, šeptající a pořáde v uzardění; konečně student, jemuž nedostávalo se na těsném, kratinkém zimníku, za to však přebývalo vlasů, které zpod kloboučku v malebném nepořádku do čela a na skráně mu kypěly.

V síni bylo hlučno. Lidé pobíhali kříž na kříž, dveře do vestibulu a ku kase vrzaly a bouchaly bez ustání, smích, spěšné rozmluvy ozývaly se na všech stranách, kufry a balíky smýkány k váze, kofíky, sklenice, lžičky cvrnkaly po stolech, a sklepník lítal do kuchyně jako vymrštěný míč, jenž odrazem stále se vrací.

V tomto hemžení, v němž každý hledí si sebe a nedbá druhého, ocitil se nepozorovaně restauratér po boku starého pána z Chlumu.

„Jste mi vítán, pane poštmistře," pravil Urban zdvořilým způsobem. „Myslil jsem právě na vás."

„Hm, a přejete si něčeho?" tázal se klidně chlumský poštmistr, dívaje se na Urbana s vrchu.

„Ano. Dovolím si vás navštíviti —"

„A k čemu byste se namáhal? Máte mne zde, a jakkoli čas není právě vhodný, jakkoli nedovedu si pomysliti, o čem bychom my dva mohli jednati, — jsem přece ochoten vyslechnouti vás hned. Prosím."

„Libo-li, pane Rajský, vejdeme do vedlejší čekárny — —"

Po krátkém rozmýšlení následoval poštmistr Urbana do tmavého, nevytopeného, prázdného pokojíku, čekárny první třídy.

Restauratér zavřel za panem Rajským, rozžehl plamen na lustru, přitočil poštmistrovi křeslo a postavil se sám před něho, opřev se loktem o římsu pod vysokým zrcadlem.

Pan Rajský nevšiml si ani nabídnutého křesla. Stoje pohlížel tázavě na svůj protějšek.

„Chtěl jsem si dojíti pro odpověď na své dopisy," vysvětloval Urban.

„Odpověděl jsem: Hodil jsem před rokem první váš list do pece a nepřijal žádný následující."

„Škoda. Byl byste se přesvědčil, že nemám chuti žertovati, což snad z prvního, velmi zdvořilého listu souditi jste mohl."

„Hleďme! Vy nebudete žertovati!? Račte."

„Pamatujete se po roce, oč běží?"

„Nejasně, milý pane, velmi nejasně. Jsou jisté věci, pro které slušný člověk nemá paměti."

„Mám, pane Rajský, úpis, dobrou směnku vašeho nebožtíka pana syna. Platí za pět tisíc zlatých."

„Tak? A dále?“

„Jste dědicem svého syna, pane Rajský. Slušelo by se, abyste se zaň vyrovnal.“

„Nedědil jsem po svém synu ničeho, poněvadž nic neměl. Jmění Rajských zůstalo v mých rukou, aby nešťastným, svedeným člověkem zmrháno nebylo. Víte, kdo ho zkazil?“

„Nebožtík můj přítel Ivan byl veselý hoch. Podobá se, že přepínáte, pane Rajský. Že by zkažen byl a o jeho svůdcích nevím.“

„Vaše — vaše — odvaha jest podivuhodná,“ vyrazil ze sebe starý pán, vzpřímiv se hrozivě. „Stojíte před sedmdesátiletým starcem. Zabil jste mu syna, zničil naději a dědice, od — od — odradil snachu, rozeštval rodinu a zhanobil odvěké, poctivé jméno. — A vy se osmělujete před tohoto starce s cárem papíru, s vysvědčením šílenosti mého syna, s úpisem na mzdu za nějaké darebáctví, ve hře či jak na něm spáchané? A chcete, abych vám tuto mzdu vyplatil?“

„Ano. A mimo to, abyste odvolal urážky, které jen ze šetrnosti k vašim šedinám snad prominu.“

„Kdybych řekl, že tak neučiním, řekl bych málo,“ utrhl se pan Rajský, hnuv se zároveň mně k odchodu. Vlak burácel nádražím. „Jsme, tuším, hotovi. Rozejděme se, nemám času.“

„Prosím jen o chvilenku strpení,“ žádal důrazně restauratér, zastoupiv poštmistrovi cestu. „Nechal jsem vás domluviti. Vyslechněte také mne. Obmezím se na věc. Směnka, o které jednáme, jest ovšem úpis na dluh čestný, opakuji čestný, pane poštmistře, a připustíte, že váš pan syn měl právo zadávati své čestné slovo v plné hodnotě. Přes to bych si nebyl

snad vzpomněl na tento dluh, kdyby mne nenutila nouze. Jsem, pane, v tísni, a jsem sobě i své rodině povinen, nevzdávati se svých nároků. Proto se s nimi přihlašuji. Po klidném rozvážení povolíte zajisté mé žádosti.“

„Ne.“

„Budiž,“ usmál se výhrůžně Urban. „Dáváte mi sám volnost, abych byl stejně nešetrným a pomohl si ku právu jakkoli. Budu žalovati. Mohu také ku příkladu, — pardon — nemluvím o své myšlence, byl to cizí nápad, ale neztajím vám jej, abyste věděl, co bych v bídě a ve volnosti svého počínání učiniti mohl. Prosím, jen ještě dvacet slov: Jedenkráte bylo tu pozdě velmi veselo. Můj nestřežený jazyk zmínil se o směnce, a přítomný zpravodaj místních novin, které bojují zuřivě proti vám, jakožto prý náčelníku chlumských copařů, byl ihned ochoten dodati mým upomínacím listům váhy. Toliko mým rozhodným slovem zabráněno, že tato i jiné historky z vaší rodiny —“

„Tato a jiné historky z mé rodiny!“ vzkřikl stařec, postoupiv proti restauratérovi. „Čeho se odvažujete, ničemný člověče?“

Chvíli zírali si oba muži okem v oko, rozlíceni, jak na skoku k zápasu bez milosti.

„Čiňte, co vám ďábel vnukne,“ vzpamatoval se rychle poštmistr.

Starý pán obrátil se k východu na perron. Leč v tom rozlétly se již dvéře a jimi vcházela očekávaná.

Bylať zatím „patnáctka“ přelétla nádražím. Lokomotiv „Quasimodo“, vlekoucí za sebou několik nákladních vozů, vřaděných před osobní, uháněl daleko v před, jak o závod s restauratérkou, spěchající

za ním, by uvítala syna. Zavřískav na brzdiče stanul „Quasimodo", a strojník, pustiv mu něco páry, vyložil se pohodlně přes brlení můstku.

„I dobré jitro, paní Urbanová," vítal blížící se, jedva dechu popadající restauratérku. „Troufám, že jste na liché stopě, hledáte-li mladého pana inženýra."

„Hledám. Což nepřijíždí s vámi Vladimír?"

„Ba přijíždí. Ale u mne se dnes mladému panu inženýrovi nějak nelíbilo," vykládal na široko strojník. „Již v Praze mi otálel, bylo odzvoněno, odtroubeno a podržel jsem si ještě hezkou dobu ruku na páce k píšťale, než přiběhl. A pak neměl stání. Stroje si valně ani nepovšiml, ač jindy žádné sáhnutí naň mi nepřeje. A jen jsme byli v Řečici, ztratil se mi pod rukou. V Cerekvi zase přišel jako vyměněný, a oddechl jsem si věru, když hned zase v Žinkovech opustil „Quasimoda" nadobro. Byl strach, aby mi s můstku nespadl. A mimo to podle instrukce není dovoleno na stroj, když člověk má vidění — —"

Další výklady strojníkovy ušly paní Urbanové. Kvapila podél vlaku, hledajíc mezi vystupujícími a přecházejícími Vladimíra.

Brzdič posledního vozu pověděl jí, že mladý pan inženýr přijel v sousedním vagoně.

Ohlédnuvši se zočila paní Urbanová v ostrém svitu refraktora závěreční signalové lucerny své hledané dítě, mladistvého, hezkého muže, s černými, koketními knírky nad plnými rty a příjemným úsměvem na svěží, pěkně opálené tváři. Podával někomu do kupé ruku.

Setkala se s útlounkou ručinkou v jemné rukavici s kožíškem, a nad Vladimírem objevil se bílý a růžový obličej, dívčí tvářinka s něhou anděla středěvěkých malířů, s očima Madonny pod oblouky krásně klenutého obočí a s čtveráctvím bujné dámy na sálajících rtíkách. Ve skoku dolů svezla se jí kápě kožichu s hlavinky, na níž zaskvěl se leskem zlata bohatý, v neladu přirozeně se kadeřící a vlnící vlas.

Za dívkou vynořovaly se z vozu škatule, kufříky, šaty, kožešiny, jež kdosi v nejdůvěrnějším přátelství Vladimírovi nakládal. Dívka se proto smála mladíkovi a durdila se na obstárlou dámu, kteráž konečně zvolna z kupé vystoupila.

Pojednou vyskytl se u vozu starý člověk, premovaný na límci, s čapkou smeknutou a zmocnil se dívčiny ručinky, jíž vroucně líbal.

„Blažej!" vítala dívka starce, radostně brumlajícího, a Vladimírovi bylo podstoupiti boj o zavazadla se šedivým postillonem. Zvítězil i nesl vesele svou kořist za dámami, spěchajícími k čekárně.

„Matko!" Vladimír postavil na zemi kufříky, objal i zlíbal v letu paní Urbanovou. V tom uchvátil po zákeřnicku starý Blažej část kufříků. Vladimír zachránil ruce ostatní pro sebe. „Matinko, dovol, abych dokončil svůj rytířský úřad — —" A již běžel se zavazadly opět za dámami.

Dívka byla první v čekárně a v náručí pana Rajského.

Za ní paní teta, vzdychající, referující, Pánubohu děkující.

„Až doma," krotil její výmluvnost chlumský poštmistr, unavený po scéně s Urbanem. „Nyní do kočáru, děti, a hajdy domů."

„Náš průvodčí," upozorňovala dívka svou tetu na Vladimíra.

„Pravda. Počkejte, tomuto pánovi se musíme upřímně poděkovati. Učiněný kavalír. Byly bychom se snad ani domů bez něho nedostaly, — ach, my ženské na cestách! Přijely jsme pozdě na nádraží, tento pán opatřil nám lístky, zavazadla, vydobyl zvlášťní kupé v přeplněném vlaku, a jediné jeho zásluhou jest, že v Žinkovech jsme nezmeškaly přesedání. Slovem, po celou cestu byl jediná pozornost a služebička. Bez něho bychom se byly neobešly. Grand merci, pane. Na shledanou.“

Dívka podala Vladimírovi upřímně ručku. Zarděl se jak pivoňka. A byl-li to odlesk jeho ruměnce či jinou příčinou, dívčina veselá tvář pokryla se také růžovým nádechem.

„Kdo jest tento mladý pán?“ tázal se poštmistr přívětivě.

„Můj syn!“ ozvala se paní Urbanová hrdě, přistoupivši z pozadí.

Pan Rajský hnul jedva znatelně hlavou. Nešpetl, neohlédl se po nikom, vzal vnučku pod pažím a vyvedl ji ven k vozům v průvodu tety kynoucí ještě mladíkovi a sledován Blažejem se zavazadly.

II.

Starý Blažej řídil povoz a koně se spolehlivým sebevědomím zralého mistra kočovského umění. Řekli bychom, že jel bystře, kdybychom se neobávali způsobiti nedorozumění, v němž by laskavý čtenář bezděky mohl ukřivditi šedivému postillonu domněnkou, že ujížděl jako hrom. Jeho kočovský výkon mohl by se nejpřípadněji nazvati ve své spůsobě ušlechtilým.

Blažej rozlišoval velmi přesně jízdu rychlou a jízdu ztřeštěnou. Prásknouti do koní a štváti je do splašeného trysku, pokládal za sprostotu, k níž se nepropůjčil nikdy a nikomu. Měl v té příčině hlavu, kterou nesklonil před nikým. Ani před pánem. „On jest poštmistr a já kočí,“ říkával. „Každý máme své a umíme to dobře.“ Ctil svého pána, s nímž vyrostl, sešedivěl a s pýchou zlatých dob vzpomínával, kdy ještě z Lissabonu do Moskvy poštou jezdíváno. Byl seniorem v kočovně chlumské pošty, vůdcem a učitelem mladších soudruhů a nástupců, na nichž s bolestí úpádek postillonského umění znamenal. V hloubi své duše nečinil jim proto ani výtky, jaké po celý den rozdával. Ba býval tomu — tvrdil tak — rád, že vystoupil ze šiku řádných postillonů, kteří v pravdě nebyli již více, než vozkové vláčející živé a mrtvé zásilky z Chlumu k nádraží do Libenic neb do několika sousedních městeček a zpět. Blažej sám posadil se na kozlík jen vyjímkou, jen tehdy, měl-li starý pan Rajský neb některý člen jeho vzácné rodiny někam cestu. Poštmistr nejel se žádným jiným, a Blažej nevezl nikoho jiného. Pak býval Blažej šťasten, pak trávil zpravidla aspoň týden ze slavných upomínek své jízdy, volíval k vádě s mladšími kolegy vybranější výrazy a budíval je k nočním jízdám s mimořádnou otcovskou šetrností.

Na cestách s pánem rozvíjel Blažej všechny skvělé stránky svého umění, svých postillonských tradicí, jež bezmála nikdo již nedovedl oceniti krom starého poštmistra a Blažeje samého. Jsou to starosvětské finessy a rozkoše, kterým naše pokolení již nerozumí. Nechtějme tedy, aby neobratné pero moderního člověka líčilo povznášející vědomí Blažejovo,

vzlet jeho vůle a samolibost, s níž si na svých výkonech pochutnával, stále zároveň odhaduje, kterak starý poštmistr ve voze s tichou spokojeností vzorné řízení koňů i vozu sobě všímá a svým uznáním je správně oceňuje. Čile a pečlivě vezl Blažej své panstvo temnem tiché noční krajiny, pokryté mrazivou mlhou. Kočár byl solidní, proti vlhku i zimě dobře opatřený. Bylo v něm ticho. Jedno z pravidel v disciplinované rodině Rajských vyžadovalo, nekřičeti v jedoucím voze. Zní to nepěkně, lomoz vozu nesnadno se přehluší; rozprávka se hatí a její thema zkazí. A konec bývá chrapot. Jedoucí nechávali si vypravování k pohodlnější době a na účelnější místo doma.

Aniž by nám tedy co zajímavého ušlo, můžeme dobře letem myšlének povoz předstihnouti a do Chlumr, do Jakubské ulice, na starou poštu pospíšiti.

Jakubská ulice jest z nejpříjemnějších starého, milého města; ani hlukem není odporna, vedouc mezi zahrady, kdež rozbíhá se do podřízených odlehlých uliček, které ztrácejí se konečně v polní stezky za městem. Do Jakubské ulice vstupujeme přímo z Velkého náměstí a po levé straně táhne se rozlehlá budova bývalého benediktinského kláštera z nejlepší doby české renaissance; za ní skrývá se románská basilika sv. Jakuba, oddělená od ulice starou, zanedbanou vstupní zahrádkou, nad níž vypíná se v sousedství bývalá radnice, nyní městské museum, gotická budova, založená za Václava II. a doplňovaná až do časů Ludvíka Jagelonce malebnou směsí výstupků, loubení, arkýřů a vížek. Pravou stranu ulice zahajuje nárožím od náměstí baroková budova úřadu a hostince na poště, ověnčená v obou poschodích

guirlandami vzácných, zdobným rejem po fasadě tančících okras. Od pošty až na konec ulice táhne se vysoká zahradní zeď, svrchu balustradou nekrytá galerie opatřená. Uprostřed zdi proti basilice vypíná se pyšný dům Rajských, po jehož stranách přerušena jsou obě křídla zdi vysokými a ozdobnými výklenky. Ve výklenku proti bývalé radnici postavila zbožná mysl sochu sv. Jana Nepomuckého, a ve výklenku proti Benediktinům nalézá se pěkná, stará kašna, nad níž se zvedá veselá rusalka, po způsobu těchto dam nevelmi oděná a na ramenou roztomilého klučinu nesoucí. Pacholík připomíná živě invenci bruselského maeneken piss; střízlivější doba pozměnila ovšem tento způsob chrlení vody, vsunuvši rusalce pod paží železnou rouru, z kteréž nyní voda vytéká.

Rodinné sídlo Rajských jest s to roznítiti v příteli rokoka vášnivou, závistivou touhu po takovém nebo podobném luzném útulku. Těchto přátel bývalo arciť přičiněním obmezené německé učenosti po skrovnu. Ba jest s podivením, že dům zůstal ušetřen opravářskou všetečností, která s barokových a rokokových domů shazuje vysoké prejzové střechy, bizarní komíny a smělé štíty, drhne a bílí je, otlouká ozdoby a rozdírá façady zejícími čtverrohými děrami, jež naplňuje křiklavou nádherou moderních krámů.

Rodina Rajských byla snad i v nejhorších dobách činného nevkusu zdržována pietou od oprav rodinného sídla, svědčícího o starobylosti jejího původu; posud nalézá se pod balkonem domu monogram zbudovatele Q. R. s letopočtem 1702. A od té doby jest dům nepřetržitě v držení Rajských, zůstávaje neporušen. Nic nebylo přidáno ani ubráno na rozkošném průčelí, jehož půvab jest výsledkem

velkolepé koncepce, úplného souladu rozčlánkování a roztomilosti detailů. Přízemek ovládá vysoko vypjatý, rázně profilovaný portál, nesoucí na smělých volutách balkon prvého patra, vysokého, z patnácti knížecích oken svítícího; nižší druhé patro korunováno pyšnými, sličnými štíty. A v této veškeré bohatosti ozdob, ve všech smělostech i výškách jest zachována pravá zlatá míra, kterou dnes oblíbenými formulkami mrtvého umění žádný nevypočítá a již tehdy v dobách živé umělecké tradice hravě vycítili.

V takovém domě s uzavřenými, kováním pokrytými vraty, s prostranným, vzdušným vestibulem, širokými, pohodlnými schody, chodbami jako pro kočáry a útulnými pokoji lze bydleti. V naší době, prázdné všeho slohu a veškeré, ze souvěkého života vycházející a jej pronikající krásy, jest možnost bydleti a ještě více umění bydleti vzácností. Toto umění ztraceno se vším savoir vivre osmnáctého věku. Nechceme-li říci, že jsme během století velice zdivočeli, přiznejme aspoň, že všechen velebený současný pokrok zůstává jednostranný. Naši dobu opanovaly instinkty, které ani svým výrazem nejsou valně ušlechtilé. Dresura nahrazuje nám krasochuť, a masky od všelikých předků spůjčené nahrazují nám vlastní náš sloh; poněvadž pak v masce není volno, vyklube se z ní každé chvíle všední dítě slavného století železa i páry, experimentů, doktrin a paragrafů. Vkus určují podnikatelé imitací bez vkusu, ladu a skladu, komfort jest vetešnický, potřeby primitivní, bydlení nestálé a nejisté. Jsme zvyklí toliko zdržovati se někde mezi přistěhováním a odstěhováním, v místnostech naplněných starými raritami a novověkou veteší, vyzdobenou zmetky modernosti,

kterým se dnes oblouzené oko po diktátu mody obdivuje, aby se jím zítra protřeným zrakem vysmálo. Pomyslíme-li si interieur ze XIV., XV. neb kteréhokoliv věku, tane nám na mysli okamžitě živý, ve všem všudy zaokrouhlený a sladěný obraz, v němž má všechno svou určitou a nijakou jinou façonu a barvu: lidé i předměty, myšlénky i skutky. Co postaviti vedle toho jako pěkný obraz bezkarakterního našeho věku, nevíme, leč bychom volili fotogram hranatého závodu, v němž vyrábějí elektřinu, odchovávají socialismus, dolévají pivem a dekorují maškarami, ze všech dob a koutů světa slátanými a vyjevenosti i zkroucenosti všem pěti zdravým smyslům se posmívajícími.

Co to? slyším ozývati se již tu a tam mezi přelaskavými čtenářkami, které chtějí čísti novelu a nikoli feuilleton. Prosím za prominutí. Běželo jen o příjemné ukrácení chvíle, zatím co Blažej s kočárem po silnici ujížděl. Reptání pak čítáme za kratochvíli velice příjemnou, zejména je-li oprávněno. Také je-li věcné, jako nyní, kdy se nám připlétá rozkošný rokokový palácek do moderní novely, v níž nezbývá valně místa pro kvítí a krajky, milostné žerty a pestré hry jako v době alongových paruk a vonného pudru.

Pomíjejíce tedy všech kudrlinek, zaznamenáváme prostě, že v ustanovený čas, přesně ve dvě hodiny a deset minut s půlnoci poštovní vozy po dlažbě chlumského náměstí rachotily. Zároveň s vozy hopkovaly zvuky poštovských trubek hlaholíce pustým, temným městem. Dostavník, světla i zvuky pohlceny průjezdem pošty; cestovní vůz jedoucí napřed a Blažejem řízený zahnul v svižném oblouku do Jakubské

ulice a vjel do vestibulu domu Rajských, jehož vrata se před ním zvolna, s důstojným klidem rozevřela. Blažej zastavil koně s nepřekonatelnou obratností u schodů, tak že střed stupátka kočáru ocitl se navlas nad středem prvního, širokého, kobercem pokrytého stupně.

Sluha čekající a svítící girandolou přiskočil a otevřel kočár, z něhož se nedočkavá vnučka Rajských již dobývala.

Dívka běžela po schodech přede všemi vzhůru, za ní teta v švitoření a smíchu, provázená spokojeným starým pánem.

Nahoře na chodbě před otevřenými, zvoucími dveřmi jasného rodinného pokoje sevřela dívku v náručí stará dáma jemné laskavé tváře, s dobrým okem a kadeřivým vroubením šedých vlasů kolem bílého čela. Zlíbala vnučku vroucně. Po té pozdravila upřímným způsobem dceru, tetu dívčiny, a konečně s němou, uctivou oddaností svého chotě, starého pána.

V pokoji vyloupla se teprve z kožichů a pláštů všechna luzná spanilost mladé dívky, sčarované v opojnou květinu z přítulné něžnosti, nevinného čtveráctví a průhledné ryzoty srdce i duše. Její smích a lichotný hovor protkával jak zlato pestrou přástvu nedočkavých a nesouvislých otázek i odpovědí, jimiž se bavila společnost při pozdní večeři, kteráž byla sice malá, protahovala se však stále a stále přes upomínání starého pána, jenž konečně rozhodnou již pobídkou poslal všechny spat.

Dívka jakoby se ani nemohla s babičkou a dědem rozloučiti. A přece kvapila pak před služkou nedočkavě zase do svého pokoje. Zastavila se teprve

uprostřed vyhřátého, prostranného boudoiru, ohlédla se a rozpřáhla náručí s takou radostí, jakoby chtěla celý pokoj na své malé srdce přitisknouti. Bylať v hnízdečku svého mládí, v pokladnici svých směšně tklivých upomínek. Vítalo ji vše tak, docela tak jak vyrostlo a srostlo s ní, vše neporušené. Kolem ní svítil učiněný sad drobounkých kvítků, jichž naseto po měkké tapetě a po záclonách, jimiž vystlány povlaky křesel a židlí s lenochy mdle zlacenými; ovanula ji zvláštní éterická vůně, kterouž zdál se vydychovati každý předmět, a objal ji vzácný půvab nehledané, vykvašené elegance úpravy, kteráž prastarému, krásně zachovanému zařízení opojnou vůni starého vína propůjčuje. Dívka skočila sem a tam, zatáhla pradávné nástolní stříbrné hodiny za šňůrový cop, aby se jejich zvukem pokochala, vysunula několik příhrádek skvostného, perletí vykládaného prádelníku, aniž by v něm čeho hledala, ukázala koketně vysokému, v bohaté řezbě zasazenému trumeau, kterak vyrostla. Přátelství obnoveno s pohovkou, s psacím stolkem, s krbem a skříní, se vším a všude po všech koutech. Bez ustání těkající zářivé oči neposedné dívčiny zahlédly však přece něco nového: starou známost z babiččina pokoje, sošku okřídleného hošíka, sdělaného podle obrazu Elišky Sirani. Vnučka pana Rajského vzpomněla si, že včera, totiž před několika lety ještě ctila ho jako andělíčka, a bavila se dnes myšlénkou, že poznává v něm Kupida. Překážel snad babičce; postavili jej bez úmyslu do prázdného pokoje. Dívka přiskočila, otočila si Erosa do světla, — skutečně, šíp v ruce posud mu chyběl a tetiva v luku též, v tomtéž luku, na který se dívka dosud jako na točenou hůlku pamatovala.

Andělíček s holí! Pokojem rozlehl se srdečný dívčí smích a počalo hledání stužky neb šňůrky, příhodné za tetivu. V této práci odhozen plášť, v němž dívka přijela; její prstíky zapletly se do tenké černé šňůrky z hedvábí. Nerozmýšlejíc se dlouho o původu nálezu, vrátila se vnučka pana Rajského ke Kupidovi a vyzbrojila jeho nebezpečný luk tetivou. Ukládajíc pak opětně rozhozený plášť, zpozorovala, že vysmeklo se z něho cosi lesklého a spadlo na koberec. Zvednuvši malý předmět poznala jej ihned, starou emailovanou berloque, bohyni Fortunu, tančící na okřídleném kole; tato hračka visela ještě před málo hodinami na šňůrce hodinek mladého muže, téhož kavalírka, jenž dívku z Prahy do Libenic doprovázel. A šňůrka od berloky? Ach, toť byla táž, kterou věnovala Kupidovi! Což na tom, — byla přetržena, — ano, dívka se pamatovala určitě, že mladému Urbanovi v nosičské horlivosti něco se utrhlo, aniž by si byl toho povšiml. Fortuna bude mu vrácena, a na nové šňůrce, tak se sluší; — a zatím bude Fortuna bedlivě uložena do sekretáře. Dívka se obrátila ruče k svému psacímu stolku, vyřezávanému bijou, na němž bylo místa právě toliko pro několik nippes, bohaté zlacené kování a pro dva bílé, opojně modelované a měkké dívčí lokty, kladoucí se nyní po ukrytí Fortuny na desku stolu s rozkošnictvím vědomé suverenity. Zrak dívky utkvěl toulkou opět na nových předmětech, na obrazech nad stolem. Svrchu shlížely na ni z černých rámů dvě staré podobizny. V pravo krásný muž, rusovlasý, sivooký, s energickou bradou, kteráž měla ustláno na kravatě uměle a vysoko vázané mezi hroty špičatého límce. V levo roztomilá, černooká, mladá dáma, jejíž havraní vlas

byl na temeni hladce přičesán ke skráním, po nichž kupily se hojné, až k očním důlkům se deroucí kadeře; bílá šíje a pěkná ramena dámy vystupovala ze živůtku hluboko vystřiženého a srdcovitého, jehož těsnost nebyla v nijakém poměru k objemným, balonovitým rukávům. Dívka pohlížející na staromodní mládež radovala se opět, jak její dědeček a babička bývali hezcí, tenkrát když se zasnoubili, v roce osmatřicátém — — —

Po té svezl se její zrak níže na menší, novější portréty v těžkých zlatých rámcích. Pod obrazem mladé babičky nalézala se podobizna švarného, nenuceně si vědoucího muže v loveckých šatech, jehož plný, veselý obličej výrazem rozmaru až bujného zářil; obraz byl ověnčen snítky suché imortelky. Jemu sousedil portrét zvláštní zajímavosti. Mladistvá dáma neobyčejně bílé pleti se světlehnědým fascinujícím okem a kaštanovými, do ryšava hrajícími vlasy. Byla oděna zeleným hedvábím, jehož lem byl ze šarlatových sametek. Přiléhající živůtek s reversy, z kterých vystupovala batistová chemisetka a límec, ovinutý lehce uvázanou kravatou, dodával mladé paní podnikavého rázu. Krinolina, spadající v obrovském objemu od přeútlého pasu, a ještě určitěji zlatá jehlice ve způsobě polské kosy označovaly dobu, z níž podobizna pocházela, rok šedesátý třetí neb šedesátý čtvrtý.

Dívka zahleděla se na tento obraz, a z její tváře vymizel všechen smích, ustupuje výrazu trudu, nejistoty, tázavého přemítání. Opřela si ručkou čelo, za nímž neveselé myšlénky o luštění záhad a pochyb se pokoušely. Zapomněla na vše kolem sebe i na čas. Teprve jasný zvuk hodin, opakujících třetí ho-

dinu ranní, vyrušil ji, a zároveň otřáslo jejím útlým tílkem chladno, účinek nevyspání a ubývající teploty v pokoji. Vnučka pana Rajského vzchopila se zvolna, odstrojila se v zamyšlení a shasnuvši lampu uléhala s povzdechem — — —

Po zákoně platném v domě Rajských musilo býti o sedmé hodině vše na nohou, každý den, za všech okolností. Toť bylo jedno z desíti či dvaceti přikázání, jimiž starý poštmistr svému domu s neoblomnou přísností vévodil. Touž dobou počínalo řízení v poštovské úřadovně.

Závory na železných dveřích kanceláře rachotily pod rukama šedivého expeditora Drtiny, jenž prve bedlivě na zámky si posvítil, aby neporušenost závěry zjištěna byla. Činil tak ode dávna, vždy s touž svědomitostí, a nedovolil nikomu, aby mu na zámky sáhl, ani když za třeskutých mrazů ruce na železe mu přimrzaly. Pan Drtina ujal se noční pošty, přehlédl, srovnal, adjustoval a přiděloval dvěma listonošům k okolkování. O něco později dostavil se do kanceláře asistent. Pan Drtina se po něm ani neohlédl a zahučel toliko poděkování na pozdrav do papírů, po nichž brkové péro starého úřadníka jen svištělo. Asistent svlékl zimník, světlešedé rukavice a jal se pomáhati. Brał zásylky do rukou tak opatrně, jakoby byly nakaženy, otíral si co chvíli prsty, na nichž se něco vlhké černí otisklo, neb smítal zrnéčka písku a drobty pečetního vosku, které přes všechnu ostražitost tu na rukáv krásného fraku, tam do záhybů liliové vesty zaskočily.

„Nechte toho — nenamáhejte se — jsem tak už sám s tím hotov —“ broukal expeditor, jehož

popudlivost titěrnou nimravostí asistenta dražděna byla. „Ušetřte svoji nádheru pro lepší vděk.“

„Přijela?“

„Přijely.“

„Nevzkázal starý pán posud pro nás?“

„Ne. Ale co nevidět bude zde jistě sluha. Sedm hodin a padesát minut, právě jsou asi v polovici snídaně — —“

Pan Drtina znal předobře denní pořádek u Rajských. Jen domluvil, a do kanceláře vešel sluha poštmistrův s prosbou, aby si pánové neobtěžovali, poctiti panstvo.

Na chlumské poště byli všichni zřízenci jako příbuzní; jmenovitě starý expeditor, kterýž od nepaměti býval účasten vítání příchozích členů rodiny, hned večer neb hned ráno, kdy přijeli. Když přibyl k němu asistent, nebylo bez hrubé urážky možno, mladého muže z takové čestné důvěrnosti vyloučiti.

„Okamžitě,“ hlásil se pan Drtina, škrtil posledně perem, smekl rukávce s loktů, oprášil se a vypudiv listonoše i asistenta z kanceláře, zavřel opět bedlivě všecky závory a zámky.

Oba úřadníci následovali sluhu do prvního patra poštovní budovy a odtud po galerii do domu pánova. Ohlášeni a uvedeni do jídelny poštmistrových.

„Voilà! Náš přítel Drtina,“ vítala srdečně teta dívčiny starého expeditora, jenž nejapně všem se ukláněl. „Zdráv jako ryba, těším se z toho. A druhý pán —?“ dodala zpytavě, střelíc zlatým lorgnonem z perletové rukojeti k očím a pohlížejíc zvědavě na asistenta.

„Dovol, Markéto,“ ozval se starý pán, „abych vás seznámil. Pan Filip Nosek, asistent mé pošty,

pravá ruka Drtinova. — Moje dcera, paní Markéta Sykorová z Prahy a moje vnučka, dcera mého syna, slečna Anežka Rajských.“

Asistent Nosek ukláněl se obřadně novým známostem, šeptaje velmi uctivě obvyklé průpovídky o potěšení, cti, vyznamenání a podobné.

Paní Sykorová prohlížela si ho bystře, dívka s klidnou konvenční přívětivostí.

„Nešlo to jinak,“ ukájel starý pán zvědavost své dcery. „Za našeho mládí bylo psaní svatečním vyražením a zásylka vzácností. Teď píšou lidé jak blázni a všelijaký brak létá semo tamo, jako když se chumelí. Agenda roste, museli jsme přibrati obratného přímučího z nové školy, ačkoli náš Drtina zastal by posud nejraději všecko sám. To my tak staří jsme na svoji práci žárlivi. Pravda, pane Drtino?“

Expeditor sklonil vděčně hlavu nad kloboukem, jejž mezi koleny třímal i hladil, a posunul si brejle se špičky na kobylku velkého, orlího nosu.

„Ale bránil se, dlouho a zle,“ pokračoval s úsměvem poštmistr. „Viděl jsem, jak mu práce valem přibývá a dne nikoli. Den měl pořáde jen čtyřiadvacet hodin. Dovolil jsem si zprvu opatrně poukázati k potřebě zjednati pomocníka. Byla to pro oddanost mého výborného Drtiny zlá zkouška. Bouřil se: ‚Nejsem posud mrzák. A co je tu na práci, co? Já si udělám všecko sám, a dobře. Co se mi zde bude někdo jiný do všeho ještě plichtit? Překážet bude! Či chcete mi po třicetileté službě ukázati, že na mne již není spolehnutí?‘ Ani zastonat si náš expeditor nedovolil. A když se přemožením přece roznemohl, ležel mi v lenošce za mřížkami v kanceláři! Musel jsem vyčkati, až bude jako moucha,

abych ho napolo v bezvědomí dal dopraviti do postele. Potom teprve směl jsem posaditi na jeho místo výpomoc, pana Noska. A jedva že mohl náš Drtina utéci z peřin, již se namáhal vystrnaditi asistenta z kanceláře. Bylo nutno vzíti útočiště ke lsti. Mohu se teď k tomu přiznati, když oba pánové o tom indiskretností správy zvěděli a pan Drtina mi již prominul. Požádal jsem kontrolora, aby mi vymohl rozkaz, držeti dvě síly kancelářské. Můj dobrý expeditor podrobil se mlčky, důstojně. Leč, nemýlím-li se, bývá posud ochoten, dokazovati bezdůvodnost rozkazu?“

Pan Drtina vrtěl se rozpačitě, posunul brejle až na oči a hledal tabatěrku.

„Ó, ó!“ — hájil se, vyráženje slova ze sebe. „My se srovnáme. Já si ovšem vyhradím hlavní, od čeho pak jsem? — Ano, od čeho bych tu byl?“ dodal sebevědomě, šňupnuv si na to.

„Jste již déle u nás?“ oslovila paní Sykorová asistenta, zachovávajícího pečlivě posu, v níž jeho švihácký, s vybranou elegancí upravený zjev nejlépe vynikal.

„Něco přes dvě léta jest mi vzácnou ctí, býti zde přímučím,“ klaněl se pan Nosek.

„A jste spokojen?“

„V domě mého vysoce ctěného chefa jest pouhé pomyšlení opaku nemožností.“

„Komplimenty! Jak se vám líbí Chlum? Či jste zdejší?“

„Nemohu se tím chlubiti, že bych sdílel s vámi, milostivá paní, totéž rodiště. Leč stalo se mi domovem. Nalezl jsem zde své blaho, je-li totiž spokojenost štěstím —“

„Jak si to kdo vykládá," přerušila ho poněkud netrpělivě paní Sykorová. „Avšak nepodobáte se tou měrou panu Drtinovi, abych se mohla domnívati, že váš ráj na zemi jest vystlán poštovními balíky."

„Nikoli výhradně. Své prázdné chvíle věnuji hudbě, poesii, ušlechtilé kratochvíli —"

„Ach, rozumím! Jste nepochybně maître de plaisir zdejší společnosti, velký Alexandr, vítězný svými kravatami a zdvořilostmi nad celým zdejším světem? Aha!" smála se paní Sykorová obratem k jinému hovoru se starou paní Rajskou.

„Pravíte, že píšete básně?" ujala se Anežka mladého muže, zaraženého poněkud smíchem její tety.

„Bylo by neskromností říci více, nežli že ciseluji vzácnější své myšlénky do veršů. Jsou-li básněmi, nevím. Byl bych však neskonale šťasten, kdyby mé skromné pokusy před vaším andělským okem milosti došly."

„Bývám spokojena s málem. Ale nepochybuji, že byste mé nevelké požadavky předstihl. Smím věděti, jaký hudební nástroj jste si oblíbil?"

„Flétnu, slečno, nejstaršího a nejjemnějšího snad tlumočníka něžných citů srdce lidského."

„A tančíte ovšem též?"

„Jsem dámám vždy k službám a ve všem. Arcit především v pospolitém holdování Terpsichoře."

„Získal jste si tedy zajisté ve skončeném nedávno masopustě mnohý vděk svých tanečnic?"

„Vynasnažil jsem se, arcit, milostivá slečno. Ale což mohu já posouditi? Byl bych přesvědčen teprve potom, kdybyste lichotivý svůj úsudek ráčila založiti na vlastní zkušenosti," osměloval se pan Nosek.

„Osm hodin deset minut!" vyhrklo z pana Drtiny po výměně pohledu s poštmistrem. „Pane asistente, do kanceláře!"

Expeditor povstal, poklonil se uctivě, zhurta, přijal pokorně pravici poštmistrovu a odvedl si pana Noska, jemuž nezbylo ani mnoho času k jemnému provedení variantů zdvořilůstek, jimiž se pánovi a dámám poroučel.

„Jaká pošetilost!" zvolala paní Sykorová, jedva že byli za dveřmi.

„Co že? Správnost Drtinova?" ozval se pan Rajský.

„E! Té právě jsem povděčna. Ale pochlebnictví Noskovo zavání dotěrností."

Společnost byla na rozchodu.

Anežka zavěsila se na rámě své babičky, aby prý si něco ukázaly, pověděly a podobné. Pan Rajský vypravil se do svého kabinetu a paní Sykorová za ním.

Pokoje poštmistrova netklo se posledních třicet, čtyřicet let. Pan Rajský spravoval z něho sice moderní poštu, avšak po tomto novověkém, nyní veškeré poesie zbaveném ústavě nebylo v kabinetě pana Rajského sledu. Stěny byly ozdobeny podobiznami mocnářů, princů a hodnostářů, které již ani gotský almanach neuvádí, leč jako předky nynějších panovníků, knížat a vznešených lidí. Pod nimi visely sežloutlé tarify, pokryté frakturovými kudrlinkami a číslicemi, mezi tabelami starožitné mapy, prosté železnic, avšak plné housenkovitých pohoří, po nichž poštovské silnice lezly. Vzácností po skříních a v nich bylo množství, mezi nimi na prvém místě pýcha pana Rajského, zlatá tabatěrka, dík cara Mikuláše ze dne 10. září 1833,

v kterýž věkopamátný den pan Rajský bílého cara z pruských hranic do Hodkovic ve svém voze svým spřežením sám na kozlíku vezl!

Paní Sykorová skládala svému otci účty. Byla nejstarší dítě pana Rajského, nyní pětačtyřicetiletá, vdova po plukovníkovi, bezdětná, a žila velmi slušně v Praze, kdež jí byl život milejší než v Chlumu, poněvadž zvykla příjemnostem velkého města a jelikož, — nu, protože si byla vědoma, že by se neuvarovala šrůtek s otcem. Zdědilať jeho povahu, přímou, neustupnou, a měla ve zvyku říci vše bez obalu, úplně jak myslila. Skrze tři léta, od smrti svého bratra Ivana, měla na chování jeho dceru Anežku, která v té době celkem asi dvakrát neb třikrát do dědova domu na den, dva dny se podívala.

„Děvče má velmi něžný cit, vzletnou mysl a přece přirozenou. K tomu zdravý rozoumek a jest svěží, ve vší nevinnosti rozkošný diblík. Toužím z té duše, aby byla šťastna, aby všechen její další osud byl řízen šetrnou a silnou rukou někoho, kdož jí dovede z plna porozuměti a oceniti," končila paní Sykorová svoji zprávu. „Přála bych si, až nadejde její čas, býti jí radou v rozhodné volbě, ač jinak opět se obávám, že by moje rigorosnost byla snad závadou. Nevím, koho bych shledala dokonale hodným Anežky. Má své chybičky, má, leč —"

„Myslil jsem již na to," přerušil ji poštmistr, obíraje se svými myšlénkami a poslouchaje vypravování dceřino toliko jako průvod svého přemítání. „Ba povolal jsem vás domů hlavně proto, abych vás připravil. Anežce jest osmnáct let, mně sedmdesát. Chci ještě při síle a zdravými smysly voliti si nástupce, odevzdati mu vnučku, úřad a majetek, zasvětiti ho v tradice a zřízení svého domu. Pro Anežku bude také výhodou, vdá-li se mladá. Užije méně, avšak pozná také méně. A poznání neblaží a mnohdy ani nešlechtí. — — Zkrátka, přeju si, Markéto, abys mi byla nápomocna."

„Velmi ráda. Poslouchám."

„Mám na mysli určitou osobnost. Abych nemusel abstraktně vykládati své premisy, ukážu ti hned na této osobnosti, co mi ji doporučuje. Znáš mého vyvolence, — jmenuje se Nosek."

„Kdo!? Asistent Drtinův?!"

„Týž. Ale o mém úmyslu nemá dosud potuchy."

„Impossible!" děsila se paní Sykorová, pohlížejíc na svého otce pátravě, bezmála tak, jakoby o jeho úplné příčetnosti pochybovala.

„Netřešti. Vyslechni mne klidně."

„Jsem věru zvědava!"

„Nosek jest jediný syn bohatého statkáře, ze ctihodné rodiny. Zdědí sto neb stodvacet tisíc. Neprokáži mu tudíž milost, aniž on mně. Má pěkné, uhlazené chování, je prost nadutosti, ví, co se sluší, jest mírný a dosti usedlý, všestranně vzdělán, dvorný a ve vší skromnosti duchaplný —"

„Kdo!? Ten žvanil? Vždyť mluví — Pánbůh mi hříchy odpusť — jako husa před smrtí."

„Možná, že jeho zvláštnosti na první pohled jsou podivné," pokračoval neustupně pan Rajský, svraštiv zlehka čelo, na němž naběhla žíla. „Zprvu mi také leccos u něho vadilo. Prosím však, abys uvážila, že jest mlád, třicet let. V tomto věku bývá přirozeno, míti libůstky, býti hráčem, pijákem, zástěrkářem, lovcem, neb skládati básně, hráti na flétnu a prokazovati laskavosti damám. Uznej sama, co

z toho všeho jest lepší, co ryzejší a co nejvíce svědčí o krásném citovém životě mladého muže. Filip zanechá také svých libůstek a stane se klidným, váženým občanem. Vystřízlivěl jsem během času. Nechci své vnučce koupiti nijakého bonvivanta, jakým byl Ivan, aniž skvělého důstojníka, jakým byl jeho svůdce, ani nějakého veldučha nebo vznešenou osobnost, nýbrž chci jí dáti záruku svatého míru v domácnosti, dobrého, řádného muže, bez nebezpečné ctižádosti a kavalírských choutek, někoho, kdo ani nezanedbá moji starou poštu, ani ji neobrátí na ruby, nýbrž povede ji důstojně dále, tedy muže, rovného Anežce vzděláním, převyšujícího ji klidem, nezávislého na jejím velkém jmění. To vše nalézám shrnuto v Noskovi."

„Musím vám věřiti, tatínku," odvětila vyhýbavě paní Sykorová. „Přejete si opravdu ode mne, abych vašemu úmyslu něčím prospěla?"

„Ano. Snaž se obrátiti pozornost Anežky na přednosti Noskovy."

„Toť jeho úkol."

„Možná, že by nebyl dosti obratný. Jsou lidé, kteří své dobré vlastnosti neumějí prodávati."

„Jsou, zejména když — jich nemají," vyhrklo z paní Sykorové.

„Markéto!"

„Promiňte, papa. Slíbím vám, že Noskovi nebudu překážeti, že snesu všechen jeho žvást bez odporu. A že dovolím, aby ubíjel čas Anežky a získal si její útrpnost —"

„Útrpnost?"

„Si fait. Ona má dobré srdce. A potom —"

„A potom?"

„Potom si ho Anežka vezme, nebo — nevezme. Já ji nedonutím. Ona mívá také svoji hlavu."

„V rodině Rajských bývá zvykem ženiti a vdávati se podle volby a přání hlav rodiny, které nikdy nezapomínají, čeho jsou sobě a svým dětem povinny. Toho se nespustím."

„Tant mieux, papa. Prosím tě za to vroucně, a nepochybuji, že rozhodneš se pro nejlepší. Uvážíš zajisté dobře, čím jest sňatek bez lásky neb aspoň bez vzájemné vážnosti, která srdečným výrazem také lásku nahraditi může. Nejsem přítelkyní ztřeštěných sňatků z pouhé vášně. Ale jsem nepřítelkyní manželství z čirého rozumu, toho nejhrubšího nerozumu, který by se mohl nazvati podlostí, vzpomenu-li, že i v něm se láska líčí a lže. Takové manželství, do jakého se prodávají lidé chladně, s krátkozrakou chytrácku spekulací za okamžitou výhodu, za lán pole, hvězdičku na límci nebo za jinou housku, takové manželství je přec patrně pouhý konkubinát. Jeho sprostotu a vnitřní nestálost nezažehná žádné kněžské posvěcení. Jsou o tom zkušenosti."

„Děkuji za poučení. Nebudu v něm hledati výčitky."

„V mých slovech není žádné. A nepoučuji svého otce."

„Jindy si o tom zase povíme."

Poštmistr sáhl po papírech na stole.

„Abych nezapomněla," — řekla paní Sykorová za chvíli, jsouc na odchodu. „Mladíka, který nás včera vyprovázel, pozvala jsem, aby nás příležitě navštívil."

„Nevím, bude-li mne těšiti," odbýval mrazivě pan Rajský.

III.

Milovníkům jasných obrazů v určitých rámcích lze posloužiti přesným vymezením jeviště, na němž své rekyně a reky v této i v některých následujících kapitolách spatříme.

Na místě pokusu líčiti prostory zřetelně ohraničené pomocí mlhavých „velmi“, „nesmírně“ atp., nahlédneme v desky a katastr obce chlumské, i shledáme, že domy č. p. 179, 263 a 854 se zahradou, připsané v držení pana Oldřicha Rajského, dědičného poštmistra v Chlumě, obsahují katastrální plochy 10 hektarů 92 ary a 47 m². Takový rozlehlý komplex ve zdech města, kteréž jest z předních a nejlidnatějších v Čechách, možno již nazvati panským. A s pravou panskou houževnatostí odmítali Rajští ode dávna všechny prosaické, lákavé vybídky k rozkouskování a zastavění své državy. V mezích této jsou doma výlučně oni na zastavené ploše 17 arů a 79 m², z čehož vypadá na palácovitý dům 652 m², na velikou poštovní budovu s rozsáhlým dvorem 1048 m² a na pavillon v zahradě 79 m². Všechno ostatní jest zahrada, v níž od vlastního domu k pavillonu na druhém konci třeba uraziti plný tisíc vojenských kroků, na šířku pak téměř dvě stě kročějů.

Pravidelný téměř obdélník zahrady ohraničen na severní straně nepřestupnou zdí, která dělí sad od dlouhé řady domů pojících se k poštovní budově a čelících do náměstí a do Hlavní třídy. Na západ sousedí zahrada s pustou Hradební cestou, vzniklou

na rozvalinách někdejších městských hradeb, a po jižní straně táhne se kostrbatá, stinná Zelená ulička, přes niž jako s patra hledí vrcholky prastarých, ušlechtilých stromů ze zahrady Rajských na své nepatrné protějšky v sadařských a zelinářských zahradách, jichž jest v Zelené uličce osm neb deset. K východu, rannímu slunci vstříc jest obrácen dům Rajských, vypínající se v Jakubské ulici, kterou jsme již poznali.

Na zad vybíhá dům ve dvě pobočná křídla, jimiž obemknuto krásné nádvoří, zdobené vodometem. V okrouhlém bassinu zvedá se z hladiny Melusina, lesklou rybí polovinou svého těla ve vodě pohroužená a jako plovoucí; kolem ní rejdí hejno delfínů, chrlících třpytivé paprsky vody kříž na kříž v oblouky, které se protínají a nad Melusinou duhovitou kupli tvoří.

Celou šířkou nádvoří vchází se bezprostředně do zahrady, založené a zachované ve francouzské způsobě. Široké cesty vedou přímočarými alejemi, řadami boskетů a záhonky vzácných květin; na pravo zahýbá ku vratům ve vysoké zdi zvláštní cesta, již si byli Rajští založili, aby byli zbaveni nepříjemností koníren a kolen v domě; touto cestou přijíždívá Blažej ze dvora poštovní budovy s hotovými již povozy do vestibulu panského domu. Po mírném svahu proměňuje se francouzská zahrada znenáhla v ovocný sad i anglický park, jímž protéká potůček, přicházející ze zahrad v Zelené uličce a ztrácející se tunelem pod Hlavní třídou na Dolejší město, aby tam sloužil účelům továrním. Od potůčku stoupá opětně zahrada, podržujíc ráz anglického parku, avšak zapomenutého, s cestami řídkými, vymletými; vše zarostlo trávníkem, stromy a křovinami zdivočilými.

Houštinou prokmitne tu a tam oprchalé zdivo neb zahnědlá, omšená červeň prejzů; tušíme, že dospíváme ke konci zahrady. Pojednou objeví se skrytý pavillon, a již stojíme na jeho prahu. Pavillon, v půdorysu půl osmiúhelníka, přiléhá k samé zdi, jest jednopatrový, přilbou mansardové střechy krytý, má v plných stranách po dvou oknech, v průčelí pak ozdobný balkon nad vchodem; ke dveřím vystupuje se po několika stupních, střežených lvy, na kterých polo si hoví, polo skotačí bakchantky.

Pavillon v zahradě Rajských jest z těch podivných starých budov, skrytých, zapomenutých, ve kterých jakoby román byl začarován. Tajůplné kouzlo vyhlíží z každého vikýře, prochvívá obrysy okras, míhá se stínem za spuštěnými žaluziemi a šuška za zbortěnými zavřenými dveřmi. Zjevy nemají tvarů a barev, zvuky jsou prázdny zřetelnosti a přece jsou, přece vábí fantasii na křivolaké stezky a vzdušné stopy bajek, prchavých, tklivých a děsivých, jako bludičky, které v bývalém hradebním příkopě podle cesty za pavillonem těkají. Málo jest chodců, kteří pozdní dobou po ztracené Hradební cestě chvátají, a polekáni bludičkou, šelestem listí nebo skřehotem nočního ptactva ke zdi se uchylují, aby v nejbližším okamžiku odskočili, poděšeni kvikotem rezavé korouhvičky na střeše pavillonu nebo dunivým otřesem jeho zatarasených dveří. Cesta běží za vysokou zdí kolem pavillonu ve výši prvního patra; leč z budovy není na venek ničeho viděti krom střechy a dveří, příčnými závorami zabedněných, nikým a nikomu neotvíraných.

Jsou lidé, kteří se domnívají, že na Hradební cestě kolem záhadného pavillonu straší. Jedni se po-

křižují, druzí otřesou. Oněm zaléhá v uši hučení sboru svobodných zedníků nebo výskot dovádějících Adamitů, jiným svitne se skulinami oheň škvařícího alchymisty nebo zní za dveřmi šepot spiklenců kujících pikle pro krále Karla Alberta. Tito spiklenci nejsou prý smyšlénkou. Jedenkráte prý někdo kdesi nalezl důkazy, které však Rajští za drahé peníze odkoupili, aby nebylo poskvrny na rodokmenu jejich rodiny vezdy loyalní. Kdož ví! Starší dámy, libující sobě v pikantních historkách (a tudíž také mladší dámy) nepřičítají tomuto politickému mythu valné podstaty a sdělují si raději velmi pilně a s neobyčejnou vynalézavostí detailů, kterak prý pavillon býval kdysi středem jakéhosi parc aux cerfs — — K tomu dodávají letnější pamětnice, že ještě nedávno, asi před třiceti lety nebožtík mladší bratr nynějšího poštmistra, bydle v pavillonu, snil tam o huriskách, kteréžto prý hurisky — bývaly dokonce vídány! — A nyní snad zase — ne nikoli, nevědělo se pranic, byly zjištěny toliko porůzné, snad zatoulané zvuky, nějaký nahodilý zjev, přirozený na Hradební cestě, kdež vše bylo příšerné. A kromě toho — vše bylo nesouvislé, prázdné důkaznosti. Tak poslední noci, právě té noci, kdy přijela Anežka Rajských, zpozoroval ponocný v kartounce na Dolejším městě bryčku, která se vracela od vlaku z Libenic. Ve Školské ulici zaslechl mladý manžel, uhánějící jako bezhlavý pro bábu, několik slov, na něž by se byl ráno za živý svět nerozpomenul; slova byla pronesena mužem vystupujícím z bryčky a obsahovala ujištění, že netřeba jezditi s bryčkou po hospodách, že pán sám se podívá „k modrému kříži“, neb „na poštu“, neb „na Veselku“ či do „císařské hospody“ a třebas

i „na bídu“. Potom štěkali v Zelené uličce psi zahradníků po řadě od Jakubské ulice ke Hradební cestě dolů. Konečně nemůže nižádný svědek věrohodně dotvrditi, že by někdo byl nasadil malou klíčovitou páku na vyčnívající nýt ve dveřích pavillonu a točil jím tak dlouho na levo, až z vnitra budovy ozval se temný zvuk zvonce. Do pohádkových zakletých zámků rozvírají se takové dvéře i se všemi závorami beze zvuku, neviditelnou rukou. Pak bývá před vstupujícím majetníkem čarovného proutku temno, kostnaté prsty obemknou jeho pravici a uvedou ho z malé předsíňky do světlé síně. S kuple, ozdobené krásným stukkem, ozařuje stará, skvostná lampa půvabnou síň, z které vedou na levo mramorové schody do tmy přízemku a v polokruhu troje vysoké dvéře do pokojů. Jedny z nich se hnou, rozlétnou, na prahu svůdného boudoiru objeví se krásná žena lepé postavy, oděná lehce nočním rouchem, muž přiskočí, uchopí měkkou, teplou ručku a zlíbá ji horoucně. „Ty, Emile? V tento čas?“ „Ano, vždy, kdykoli jsem nešťasten,“ a žhoucí zrak mužův svítí vášnivě v luznou, jemně bílou, plnou, úsměvem lásky rozjasněnou tvář s oslňujícím zlatohnědým okem, vroubenou bujným, rozpuštěným, na monumentalní šíji splývajícím vlasem barvy kaštanové, do ryšava hrající. Ano — na tutéž tvář a v týž okamžik, kdy na ni zírá také — Anežka, upírajíc kalné své oči na podobiznu nad svým stolkem. Muž se ženou vstupují do vnitř, kostnatá ruka stařeny shasíná světlo ve visuté lampě, zvuk jejích šouravých kroků zaniká po schodech dolů, vidina se rozplývá, — sen, tma kolem, pod harašícími stromy stín, pokrývající pavillon a v něm ticho, — nic —

K tomuto podivnému pavillonu vede z domu Rajských celou délkou zahrady neširoká, mezi křovím a zdí se vinoucí stezka.

Byla málo ušlapaná. Jevily se na ní otisky dvou toliko nohou, těžkých, rozšlapanými střevíci bez podpatků oděných. Znalec mohl říci, že tato stopa pochází od staré ženské, čtyřiceti- až padesátileté osoby ze stavu pracujícího nebo sloužícího. Znalec ještě vzdělanější, asi takový, jakými prý bývají stepní Indiáni, mohl by doplniti výzkum zjištěním, že po cestě chodívá vždy toliko jedna a táž osoba, jen dvakrát za den, od pavillonu lehčeji, k němu zpátky tíže, nejspíše s nějakým břemenem.

K širokým, rozjeděným stopám přidružovaly se pojednou nové, otisky dvou lehounkých nožiček, vlastně jen sledy špiček a podpatků, mezi nimiž nebylo ani pro tři silnější prsty místa.

Ještě před několika hodinami byly by takové otisky v ušlapaném a polo roztátém sněhu na cestě náležely mezi nevysvětlitelné záhady. Kdyby byl celý dům Rajských, celá pošta, všechen kamenný Olymp mladých a starých bohyň po zahradě obrácen na ruby, nebyla by v něm nalezena jediná nožka, jediný střevíček, schopný zanechati stopy tak půvabné a drobné.

Teprve příjezd vnučky pana Rajského tuto událost umožnil. A její útěk z dědova domu ji uskutečnil. Ano, útěk; neboť Anežka ve spolku s babičkou zakuklily se po snídani tajně a chvatně v obrovské šály, vykradly se tichými kroky po nepoužívaných postranních schodech do zahrady a spěchaly ostražitě k pavillonu. Napřed dívka, netrpělivá, předbíhající, za ní stará dáma, kteráž kvapu své

vnučky volnou chůzí a přestávkami ne mnoho prospívala.

V zahradě nebylo živé duše. Chvílemi přelétl roj několika vrabců se stromu na strom, zanechávaje za sebou prška vlhkého sněhu a malých rampoušků, které s rozhoupaných větviček na obě dámy se sypaly. Tu a tam vystoupil z holého stromoví nějaký Herkules neb Centaur, cvičící se bez ustání v témže athletickém výkonu; místy objevila se nějaká Dryada neb jiná Řekyně, sbírající nedbale zbytek své nedostatečné toiletty kolem pasu a usmívající se, jakoby ani té směšné trošky obleku do mrazu nepotřebovala; jinde hvízdali do zamrzlých fléten mládenci, přiodění toliko obrovskými beranicemi, které jim sníh na hlavu posadil. A všechna tato kamenná společnost, jediné svému božství a polobožství se věnující, neobtěžovala obě tajné poutnice nejmenší pozorností, kteréž se dámy patrně obávaly.

A přece byly pozorovány.

Asistent Nosek jal se po návratu do kanceláře pracovati. Připravil si tabelu k zapisování a namaloval nad ní na podložce drobounké Inez, pod to větší a ozdobnější, odstrčil tabelu a budoval od vrcholku k základu pyramidu ze samých Inez, až dole kraj papíru jedva stačil obrovské, přeuměle vyšperkované Inez.

„Prosím vás, co to čmáráte?“ zabručel nad ním pan Drtina.

„Španělskou romanci, — totiž ne — pouze její jméno — Inez — Anežka.“

„Poslyšte, — máme dnes málo práce. Mohl byste se projít. Máte brouky v hlavě. Pusťte je a zchlaďte se kapánek!“

Podobné trivialní pobídky expeditorovy urážely jindy pana Noska. Dnes nebyl pohoršen. Naopak, učinil svému prosaickému soudruhovi po vůli.

Vzav si ze sklenice kytičku fialek, zapomenutou v kanceláři ráno před návštěvou u Rajských, šel na prohlídku kolen ve dvoře. Odbyl ji rychle a v brzku stál mezi Blažejovými kočáry vysoko na dřevěné koze u maličkého okénka, skrze něž bylo viděti kousek zadního průčelí domu poštmistrova, čtyři okna i malé postranní dvéře. Pan Nosek trhl sebou, vypjal se, aby lépe viděl a — spatřil něco. Nerozmýšleje se dlouho, vzal ze sbírky Blažejova náčiní, rozvěšeného po stěnách, velký klíč, zašel do zadního, prázdného dvorka za remisami, otevřel si vrata do zahrady poštmistrovy a vkročil do ní. Běžel podle zdi, po druhé straně zahrady, avšak týmže směrem, jímž ubíraly se obě dámy. Předstihl je.

Anežka prošla v průvodu babičky ovocným sadem i anglickým parkem a vstoupila na palouk, jímž potůček protéká. Zarazila se. Před ní prostírala se dosti široká, tenkým ledem pokrytá voda podél vysokého náspu, jenž celou šířkou zahrady běžel. Násep byl svrchu nad obojím úbočím provázen skrze celou zahradu prkenným a latovým stavebním zapažením; v sypké, delším táním rozměklé půdě povolilo tu a tam několik zbobtnalých těžkých fošen, zvrátilo se a vypadlo z plotu. Dívka se ohlédla po babičce udivena, tázavě.

„Staví nám tu přes zahradu novou železnici,“ vysvětlovala stará dáma. „Můj pán se vzpíral ze všech sil, soudil se, leč nic naplat! Postavili, a za krátko prý budou s kolejemi hotovi. Slíbili, že prý mu do zahrady nikdo nevkročí. Proto násep oplotili.

Říkají, že nám pod ním nadělají průchodů a že nám to všecko za mák překážeti nebude. Avšak zahrada jest již roztržena, a ke všemu zbudovalí v náspu velmi úzký průtok pro vodu, potok se nám tu zdýmá a rozlévá — —“

Anežka měla příliš na pilno, než aby se dlouho zabývala novinkou v zahradě svého rodného domu. Přešlapujíc na pokraji umrzlé vody hledala přechod k náspu, a sbírajíc lem svých šatů strojila se přeběhnouti.

„Vy, babičko, zůstanete zde,“ hovořila, „počkáte na mne. Ani pomyšlení, abyste se spouštěla se mnou.“

„A vám samotné, nejmilostivější slečno, třeba ruky pomocné,“ ozvalo se vedle dívky, kteráž poděšena lehce vykřikla.

„Moje přispění bude nenadálé,“ pokračoval asistent Nosek, zůstávaje uctivě shrben v hluboké úkloně a drže v jedné ruce téměř až na zemi klobouk, v druhé fialky. „Mohl bych si zoufati pomýšlením, že jsem vás, vzácná slečno, jenom na okamžik poděsil. Promiňte milostivě a dovolte, abych směl odčiniti svou bezděčnou surovost nabídkou svého rámě, které vás převede na onen břeh zrádné ledové hladiny. Ano zrádné, ač malé, proti mému přání pranepatrné, prauzounké!“

„Díky. Nenamáhejte se. Prosím velmi snažně, abyste se neobtěžoval,“ řekla naléhavě Anežka, uzardělá, očividně nemile dojatá.

„Moje vnučka má pravdu,“ dodala stará paní Rajská. „Nejsme na společnost připraveny. A mimo to soudím, že tento led neunese ani jednoho, — tím méně dva — —“

„Velký bože!“ vzkřikl asistent. Dívka byla skočila po ledu jako ptáče, jedva že se led odrazem jejích nožek rozhoupal, zasvištěl. A mžikem byla na vrchu náspu.

Pan Nosek za ní. Probořil se, zapadal nad kotníky, skoro po kolena do vody a vylezl na násep v stopách dívky do mezery v plotu právě v čas, aby zahlédl, jak Anežka protáhnuvši se protější štěrbinou plotu a sklouznuvši takořka s náspu, zase na druhé straně přes širší ledovou hladinu přelétla.

„Babička na mne počká,“ volala dívka za sebe, a zmizela zrakům asistentovým mezi stromy a keře, které sic byly ještě holé, leč tak hustě nasázené a spletené, že jedva na padesát, sedmdesát kroků mezi ně bylo viděti. A touto houštinou bylo k pavillonu ještě dobrých dvě stě kroků.

Anežka ubíhala nejprve, co dech jí stačil. Ale buď stoupání cesty neb rozčilení přemohlo za krátko její spěch. Šla volně a volněji, ba před schůdky pavillonu zdálo se, jakoby okamžik váhala. Jen okamžik. Pak po rychlém, plachém pohledu na zavřená okna nad sebou vstoupila mezi lvy s bakchantkami a spustila těžké, uměle pracované klepátko několikráte na dvéře. Za drahnou chvíli teprv šustly uvnitř loudavé kroky, zarachotil klíč v zámku a otáčely se zvolna dvéře v stěžejích.

„Slečinko!“ užasla otvírající stará žena, podle šatu služka nebo hospodyně.

„Zticha, Žofko! Mohu k paní?“

„Byla právě v koupeli. Strojí se. A já nevím, co si počne radostí, až slečinku uvidí! Bože, jak jste vyrostla, slečno Anežko, jak jste krásná, čistá — —“

Neutíkejte mi, drahé dítě, dejte si ručičky zlíbati. Moje zlatičko! Počkejte — — !“

„Ne. Chci ji překvapiti,“ bránila se dívka spěchajíc rozkošným vestibulem k širokým mramorovým schodům a po nich vzhůru.

Stařena chtěla ji předběhnouti. Marně. Jsouc teprve na obratu, v polovici schodů, zočila dívku již nahoře se zlacenou klikou vysokých dveří v ruce.

„Zde?“ tázala se Anežka nejistým, chvějícím se hlasem, obrátivši svou bledou tvář k Žofii.

„Ano. Ale —“

Náruživým, odmítavým pokynutím zarazila dívka všechny další námitky a spěch služky. Vešla.

Nalézala se v nádherném, s vybraným vkusem a znaleckým rozkošnictvím vyzdobeném dámském pokoji, do něhož paprsky ranního slunce jasnou, polozastřenými okny poněkud tlumenou zář vlévaly.

Mezi okny u velkého, třpytivou nádherou roztomilých nádobek a náčiní pokrytého toilettního stolu, před zrcadlem, svítícím z krajkového baldachynu, zabývala se či spíše hrála si krásná, kvetoucí žena s úpravou svých dlouhých, hedbávných vlasů, kaštanové, rudě do zlata hrající barvy. Byla v ranních, sněhobílých, z batistu a krajek skomponovaných nedbalkách, a mdle, snivě zíraly její velké, světlohnědé oči z bílého obličeje do zrcadla. Zpozorovala v něm hnutí portiéry u dveří.

„Co chceš? — Žofie?“

Anežka, stojící pod portiérou jak v sochu proměněna, s dmoucími se prsy a slzami v očích pootevřela rtíky a nevypravila ze sebe slůvka.

Dáma odvrátila se od zrcadla, vyskočila s výkřikem radosti, učinila krok, dva v před a vrávorajíc zachytila se lenochu křesla, jako leknutím, obavou.

Anežka byla skokem u ní, na kolenou, a líbala jí ruce, štkajíc usedavě.

„Matko, matko!“ chvělo se jí na rtech šeptem nářku a jásotu.

„Dítě, vstaň,“ prosila matka dívky, zvedajíc ji s koberce a vinouc ji ve své náručí. „Tys u mne, Anežko? Ty? Oni tě dovolili? Ne, ne, — tys přišla sama, mé jediné, zlaté dítě, tebe pudilo nevinné srdéčko k povržené, odcizené matce, aby jí řeklo, že tebou bude spasena. Po třech letech touhy a zříkání vracíš se ke mně, — Anežko, — ke mně!? Ke mně?!“

„K tobě, matinko, jen k tobě.“

„A sama, dítě? Ano, — nemluv, — pouze ty, Anežko, ty jediná mne miluješ, tys mým andílkem. Celuj, ó jen líbej mne, udus mne svou láskou, dítě! Tak, tak, zemřela bych, — — ne! Dost již, počkej. Vždyť musím se také otázati rozumu, — rozumu, toť strašné! — Nechci se tázat, ne, — budu také šťastna. S tebou Anežko. Vyrvali mi tebe, — jsou všeho vinni. Nechť si zodpovídají a nechť odváží se na mne s výčitkou Tys nyní mým štítem a ty mne již neopustíš, Anežko — —?“

„Nikdy, pokud sama nebudeš chtíti. A co slyším? Tys nechtěla, matko, abychom se rozešly? Roztrhla nás tedy jen zvůle dědova?“

„Jeho násilí. Jeho tyranie!“

„Násilí! Toť hrozné, ohavné. Ale proč ta krutost? Ach, co to mluvím, matko. Oprav mne, já

mu nesmím, nemohu křivditi, řekni mi ty, — řekni, proč?“

„Netaž se, dítě, nepřipomínej mi nic, pokud tě držím ve svém náručí, — kdož ví, jak dlouho tě v něm chovati budu, — přiviň se více ke mně, abych necítita, neviděla, neslyšela nic, jen tebe, můj ztracený a opět nalezený strážný anděle!“

„Tys jím, matko, pro mne, tys byla mou touhou, mým kýženým nebem po všechen čas našeho rozloučení. Měla jsem družky, které pyšnily se mi svými matkami, a poznala jsem sirotky, kteří se jich nemohli doplakati. Já nemohla ani se pochlubiti ani oplakávati, — proč? Proč? Očekávala jsem ode dne ke dni, že pro mne přijedeš, navštíviš mne, dopíšeš mi, a tys — nemohla?“

„Nemohla, bláhové dítě.“

„Ale vždyť nejsi churava, matko, vždyť jsi obdržela mé listy, ve kterých jsem žebronila o slůvko, o jediný — projev tvé lásky, — četla jsi je?“

„Četla, vždycky několik najednou, poslali mi je někdy za trest, jako metlu, když mne chtěli pokutovati.“

„Matko! O čem mluvíš?!“ děsila se dívka zírajíc ustrašena do tváře své matky, jíž prochvíval a vlnil výraz boje, plnícího duši krásné, rozechvěním zmítané ženy.

„Nerozumíš mi a nechtěj rozuměti,“ vztýčila se pojednou paní, jakoby se z nepřípustného blouznění probírala. „Dobře tak. Jsem churava. Tvoje slova buší mi do hlavy, a tvoje polibky pálí mne na líci. Připomínají mi, že nesmím mysliti na sebe. Odpusť mi, uvítala jsem tě se sobeckou rozkoší,

tvoje matka zapomněla na chvíli pro svoji blaženost na své povinnosti.“

„A k těm náleží především, abys mne neopouštěla.“

„Já jsem tě — opustila — již dávno, dítě. Ujali se tě jiní, lepší, zůstaň u nich.“

„Bože můj, přicházím k tobě jako sirotek. Hledám svoji matku. A ty — ty — jen jsi mne uvítala, již odtrhuješ svoji ruku ode mne, již couváš. Před kým, proč? Chceš znova, abych mučila svoji hlavu a své srdce hádankami, aby mé myšlénky potácely se mezi dědem a tebou s mučivou otázkou, kde je pravda, kde je srdce, po kterém stále horoucněji toužím?“

Anežka klečíc před matkou, spínala jí ručky nad klínem a štkala opět.

„Vstaň a jdi, Anežko, dříve než mne obměkčíš,“ chvělo se z plných, zbledlých nyní rtů krásné ženy.

„Neodháněj mne, nehnu se,“ žadonila a slibovala dívka, objímajíc matku v pasu.

„Ach, nemuč mne, dítě! Kdybys i chtěla, — oni tě u mne nenechají, buď jim za to vděčna, a já — s hořkostí musím jim proto žehnati. Tak nejlépe o tebe pečuji, mé jediné, nevinné dítě. Radím a poroučím ti, abys netázala se ani jich, ani mne, proč tak jest a ne jinak.“

Paní sedící jako bezvládná, jako cizím vlivem opanovaná v lenošce, vinula k prsům hlavu krásné dívky, líbala ji a hladila. Zvláštní, fascinující oči ženy byly suché, a citové rozechvění, vlnící v její tváři, rozráželo se chvílemi o příkré a ostré rysy vzdoru i chladné rozvahy jak o úskalí.

„Odsuzuješ mne, k nové muce matko," stýskala si dívka plačky. „Odrostla jsem snad již dětským báchorkám. A čím výše zvedá se mi hlava k obzírání širšího a jasnějšího obzoru, tím bolestněji doléhá na mé srdce a na mou mysl otázka, zdali mám či nemám matku?" Škemravý tón dívky měnil se v bezděčný výbuch nastřádané hořkosti. „Nejsem vinna, nejsem šílená ani chorobná, aby mi tě odpírali. Ba tím spíše bych měla právo na tebe. A" — rozhodla se dívka po krátkém rozmýšlení — „teď po všem tom, co se událo a pořáde mezi námi děje, smím se už tázati, čím se mohla proviniti moje matka? Rodina tvoje tě nezná a přece žiješ. Tvé dítě musí líbati ruce příbuzným za almužny všech dobrodiní. A přece má svoji matku, své právo, povinnosti k ní! Děd a teta nikdy sami o tobě nešpetnou, vyhýbají se mým otázkám po tobě, — chtějí, abych se za tebe styděla? Chceš ty tomu? Proč? Skrýváš se zde, v tomto pohádkovém zákoutí, či jsi zde uvězněna?"

„Nejsem, všetečné dítě. Bydlím zde prostě. Jest na tom co divného, že vdova paní Xaverie Rajská má své vdovské sídlo v domě Rajských? Může mi někdo předpisovati, jak mám žíti? Nemá tvůj děd, nemáme my právo, určovati si vše v lůně své rodiny, jak její prospěch káže?"

„Řekla jsi mi všecko?"

Dívka pozvedla hlavu a zírala upřeně, pevně své matce do očí.

„Ne," přiznala po krátkém rozmýšlení paní Xaverie. „Zamlčela jsem ti zase jako vždycky jen tolik, co by každá jiná matka, pečlivá o duševní mír svého dítěte, také nepověděla. Mohlo býti vše jinak, a když vzpomenu, — Anežko, nenuť mne,

abych vzpomínala! Nesužuj sebe a nemuč svou matku tímto strašným, tázavým pohledem. Nesmím jej vpustiti do hlubin své duše. Ozářil by tam svým jasnem mně i tobě — ano tobě — vše — a tomu tvoje matka dopustiti nesmí! Proto se tě zříká, — ráda — ach, mne obchází mráz, nevím co mluvím, sedni si dále ode mne, přestaň se svými pošetilostmi. Tak, buď klidna, tak tě mám ráda. — Mé dítě, mé jediné — promiň mi vše další. Jdou na mne mrákoty. Vypravuj mi něco veselého, třebas jak jsi strávila všechen ten čas u své rozšafné tety. — Rychle, tys jim uprchla, oni pro tebe přijdou —"

Přišli. Tetička Sykorová sama. Opustivši po krátké rozmluvě s otcem jeho kabinet jala se hledati svou neť. A byla v brzku na pravé stopě.

Zastala svou matku, sedící na lávce pod stromem a bavící se přes palouk s panem Noskem, jenž si s náspu netroufal. Uniknouti po vrcholku náspu nešlo. Bylť násep z obou stran v souvislosti s hradbou zahrady dobře zatarasen, aby tudy nikdo do sadu nemohl. Pan Rajský v stálém urputném obhajování svého majetku dovedl toho, že nikdo se neodvážil vkročiti na jeho pozemky krom nejnutnější potřeby. Stavba trati zahradou byla položením kolejnic před nějakou dobou ukončena, a kolik neděl již bylo v meziplotí na náspu ticho. Zmáchaný pan Nosek byl tudíž na náspu sám a sám a nemohl po suchu utéci. Dolů pak na tu či onu stranu do nové lázně se mu dokonce nechtělo, pokud nutnost nekázala. Čekal na tuto nutnost, přecházeje a třepaje se zimou i těše se na přenos Anežky.

„Excusez, jestliže vytrhuji," hodila paní Sykorová svým jasným, řízným hlasem zrovna doprostřed

umělé periody, kterou asistent babičce Anežky zimomřivým hlasem odříkával. Zamířila naň zase svým blýskavým lorgnonem. „Pan Nosek jest originalní. Pozval si tě sem, matko, abys vyslechla jeho přednášku?“

„Ach ne. Čekáme tu na Anežku.“

„A pravda! Ty čekáš na Anežku. A tento pán ti laskavě pomáhá. Veliká ochota. Nahodilá, tuším, poněvadž nedovedu srovnati s časem a místem —“

„Pan asistent hledal zde Blažeje, — jak mi pravil,“ vysvětlovala stará paní Rajská za Noska, jemuž v ohni kritických pohledů paní plukovníkové nebylo volno. „Že prý vrata do zahrady byla otevřená —“

„Totéž zpozoroval Blažej. A zároveň, že mu někdo uzmul klíč. Běhá právě po domě a shání se po něm.“

„Pan Nosek mi to již vysvětlil. Klíč je ve vratech. A pan asistent povídá, že se chtěl pozeptati našeho zahradníka, zdali by mu nemohl dodati zase takovou kytičku fialek, jakou dnes Anežce přinesl.“

„Náš zahradník, z naší zahrady panu Noskovi pro Anežku kytičky fialek? C'est drôle! Matko,“ prosila tlumeným hlasem, „vraťte se domů. Prosím vás snažně. Počkám si na Anežku, — neobávejte se, zachovám se k ní jako vy sama. — A proto jste mi zde rozšlapal led, abych nemohla přes násep?“ obrátila se znova k Noskovi, když stará dáma rozpačitě a váhavě odcházela.

„Snad by milostivá paní neráčila — —“

„Chci. Pomůžete mi?“

„Bude mi převzácným potěšením,“ ubezpečoval pan Nosek, sestupuje třesoucíma se nohama s náspu.

„Pro Boha, člověče!“ zděsila se paní Sykorová. „Vy jste si vzal do vody lakované plesové střevíce? A vždyť jste po kolena rozmáchaný! Jděte k šípku! Nelezte mi znova do vody! To bude rýma! Gratuluji. Zavolám si zahradníka, aby mi položil prkna přes louži. Ostatně mohl byste to zkusit sám. Jste vlastně takový selský ouburek a hrajete si na titěru. Styďte se. Ani vám to nesluší. Chopte se několika těch uvolněných prken z plotu. Aspoň se zahřejete. A budete dříve doma. Pak hajdy do postele, uvařte si lipové thé a vypotte se. Jinak bude s vámi zle, a Drtina dokáže pánovi, že to bez vás na poště také půjde!“

Zahanbený asistent uchvátil zvrácenou, slizkou, špinavou fošnu a vlekl ji k louži. Původní selská povaha, utajená pod maskou přivychované zhýčkanosti, procitla v něm a s ní mrzutý vzdor. Nedbaje už lesklé čistoty manšet a hebkosti lakýrek, vyvracel prkna z půdy, vláčel je po svahu náspu a házel přes louži.

„Tak se mi líbíte,“ smála se paní Sykorová, se škodolibou zálibou lopotu Noskovu pozorujíc.

V roznícení a při lomozu své práce přeslechl asistent, kterak zabednění na konci náspu otevřeno. Přeslechl i hukot železničního vozíku, jenž po kolejích k němu se řítil.

Ulekl se teprve, když vozík, naložený vysoko pražci a obsazený dělníky, náhle před ním se objevil a starý, zvětralý vousáč, vztýčený mezi dělníky, divoce zaklel.

„Dolů s náspu!“ houkl vousáč, skákaje s vozu. „Zajedeme vás. S cesty! A půjdete se mnou na úřad, abyste věděl, že zde nesmíte bourat plot a že je tu cesta zakázaná,“ sápal se na Noska.

„Utáhnout brzdu!“ velel svým dělníkům mladý muž, sedící na přídě vozíku.

„Nechte ho!“ volala paní Sykorová, kvapíc v před.

„K službám, milostivá paní, těší mne, že se vám snadně mohu zavděčiti,“ odpovídal mladík, pokynuv dělníkům a sestupuje dolů.

„Vzpomněl jste si na mé pozvání?“ smála se paní Sykorová, podávajíc mladíku obě ruce. „Přicházíte k nám? A svým způsobem, právem silnějšího, po své dráze, jako hrom.“

„Račte odpustiti. Vyjel jsem si po nové trati na podívanou a zároveň — k vám.“

„A proto jste oblečen spíše do sloty a psoty než do salonu,“ kritisovala s vlídnou ironií paní Sykorová. „Qu'importe, vy jste vždy vítán. Mohl byste mi hned prokázati laskavost. Chci na druhou stranu náspu. Pan asistent Nosek — těší mne, že pány mohu seznámiti — pan inženýr Vladimír Urban —. Tedy pan Nosek dostavil se s předvídavou svojí galantností na toto nehostinné místo, aby mi tu zbudoval můstek ze zřícenin vašeho plotu. Ale jeho síly jsou slabší než jeho vůle. Nemohli by vaši lidé —?“

Na pokyn Urbanův byla v pěti minutách lávka přes vodu a ledy položena.

„Běžte domů, mladý pane. A ihned do peřin,“ kázala dáma přísně Noskovi, když jí byl mladý Urban pevnou rukou přes lávku a nahoru pomohl. Obrácena pak k inženýrovi, řekla velitelsky i laskavě

zároveň: „Děkuji vám. Jsem s vámi spokojena. Počkejte zde, můžete-li a chcete-li. Vrátí se nás více.“

Paní Sykorová se pobavila se svou švakrovou v pavilloně přátelsky. Povědely si, jak se mají, co dělají, v dobrotě a smíchu, jejž nijaké nemilé slovo nezarazilo. Za čtvrt hodiny mínila paní plukovníková, že by již mohla s Anežkou odejíti. A dívka podrobila se velitelskému pokynu své tety i souhlasnému pohledu své matky. Teta se nedivila, ničeho nevytýkala a mluvila k své neteři cestou srdečně, bezstarostně, jakoby se pranic nebylo událo.

U náspu je očekával mladý Urban; byl zatím poslal dělníky dále po práci a přešlapoval netrpělivě po blátivém sněhu.

„Aha!“ usmívala se paní Sykorová. „Zebe vás? Nu, počkejte, hned se zahřejete! Anežko, podej panu Urbanovi rámě, — ainsi, — veďte se přece lépe, děti, — a již dost, — jste na druhé straně, nyní si pojďte pro mne, pane Urbane.“

Anežka byla zamlklá, mladý muž překvapením a radostným rozechvěním zmaten.

Slyšel živý hovor paní Sykorové, aniž by mu dobře rozuměl, a pomáhal si všeobecnými poznámkami, které se hodily za odpověď ke všemu.

„Musím se nejprve u starého pána ohlásiti,“ ozval se konečně sám. „Ale — jsem teď na rozpacích. Jsem arcit ve službě a převzal jsem dokonce za kolegu od podnikatelstva malé služební poslání k panu poštmistrovi. Ale po vaší kritice mého úboru, milostivá paní, bojím se, k němu takto vstoupiti.“

„Otec dbá ovšem velice na slušné způsoby, dovede však připouštěti v čas rozumné výjimky. Ba

tuším, že se mu váš krátký kabátec a vaše vysoké boty mnohem více budou líbiti, než vaše služební poslání. Však zná vás již od včerejška. Oznámila jsem vaši návštěvu, uvedu a omluvím vás. Chcete?"

„Nemohu si nic více přáti. Jsem vám velice povděčen."

„Caviky. Nesluší vám. Jenom na jedno bych vás upozornila. Můj otec je ctihodný pán, který si může dovoliti být upřímným i ve svých zvláštnostech. Jest poněkud natvrdlý, jako všichni starší lidé, zejména vůči dětem nové doby. Ale hleďte mu přímo do očí a mluvte ve vší uctivosti otevřeně jak on. Tak si ho nejsnáze získáte, — ač-li jeho přízeň vám jest žádoucí."

„Díky. Mám pro něho také list."

„Dopis? Od koho?"

„Od svého otce."

„Doporučení?" tázala se paní Sykorová ostře, pátravě.

„Nevím."

„Přicházíte s tím docela nevhod," mrzela se paní Sykorová. „Chtěla jsem vám poraditi, abyste nespěchal se svým služebním posláním, nechcete-li, aby se na vás svezlo hromobití, které otec proti vaší dráze má stále za lubem. A teď ještě to psaní! Víte, co obsahuje?"

„Nemám ani potuchy. Ale zajisté asi něco obchodního."

„To je nemilé. Byla bych si přála, abyste stál před mým otcem za sebe, a nikoli za — — jiného. Nechtěl byste mi list svěřiti? Dodala bych jej otci sama, po vaší návštěvě."

„Nezasloužím si vaši laskavost. A bolí mne, že ji nemohu ani přijati. Otec mi uložil, abych psaní odevzdal jedině do rukou pana Rajského."

„Budiž," prohodila paní Sykorová za chvíli; na jejím čele a v očích ležel stín. „Uvedu vás, pomohu vám odevzdati list. A nyní prosím opětně a s důrazem: Zachovejte největší tolerantnost k stáří a k jeho rozmarům. Nedejte se překvapiti a zastrašiti ničím. Nevěděla bych proč!"

IV.

„Šímo!" velela paní Sykorová sluhovi nahoře v prostranné, sálovité, vytopené předsíni. „Okartáčuj a opraš tohoto pána. Ty Anežko, jdi se ohřáti k babičce a připrav ji na hosta. Šímo, ohni hřbet, přilož kartáč, exacte, vite! Ne, pane, vy se nevzdáte práva, býti uveden do salonu. Zadal byste si pro příště a tomu nedopustím. Abyste pak nebyl v strachu o svou toilettu, mohu vás ubezpečiti, že k nám přicházejí vojáci v uniformách, jezdci s ostruhami a vy v dressu železničního inženýra, což vás — mezi námi řečeno — nikterak nehyzdí. — Šímo, ohlásíš pana inženýra milostivému pánovi. — Dejte laskavě svoji visitku sluhovi, — aneb — nedávejte, nehledejte! Ne, není třeba! Nechci to. Jdi Šímo, ohlas prostě návštěvu," hartusila paní Sykorová nedopřávajíc mladému muži času, aby se rozepjal a lístek vyhledal. „K své matce vás uvedu sama. Račte."

Vstoupili do salonu, velkého v každé příčině, v rozměrech i v úpravě. Staré zařízení bylo veskrze krásné. Vše svítilo, hřálo a vonělo. Žádná křiklavá

nádhera, která nezkušené oko oslňuje a závistivou mysl opíjí. Všecka úprava salonu byla na uzdě dobrého vkusu, jenž hrál lepostí tvarů a souladem světlých, příjemných barev.

S pohovky zvedla se paní poštmistrová i postoupila na krok mladému Urbanovi vstříc.

„Těší mne," pravila srdečně po přívětivém pozdravu na uvítanou, „že jest mi přáno, poděkovati vám za všechny laskavosti, jaké jste včera mé dceři a mé vnučce prokázal. Sedněte, prosím."

„Ano, pan Urban udělal si z nás hned na počátku naší známosti lichvářským způsobem oddané dlužníky," pravila paní Sykorová dříve, než host mohl odpověděti. „Neodmlouvejte. A jako by mu to nestačilo, zavděčil si mne před chvílí opětně. A nevím, čím to je, ale cítím, že mi naše dluhy dokonce nejsou nepříjemné."

„Bylo by neskromností, přikládati těmto nepatrným a nahodilým služebičkám nějaké váhy, kdyby mi nebyly vzácnou ctí," uklonil se Urban, chtěje usednouti poslední, až si Anežka nejdál od něho, stranou své babičky přisedla. Leč v tom spustila dívka ručku opět s lenochu sesle, obrátila se k postranním dveřím a couvla.

„Můj choť," oznamovala paní poštmistrová.

„Dovol, cher papa," ujala se slova paní plukovníková, jdouc v ústrety starému pánovi, jenž vstoupiv, pod portiérou se zastavil. Jeho pronikavý zrak spočinul s udivením na hosti a přeměřil tázavě dceru.

„Pánové se znají, od včerejška," hovořila paní Sykorová, nezmatena zjevnou nelibostí svého otce,

„vlastně od rána. Pan Urban nezapomněl na naše pozvání."

Poštmistr přikročil zvolna blíže, pozdravil odměřeným, jedva znatelným sklonem hlavy, pokynul mladému muži polo nedbale, polo velitelsky, aby usedl, a zůstal před ním státi.

„Dovolila jsem si již ubezpečiti pana Urbana našich díků a naší radosti z milého seznámení s pánem tak charmantním," vysvětlovala stará paní, „Markéta i Anežka měly cestou velmi obratného kavalíra."

„Hm. Cvik spraví vše. Kdo často jezdívá, vyhledává v takovém kavalírství pouhé vyražení. Že?" tázal se úsečně pan Rajský. „Čím jste u dráhy?"

„Strojnickým technikem, úředníkem inspekce."

„Tak? Ale vždyť jste velice mlád!"

„Čtyřiadvacet let," odvětil mladý Urban, zarděv se poněkud před nedůvěřivým pohledem starého pána. „Tři roky ve službě."

„Toť zvláštní, jak záhy nyní svěřují obtížné a zodpovědné úřady mladíkům," polo se divil, polo se mrzel starý pán. „Však je to podivná společnost u těch železnic."

„O nic podivnější než u pošty," mínila paní Sykorová určitě. „Rozdíl pouze v tom, že zřízení dráhy jest prosto veškeré patriarchálnosti. A že par conséquent jedině talent a úsilí mohou poraziti."

Kolem úzkých rtů poštmistrových zahrál výraz pochybnosti a odporu. Starý pán zdržel se však od vyslovení své myšlénky, setkav se s prosebným pohledem své vnučky.

„Připouštím výjimky," řekl, „kteréž pan Urban snad dotvrdí. Já s těmi pány nevařím a na stará kolena se tomu již nepřiučím."

„Není toho ani třeba," usmívala se paní Sykorová. „My mladší, — nesmějte se, pane Urbane, já jsem moderní — my se dovedeme dívati šetrně i uctivě na starý svět a s klidným sebevědomím na přítomnost i budoucnost. Řekla jsem to dobře?"

„Milostivá paní mluvila za mne," pravil mladý inženýr, pohlédnuv vděčně na paní plukovníkovou, zatím co stará paní Rajská s Anežkou plaše choulostivý hovor poslouchaly.

„Budiž," odvětil jako nedbale poštmistr, „nám starým lidem možno snad stálost v názorech prominouti, byť i chybnými aneb," domácí pán upřel své oči pevně na dceru, „i nevčasnými se zdály. — Mám na pilno — omluvte mne, pane — inženýre. Těšilo mne. Moje rodina vykonala milou povinnost také za mne, když vám projevila svůj dík."

„Dámy nebudou mi vykládati ve zlé," obrátil se rychle mladý Urban k poštmistrové a k její vnučce, „odevzdávám-li svěřený list panu Rajskému, abych déle zbytečně neobtěžoval."

„Jaký list?" otázal se poštmistr, jednou nohou již na odchodu.

„Pan Urban zmínil se, že nás navštíví," prohodila paní Sykorová, „a někdo ho dožádal, aby u příležitosti něco odevzdal, — toť vše."

Poštmistrovy oči spočinuly pátravě na obličeji mladého muže, svezly se pak na psaní a vrátily se jiskřící k tváři hosta.

„Dopis jest od vašeho otce?" ptal se, nehnuv rukou, aby list přijal.

„Ano."

„Byl jsem tedy špatně zpraven, když mi ohlášena návštěva. Mívám ve zvyku přijímati posly ve svém pokoji. Přejete-li si jakého pořízení, račte mne následovati."

„Nač to?" namítala paní Sykorová. „Vezměte si list, otče, a nechte nám hosta."

„Prosil bych přece — —" trval na svém starý pán, z jehož oka vyšlehl blesk drtící všecken odpor.

Ve svém pokoji usadil se poštmistr do starého, vysokého křesla před psacím stolem a ukázal Vladimírovi na židli vedle stolu; psaní nechal v jeho rukou.

„Poznávám vás dnes poprvé, mladý muži, a vy mne — zajisté také?" počal za chvíli starý pán, opřev se oběma lokty o postranice lenošky a zatknuv zraky do tváře Urbanovy.

„V pravdě není tomu tak. Mám vás v paměti velmi živě ze svých let chlapeckých. Vždyť Chlum jest mé rodiště a zde ztrávil jsem svůj dětský věk. A starý pan Rajský provázel mne vždy vzpomínkami jako vzácný — promiňte — tak říkaje dekorativní zjev."

„Hračky. Pochlebnictví. Na tu vějíčku vám nesednu. Hledíme si dnes poprvé do očí. Navštívil jste mne s nejlepšími úmysly — od hosta nemohu nic jiného očekávati. Jste nepodjatý, nevíte o ničem, netušíte ničeho. Hm?"

„Tak jest. Nechápu však — —"

„Není třeba. Spokojte se tím, že vám věřím. Ani bych se netázal, kdyby se byl neobjevil ten dopis mezi námi, který vám nemilým — nedopatřením — do ruky vložen byl. Nechtěl byste mi laskavě sděliti, kterak váš otec připadl na myšlénku, svěřiti vám poselství? Neostýchejte se. Měl jsem také syna. Měl, a zbyla mi po něm toliko účast na po-

měru rodičů k dětem, zájem na všem, co mezi nimi se děje."

„Nevím sice, povím-li vám něco zajímavého," odvětil Vladimír, přemáhaje se pomocí naučení paní Sykorové. „Přijel jsem, jak vám známo, dnes v noci domů na dovolenou. Rodičové uvítali mne s velikou radostí. Otec byl dojat a litoval, že mne musí opustiti. Vzpomněl si náhle na neodkladnou obchodní cestu; strojil se, psal něco, a když jsem ho pak dolů vyprovázel, vtiskl mi do ruky tento list. Žádal naléhavě, abych jej pokládal za velmi diskretní a jedině vám do vlastních rukou abych jej odevzdal. Učinil jsem, jak mi veleno. Více neumím pověděti."

„Ví matka vaše o tom?"

„Pochybuji. V mé přítomnosti neřekl jí otec ničeho a mně nenapadlo, později se zmíniti."

„Mohl byste mi naznačiti, co mi asi váš otec píše?"

„Nemohu."

„Jenom něco, přibližně. Snad mi to stačí. Vyhnu se rád čtení, namáhá mne, jsem již stár."

„Přečtu vám tedy dopis, dovolíte-li."

Poštmistr prozkoumal prve pronikavým zrakem každý rys tváře Vladimírovy, než odpověděl.

„Nedovolím," řekl pak. „Vy obsah listu znáti nemusíte. A já jej znám, aniž bych byl co četl. Položte to sem a nestarejte se dále o něj. Podejte mi ruku. Trvám, že ji tisknu hodnému synovi a řádnému, mladému muži. Nevíme, co vás čeká a lépe, když zůstane vám utajeno leccos, co by vám zkalilo výhled do budoucna. Je takové staré roští na světě, kterým se člověk stěží prodere, když ho lidé do něho veženou. Nač to? Nejsem zlý, ač bych měl

k tomu dosti příčin. Ale jsem starý mrzout. Nedbejte toho. Líbíte se mi. A přeji vám vše nejlepší do budoucna. Za odměnu vyžaduji si od vás určitý slib, abyste si vykládal mé podivnosti jak chcete, ale abyste nepátral po jejich původu. My staří lidé jsme děti minulosti a ta mluví z nás, mnohdy nesrozumitelně, jak jste slyšel."

Vladimír uklonil se mlčky.

„Zavděčil bych se otci, kdybych mu přinesl odpověď," dodal.

„Skutečně? Má tak na pilno? Vyhovím mu sám. Ale jedině proto, aby vás podruhé již takovými komisemi neobtěžoval. — Buďte zdráv."

Mladý Urban se ulekl, zpozorovav za okamžik, že se nalézá v saloně. Opouštěje všecek zmaten starého pana Rajského, nebyl si vědom, kudy odchází. Koberce hořely mu pod nohama, karyatidy v podstropí šklebily se naň a hýbaly se, jakoby strop chtěly mu shoditi na hlavu. A na neštěstí nebyly tu karyatidy samy. Na pohovce za stolem na místě domácí paní seděla paní Sykorová a vedle ní ve výklenku okna skvěly se za krajkovou záclonou zlaté vlasy Anežky jako zář kolem hlavy anděla.

„Pořízeno, konečně," vítala ho paní Sykorová lorgnetujíc hosta soucitně a zpytavě zároveň. „Matka zatím dostala migrénu a poroučí se vám uctivě. Musíte se spokojiti se mnou jakožto hostitelkou. První můj úkol asi bude, abych začarovala chmury, které nám přinášíte. Sedněte již! Přistavuji vám stále křeslo, a vy jako byste neviděl!"

„Promiňte laskavě. Jsem velmi vděčen. Ale pochybuji, že bych byl ještě oprávněn, nadužívati pohostinství v domě, kdež pán —"

„— kdež pán jest velice zaměstnaný, stručný a na první pohled nepřístupný muž," vpadla mu rychle do řeči paní plukovníková, „který by své rodině neodpustil, kdyby dala hostům odejíti s lichými dojmy. Varovala jsem vás napřed, sdělila jsem vám, že otec má svou façon de parler. Nu, co škodí, — jak jste se rozešli?"

Vladimír, uposlechnuv nutkání přívětivé dámy a ještě spíše snad pobídky něžného pohledu Anežky, usedl a opakoval poslední slova pana Rajského.

„A s tím nejste spokojen?" užasla paní Sykorová. „Pane, vy jste velice neskromný; buďte ubezpečen, že se nepamatuji, aby někdo tak rychle byl získal přízeň otcovu jako vy. Abyste neměl docela žádných pochybností, objasním vám důvěrně temné stránky vašeho pořízení. Naši otcové mívali kdysi rozmíšky, proč a jaké, nevím dosti určitě. Také nám po nich pranic není, poněvadž si toho, jak patrno, ani jeden ani druhý pán nepřeje. Celá věc bude asi dosti malicherná. Pan Urban zajisté nechtěl způsobiti svému synovi nepříjemnosti v našem domě, a můj otec byl z pouhého nedorozumění překvapen více než třeba bylo. Rozumíte mi?"

„Děkuji za poučení. Svalil se mi kámen se srdce, ač jenom k nohám; bojím se, abych přes něj opět neklopýtl."

„Svěřte se našemu vedení, radě dvou přítelkyň, které jste si včera získal. Ale byl by jste bláhovec, kdybyste očekával od nás nezištnost. Možno, že nám budete také užitečný. Ba, obávejte se toho! Ženy si velmi snadno dovedou osedlati ochotu dvorných pánů. Vzpomeňte na včerejšek, jak jsme vás proháněly. A bezděčně jsme vás oloupily. Totiž já

nikoli, — Anežka," smála se paní plukovníková; „nepohřešujete ničeho?"

„Ano, velmi bolestně. Opustila mne moje Štěstěna —"

„Přeběhla k Anežce."

„Nalezla jsem ji teprve doma," omlouvala se dívka, sledující až posud hovor své tety s tichým, vděčným účastenstvím, v němž zapomínala na svůj vlastní trud.

„Zůstala mi tedy přece věrna, slečno, očekává-li mne u vás."

„Flatteur!" kárala paní Sykorová. „Anežko, mohla bys berloku panu Urbanovi přinésti."

„Velmi ráda," svědčila dívka, jíž rozlil se ruměnec po líci při slovech mladého muže, ač zněla žertovně, jako pokračování nenuceného cestovního rozhovoru, jímž se včera ve vagoně bavili. „Ale — šňůrka jest přetržena."

„Pomoc velmi snadná," rozhodla teta. „Což, pane Urbane, není libo navštíviti mne v mém pokoji, jakožto můj obzvláště milý host?" A již vedla paní Sykorová mladého Urbana do sousedního pokoje. „Prosím, jen dále, vidíte, jak nudně, staromodně vypadá domácnost obstárlé, osamělé paní. — Nu, Anežko, — kde máš zbytek šňůrky? Vedle, — v tvém pokoji — pojďme. — Ach, — petite folichonne, ona si ji navázala Kupidovi na luk! Na štěstí schází mu šíp —"

„Šíp?" ozval se za nimi mezi dveřmi Vladimír. ‚Jak jsem dnes bezhlavý! Vždyť jej mám, nalezl jsem, přináším, tu jest —"

„Tvůj, Anežko, z vlasů?"

„Ano; včera jsem si jím připevnila klobouk —"

„A dnes jej odvádím, kam náleží, vyzbrojuji Kupida. Jest k výboji hotov," použil Vladimír rychle příznivé náhody, skočiv k sošce a zatknuv Erosovi do ručky ozdobný stříbrný šíp.

„Mladý pane," durdila se paní Sykorová, nemohouc se zdržeti smíchu. „Vy jste čtverák. Nevolaly jsme vás, nežádaly jsme od vás ničeho — prosím, zpátky do mého pokoje. Buďte hezky způsobný. Zde jest vaše místo, tam Anežky. Prosím vás, od koho jste obdržel svou Fortunu? Toť starožitnost — —"

Z pokoje paní plukovníkové vyhnána všechna nuda i všechen suchopár srdečným smíchem a čilým hovorem, v němž zapomenuto úplně na nemilé příhody.

Jinak bylo u pana Rajského.

Vzchopil se zlostně po odchodu Vladimírově a jal se přecházeti prudce z kouta do kouta.

„Darebáctví," bručel, shazuje restauratérův list na podlahu. „Nesvědomitost," šlapal po dopise, „zneužíti své vlastní dítě k takové posýlce!" nabodl psaní na nůžky, „ubohý hochu," list vlétl do žhavého uhlí v kamnech. „Jak?! Co to!?" obálka listu vzňala se plamenem, svinula se a pod ní objevila se směnka. Poštmistr vyškubl hořící psaní z kamen, hodil na podlahu, ušlapal oheň a zvedl z hromádky popelu — růžek papíru, na němž četl „r. m. zl. 5000·— ". Z dopisu připojeného nezbylo nic.

Rozmrzen i zamyšlen vrátil se poštmistr k svému stolu. Po dlouhém přemítání urovnal před sebou papír a počal psáti. Za okamžik odložil počaté a začal znova, aby zase zahodil, nové opět roztrhal a konečně pérem mrštil.

„Nějaká paní," ohlašoval sluha.

„Kdo je?"

„Nemohu sloužiti. Pravila, že ji ráčíte znáti, okolků prý netřeba."

„Hm, — nechť vejde laskavě."

Sluha otevřel statné, velmi slušně a s vybranou jednoduchostí oděné dámě.

„Nemívám ve zvyku skrývati se pod závojem," vysvětlovala, opakujíc poštmistrův úklon a odhrnujíc šlojíř. „Dnes a zde bude však dobře, vejdu-li a odejdu zas jako neznámá."

„Paní Urbanová! Buďte mi vítána. Netěšil jsem se již dávno ze cti vaší návštěvy."

„A neobtěžovala bych ještě — kdyby —"

„Prosím, řekl jsem, že jste mi vítána. Vždycky a dnes obzvláště. Přicházíte jako na zavolání pro odpověď. Píšu ji právě a nechce mi to nijak od ruky. Ulehčete mi! Vezměte ústní vyřízení."

„Jaké?"

„Totéž, pro které si přicházíte. Já to vašemu synovi svěřiti nedovedl."

„Vladimírovi! Pane Rajský, — o čem mluvíte? Co se stalo?"

Poštmistr se zarazil, položil na čelo ruku a podával ji pak paní Urbanové.

„Nehněvejte se. Skutečně nevím, jak bych mohl srovnati ve své hlavě, že byste vy si vědomě přišla pro vyřízení."

„Čeho? Pane Rajský, čeho? Mluvíte o mém synu v hádankách."

„Váš pan syn — mimochodem — gratuluji vám k němu, — navštívil mne za účelem vyrovnání starého dluhu, kterým jsem panu Urbanovi zavázán."

„Nemožno! Vladimír —“

„Neví zbla. Přinesl mi v zavřeném listě směnku. Já ji honoruji.“ Pan Rajský vykročil ke kase. „Zde —“

„Děkuji. Nevezmu ani haléře. Vraťte mi směnku.“

„Jest již zničena.“

„Byla bych učinila podobně.“

„Tím však nejsem sproštěn své povinnosti.“

„Pane Rajský, nepřišla jsem si pro nelítostné pokoření!“

„Jak jste nedůtkliva, milá paní. Na ponížení bych mohl naříkati jedině já, kdybyste mi chtěla darovati dluh, který — jsem uznal.“

„Já jej popírám.“

„Nejste zmocněna, milostivá paní. Váš choť byl dosti šetrným. Vzpomněl si na směnku teprve, když třetím rokem docházela. A to se ještě omluvil okamžitou prý potřebou.“

„Potřebu, — my!? Toť omyl, — ach pravda, můj muž se domnívá,“ chvělo se s rtů sužované ženy. „Omyl, pane poštmistře, — spokojte se tím slovem a netýrejte mne dále. Neztěžujte mi úkol, za kterým jsem přišla. Bude toho dost!“

„Odpusťte mi. Ublížil jsem vám snad bezděčně. Vědomě bych nedovedl vynutiti vám jedinou slzu. Prolila jste jich už tolik, ubohá paní. — S tou směnkou to tedy spravíme jinak. A teď — vaše přání? Vyhovím rád ve všem, co zmohu.“

„Děkuji. Mohla bych tedy mluviti stručně. Ale musím svou prosbu odůvodniti. Dovolíte?“

„Poslouchám.“

„Buďte laskavě shovívavým. Věřte, že se ve mně vše bouří. Nerada vás zasvěcuji. Ale nemohu jinak,“ počala paní Urbanová po těžkém oddechnutí.

„Můj muž byl sklamán, kdož ví, ne-li mou spolu-vinou. Jest plin roztrpčení, které jeho živou, citlivou povahu dvojnásob otravuje. Soudců a karatelů je všude dost, těšitelů jako bílých vran. Můj muž má jen sebe a mne. Nechválím jeho výstřednosti, ale —“

„Rozumím. Jste vzorná žena,“ přerušil poštmistr paní Urbanovou, když se zajikla.

„Nezoufala jsem nikdy a nyní dokonce nemám dosti chuti či pošetilosti k tomu,“ pokračovala odhodlaně restauratérka. „Vedle muže dorostl mi syn. Dělí se o mé srdce s Emilem. Jeť mu všecek podoben —“

„Ano, tváří. Duchem a srdcem vám.“

„Nechtějte znáti Vladimíra lépe než já,“ usmála se vlhkým okem paní Urbanová. „Jest mým potěšením. Má jasné oko, ryzí srdce a čisté svědomí. Uhlídala jsem ho všech trudů a zkušeností, které rozdírají duši a podrážejí síly. Nezná také ani špetu z knihy útrap, která jest z velké části napsána krví z našich ran, pane Rajský.“

„Přesvědčil jsem se. Děkuji vám.“

„Běží mi však o to, aby mu ani příště oči otevřeny nebyly.“

„V mém domě se tak nestane.“

„S vaším vědomím ne, o tom nepochybuji, leč —“

Pan Rajský vztyčil vysoko hlavu a naslouchal, nespouštěje oka s paní Urbanové.

„Dovolte, abych vám pověděla, proč své domněnky, strachy a tužby nezavírám jako posud v hloubi své duše a proč je, — věřte, že s odporem nevýslovným — před vámi vykládám. Dnes v noci přijel můj syn na dovolenou a ráno si napsal žádost za přeložení do libenické topírny. Chce býti při

montáži strojnických zařízení na nové trati libenicko-chlumecké. Odpírala jsem, vymlouvala, překážela, — marně. Nemohla jsem uvésti nic podstatného proti přání svého syna, proti svému přání, aby byl vrácen péči mého touživého srdce. Jest téměř jisto, že Vladimírovi bude vyhověno. Ač jeho žádost vznikla z nenadání, nevím sama z jakého nahodilého popudu, nebudou u ředitelstva — jak věci znám — nic namítati. Je tedy takměř jisto, že Vladimír bude přidělen ke stavbě strojů ve vodárně zdejšího nádraží. Můj syn bude za několik dní v Chlumu. A — zde se nesmí se svým otcem setkati."

„Nevím, jak zabrániti."

„Musíme, pane Rajský. Povím, proč. Emil dostává časem zvláštní dopisy. Jak a odkud, neví nikdo. Netážu, se, nepátrám. Můj bývá pak zasmušilý, nepokojný a někdy zmizí náhle, za obchodní cestou prý. Bůh můj svědek, že v nejprudších záchvatech žárlivosti neponížila jsem se k tomu, stíhati kroky svého muže. Ale nahodilosti časem samy mně poví, že všechny tyto kroky vedou do Chlumu, kdež nebývá po nich sledu a ohlasu. Žádný zvědavec se posud jejich konce nedopídil a jedině mé, zkušenostmi zbystřené oko dohlédá temnem těchto cest k jejich konci, k jedinému místu, na němž Emila posud nikdo neviděl a také — snad — nehledal."

„Rozumím vám," oddechl si pan Rajský za chvíli po odmlčení se paní Urbanové. „Abychom však nebyli na omylu, označím já zřetelně místo, kteréž jmenovati se zdráháte. Myslíte, že pramenem těch tajemných pozvání a cílem skrytých cest vašeho manžela by mohl býti — pavillon v mé zahradě?"

„Ano."

V.

Přátelské rady a nežádané polibky stíhá týž osud; zhrdáme jimi, zapomínáme na ně.

Jedinou a snad vždy platnou výjimkou jsou rady, jimiž se béře lidská ješitnost na ostruhy. Na důkaz můžeme doložiti, že by byl pan Filip Nosek sotva rady paní Sykorové uposlechl, kdyby ho byl nepoháněl bič pomyšlení, kterak bude za čtyřiadvacet hodin kýchati, slzeti, chraptiti a častým užíváním kapesního šátku svou čistou spanilost hyzditi. Proto se vrhl po návratu ze zahrady bez otálení v horoucí lázeň a opustil ji polo opařený teprv za hodinu. Zahaliv se v kožich a zastrčiv nohy do obrovských cestovních bůt, které mu do lázní přinésti musili, dal se dovézti domů. Lehl si do postele, dal si navařiti džber lipového thé, pil je a potil se celý den. Nazítří vstal a věnoval celé dopoledne svému strojení a česání. Byl pozván k Rajským na oběd.

Bylo právě ke dvanácté, když složitý a nejpečlivějšími opravami dle lidské možnosti zušlechtěný výkon zevní úpravy páně Noskovy dokonán. Tvůrce největšího dílu krásy poštovního asistenta, první krejčí Chlumský, mohl býti na své dílo hrd; a kdyby Chlum byl Paříží a pan Nosek člověkem potřebným, mohl si zmíněný krejčí najati pana Noska za manequina, který po boulevardech znamenité výrobky krejčovy a nejnovější módu jako živý inserát oznamuje. Toliko hlavu by musel pan Nosek pak odložiti; tuto nesrovnalost by mu byl krejčí nestrpěl. Asistent byl zajisté výlupkem šviháka od špiček

svých střevíců až k lesknoucí se obrubě svého sněhobílého límce; na této vždy jasné čáře přestávala však náhle bez všeho přechodu elegance a počínala se okázalá, v módových žurnálech nevídaná genialnost. „Dnes mámil mne podivný optický klam," řekl jednou pan Nosek spíše jako pro sebe než koho jiného v kruhu svých nejvěrnějších obdivovatelů. „Zadívám se mně do zrcadla a co v něm vidím? Apolla. Zarazím se, pohlédnu bystřeji do skla i zočím — sebe." Pan Nosek hřešil touto vidinou — nechť právem či neprávem — na velkou nevědomost svých přátel, z nichž ani jeden ho nevyvedl z bludu pověděním, že by se Apollo musel nejprve vtěliti v Alfonsa Daudeta a pak aspoň rok se nestříhati, nečesati, mezi uherskými cikány žíti, aby jakž takž byl panu Noskovi podoben.

Asistent prozkoumal ještě proti oknu průsvitnost svých nehtů, vyňal po té z přihrádky svého stolku ozdobný portefeuille a vydal se na cestu. Šel nyní bez oklik přímo k domu Rajských. Zazvonil hlučně, přeptal se důstojně vrátného, je-li milostivá paní plukovníková doma, i stoupal po schodech vzhůru, ohlížeje se, kde jaký služebný duch jest pohotově, aby ho uctivou poklonou přivítal.

Teprv nahoře na chodbě zahlédl Šímu, vzdalujícího se tichounce na pravou stranu; sluha klonil hlavu ke dveřím, kolem nichž se ubíral, a zastavil se u jedněch s vykročenou nohou, čtverák, aby při naslouchání přistižen nebyl. Pan Nosek poznal dvéře kabinetu pana Rajského, a téměř současně pronikl tichem mdlý ohlas několika prudkých slov, pak zase; někde zadunčly dvéře. Patrně váda nějaká. Asistent

se ulekl a zarazil krok, a Šíma poslouchal jak přičarovaný ku dveřím, za nimiž se cosi dálo.

„Možno mluviti s milostivou paní Sykorovou?" otázal se ho pan Nosek, obávaje se, aby nebyl sluhou rovněž z naslouchání podezříván.

„S paní plukovníkovou?" opakoval Šíma rychle, aby zakryl své rozpaky. „Nevím, nevím, sám ji hledám, tuším, že jest právě zaměstnána. Račte vejíti do hovorny, okamžik strpení, pozeptám se —"

V tom rozlehl se chodbou nesrozumitelný závěrek hovoru a hedvábí zašustělo. Z pokoje poštmistrova vystoupla krásná, hrdě vztýčená dáma, oděná jako kněžna k velké ceremonii. Její bílá tvář planula v lících ruměncem, její oči svítily a jiskřily, a kolem sevřených rtů hrál jí úsměšek a vzdor. Zjev páně Noskův způsobil mžikem změnu výrazu na obličeji dámy. Přijala na sebe bezstarostnou veselost a vděčný úsměv, jímž mladý muž plně obdařen. Opáčila velmi přátelsky, skoro rozpustile uctivý pozdrav Noskův, a sestupujíc se schodů ohlédla se ještě koketně přes lem pernatého vějíře po asistentovi, jemuž krev do hlavy stoupala. Znal i neznal odcházející dámu. Byla mu polo mythickou postavou, která sice žila začarována v některém koutě domu jeho chefa, o níž se však nemluvilo, nevědělo, jíž on sám po dvou letech poprvé blíže do sálavých, sirenovitých očí pohlédl.

Narovnav se z přehluboké úklony ulekl se znova. Nedaleko před ním stála uprostřed chodby paní Sykorová. Asistent zachytil pohledem ještě velitelské, jako zbraňující hnutí hlavy a ruky paní plukovníkové, aniž by si mohl vysvětliti, co předcházelo. Za paní Sykorovou kmitla se jen ubledlá, jaksi vyje-

vená Anežka v postoji, jakoby byla chtěla za odešlou dámou běžeti. Byla snad zadržena posunkem své tety? Dívka zmizela dříve, než si pan Nosek své podivné dojmy srovnati mohl.

„Hosté k obědu se scházejí," řekla paní plukovníková, přistupujíc blíže. „A nepochybně vám neřekli správně hodinu. Nemějte za zlé. Obědváme až o druhé."

„Vroucí díky, nejmilostivější paní. Ráčíte laskavě potvrzovati mou domněnku, která byla téměř jistotou. Z té příčiny bych se byl ani neodvážil překročiti práh domu mého vysoce váženého pana chefa dříve, kdyby mne nepudila k vám, nejmilostivější, touha, prositi vás za dobrotivé sdělení, zdali by vám obtížno nebylo, mně na chvilenku sluchu popřáti, nyní, dnes neb kdykoli vám libo bude."

„Třeba dnes, hned. Vejděte. A mějte chvíli strpení, podívám se jen za neteří."

Pan Nosek nebyl nesmělý. Ale úsečný způsob řeči paní Sykorové podvracel všechnu jeho jistotu; zakopl do prahu, zůstal viseti za portiéru a klopýtl o koberec.

Paní Sykorová nechala hosta hodnou chvíli čekati. Vrátivši se, usedla, namířila lorgnonem zostra na asistenta a počala nedbale, shovívavě: „Abych nezapomněla: Vy se znáte s mou švakrovou?"

„Já — — —!?"

„Inu ovšem. Díval jste se za ní prve, tak, tak, — nevýslovně, že bych jí mohla záviděti, kdybych byla mladší a marnivější."

„Snažil jsem se toliko, vyrovnati se —"

„Čemu? Snad vlídnosti mé švakrové? Arcit. U vás, pánové, jsou ženy vždycky vinny zálibou,

kterou vy sami vší mocí vzbuditi se snažíte. Nu, což, — mládí má svoje práva i vůči méně známým."

„Račte milostivě prominouti. Já — viděl onu dámu — pardon — paní švakrovou poprvé tak z blízka. A překvapením —"

„Vyvede člověk někdy une gaucherie. Budiž. A teď, — co mi přinášíte?"

Pan Nosek pohlédl do zrcadla, učinil marný pokus rozcuchati se ještě více, než byl, vyňal portefeuille z náprsní kapsy, položil si jej na kolena, sklopil a pozvedl opět oči k paní Sykorové.

„Dovolím si vám, nejmilostivější paní, přednésti uctivou prosbu za radu. Prosbu, kterou ukládá mi nesnáz veliká. Račte prominouti, že se odvažuji hřešiti na neskonalou dobrotu vaši, milostivá paní. Sběhlo se to tak: Jsem poněkud, — někdy — přirozeným pudem svého srdce básníkem —"

„Prosím, prosím. Vyznal jste mi již svůj hřích. Promíjím. Chcete, abych vaše básně vyslechla?"

„Osmělím se nabídnouti vám je, jakmile budou tištěny."

„Nad míru příjemná zpráva. Počínám tušiti, co vás ke mně přivádí. Píšete lyriku, ovšem, což jiného. Erotický oddíl věnujete někomu, — par exemple — mé švakrové. Jinou část, podzimní, kontemplativní, babskou — mně. A chcete se ujistit, že bych se proto nehněvala?"

„Uchovej Bůh! Milostivá paní, vy krutě žertujete! Kdybyste —"

„Kdybych již věděla, co si přejete, nebylo by možno, abych hádala. Opravte mě. S barvou ven."

„Jak ráčíte poroučeti. — Mám již slušnou sbírku básní a chci s nimi konečně na světlo. Snad

nejsem neskromný. Mám za to, že jako kterýkoli jiný básník také já jsem tím své Muse povinen."

„Tak jest! Jakž jinak!"

„Byly sice tištěny většinou ve feuilletonu zdejších novin —"

„A? Zde máte noviny?"

„K službám, ‚Poutník z Chlumu'. Leč právě otázka milostivé paní utvrzuje mě v přesvědčení, že své básně posud mohu pokládati za rukopis, neznámý širšímu obecenstvu. Posýlal jsem je tedy nakladatelům. Ale nepřálo mi — štěstí." Pan Nosek usmál se bolestně. „A literární protekci nemám. Poslanec našeho okresu prý se tu a tam přimluvil — ostatně kdož ví jak —"

„Prosím vás, ti pánové mají jinaké starosti. Básně! To nejsou návrhy, petice, osnovy, trafiky, posádky, vodní úpravy, subvence — což já vím!"

„Milostivá paní má pravdu," klaněl se asistent. „Věru, těch komisí, co naši poslanci od voličů dostanou, jest více než mnoho. A tak rozhodl jsem se vydati své básně vlastním nákladem."

„Výborně. K čemu by měl váš papa peníze, kdyby vám nezatlačily cestou na Parnas?"

„Ale básní je bohužel málo. Na tiskový arch, nejvýš na dvacet stránek. Odhodlal jsem se tedy připojiti k veršům něco své prosy —"

„Je-li možná? Vy jste také romancier?"

„Totiž, zkusil jsem se i v povídce. Nebylo to snadné. Nechtěla mi nikterak připadnouti vhodná látka —"

„Zajisté přílišná skromnost a nedůvěřivost."

„K neuvěření, milostivá paní, leč doslova pravda. Ó kdybych vám vše měl vypravovati, co jsem si dal

práce, abych vymyslil něco znamenitého. Hledal jsem nějaký motiv, silný, moderní, úchvatný, psychologicky hluboký, nový, — zkrátka vděčný. Ale podivno, kdežto mé srdce ronívá básně samo, nemohl jsem svou hlavu za nic na světě pohnouti, aby vydala kloudný pomysl kýžené povídky. Svěřil jsem se jednou s touto svou těžkostí jistému známému. ‚I nač sužovati ducha sestrojováním románů? Vězíme v nich po uši!' Sáhnouti prý jen kolem sebe, chytiti některý, očistiti ze všedních přívěsků, okořeniti a vyšperkovati kde třeba. Sám prý mi poví o velezajímavé události ze skutečnosti, z nejbližšího našeho okolí. Řekl a já potěšen napsal. Netušil jsem ovšem ničeho. Povídku donesl jsem našemu redaktoru. Přečetl a podíval se pak na mne všecek ustrnulý. ‚Patrno, že se chcete svému pánovi šeredně vymstiti,' mínil. ‚Nevím, proč a zdali právem, tolik však jest jisto, že se vám „Poutník z Chlumu" nikdy ku provokaci skandálu nepropůjčí.' Užaslý tážu se proč a jak. Leč redaktor neměl chuti šířiti se o věcech, které prý také nesmí věděti. Krátce po té vybídl mne redaktor „Libenické lucerny", abych propůjčil své péro jeho listu. Doslechl prý, že mám napsanou napínavou povídku, za niž by mi byl svrchovaně vděčen. Tím teprv dáno mi naučení, abych na svou práci poněkud nedůvěřivě pohlížel. Jeť mi známo, žs „Libenická lucerna" slouží za hlasatele klepů. A mezi těmi nesměla se moje povídka objeviti. Zkoumal jsem ji a porovnával s rozličným, co z utrhačných úst tu a tam — bez svého přičinění — zaslechnu. A skutečně, mnohá stránka mého vypravování naplňuje mne obavou o celou práci, kterou přes to velmi vysoko kladu a nerad bych ztratil

pro pouhé, snad liché strašáky neb nahodilé shody, které změniti možno. Neběží o malichernost, nechť uvážím věc s jakékoli stránky. A v tomto vědomí přicházím k vám, nejmilostivější paní, abych vám přednesl prosbu: Račte mi poraditi!"

„Leccos mi již lidé ukládali, za censorku však jsem dožádána poprvé. A pořáde nevím, oč vlastně běží," prohodila paní Sykorová pohrávajíc lorgnonem a hledíc upřeně na Noska. „Jsou na světě lidé, kteří ze zlomyslnosti šlapou do porculánu. A jsou jiní, kteří z pouhé nejapnosti činí jak by smet. Ale o tom až později. Zatím mi povězte, kterak vaše historka končí, věc pro nás ženy obyčejně nejzajímavější. On a ona měli se rádi. Vidíte, jak umím hádati. Zkusili to i ono. A konečně —?"

„Ona se otrávila, on se zastřelil."

„Důkladný konec. Ale starý, otřepaný."

„Totiž tak jsem napsal původně. Pak jsem zakončení opravil: Utekli oba do protestantské země, změnili víru a vzali se."

„A byli šťastni?"

„Nebyli. Spravedlnost poesie kázala, aby pykali. Avšak ani toto řešení mne neuspokojilo —"

„Alors! Řekněte mi, jak jste jimi konečně naložil."

Paní Sykorová sekla netrpělivě lorgnonem do vzduchu.

„Nechal jsem je žíti a v milostném poměru pokračovati."

„Nu, toť zajímavější."

„Zároveň však nejchoulostivější. Doslechl jsem něco, z čeho by se dalo souditi, že by toto zakončení podobalo se nejvíce všední pravdě, je-li vůbec

možno domnívati se, že by bylo zrnéčko pravdy ve všech těch klepech, které mne mýlí. Jakkoli dostalo se mi takořka teprve před chvílí převzácné cti, býti uvedenu před vás, vysoce ctěná paní plukovníková, troufám si přece utéci se ihned k vám s bolestí, která mne opravdově a hluboce souží. Předpokládám, že vy, milostivá paní, ráčíte býti zasvěcena, jako kterýkoli člen vzácné rodiny Rajských, ale že zároveň přece stojíte poněkud stranou a dovedete vše, i mou smělost posouditi střízlivě i nepodjatě."

„Eh bien!" rozhodla se paní plukovníková po krátkém uvažování. „Posuzuji vaši důvěru věru co nejstřízlivěji. Vy jste jeden z těch rozmilých bližních, na které se člověk ani nemůže horšiti. Bojíte se, abyste se nestal obětí mystifikace —"

„K službám, milostivá paní. Srdce mi k té povídce přirostlo, chápete tudíž —"

„Chápu, chápu," odbývala paní Sykorová. „Vy jste začátečník ve všem, ve všem, milý pane. A tu člověk skutečně ničemu se nepodiví. Slovem: Vy si přejete, abych vám označila, které situace ve vašem vypravování jsou podobny situacím, v jakých se někteří z mých příbuzných nalézali neb nalézati mohli. Nežádáte sice málo —"

„Zajisté, domnívá-li se milostivá paní, že jsem schopen této neslýchané neskromnosti. Na štěstí zní moje prosba poněkud jinak," chlácholil zardělý Nosek. Pociťoval, že zaslepená samolibost vehnala ho na skluzkou půdu, z níž nebylo však již uniknutí. „Byl bych šťasten, kdyby se mi podařilo, vyžádati si od vás, paní plukovníková, abyste mou povídku přečetla, posoudila a mně pak milostivě sdělila, jak by se pozměniti měla. Neračte poznamenati ani špetem,

zdali a které změny poroučíte z příčin ryze subjektivních či výlučně objektivních. A já se vám zavážu čestným slovem, že bych si ani nepřipustil pomyšlení, pátrati po soukromých neb věcných pohnutkách vašich přání. A všechna svatě do puntíku splním.“

„Ale nepřímo byste se přece dověděl, co věděti chcete — pardon — nechcete. Nu což, podrážděl jste moji ženskou zvědavost. Nasyťte ji. Řekl jste A, řekněte i B. Vypravujte mi aspoň trest své povídky.“

„Jevištěm jest větší město v Čechách, které jsem nazval Vysoké. Doba děje nynější,“ počal pan Nosek, rozloživ si na klíně objemný, kupeckým krasopisem psaný manuskript, jakoby do něho nahlížeti chtěl. „Osoby pak: Starý, velmi bohatý, pyšný pán, měšťanský dynast; okřtil jsem ho Nebeský; dále jeho jediný syn, vydařený po matce, měkká, všem vlivům poddajná povaha, lehkomyslná duše, nestálé srdce; mladounká dívka z urozené krve, ale chudá, s vášnivým srdéčkem, které jí všechnu rozumnost kazí; jezdecký důstojník, o něco starší než mladý Nebeský, jeho přítel, druh a učitel ve všech bláhovostech; a konečně měšťanská, ctihodná dívka, klassický karakter, hezká a ušlechtilá zároveň; nazval jsem ji Hedvika. Průběh sám jest následující: Mladý důstojník, jehož knírky, střapce a šňůrky zbožňovány takřka všemi děvčaty vysockými, setkal se s kráskou, kterou jeho vojenská vyfintěnost oslňovala. Důstojník založil se ovšem ihned ze všech svých sil o dobytí srdce Hedvičina, a ku podivu — zdařilo se mu i zde.“

„Vyškrtněte ze své povídky naivní ‚ku podivu‘. Žvastalové a hejskové, zejména uniformovaní, získají si přízeň ženy z pravidla nejsnáze, a pravidlo přece nemůže býti s podivením.“

„Důstojník chtěl ovšem přestati na svém vítězství,“ pokračoval asistent, poděkovav rozpačitým úsměvem za radu, „a strojil se k opuštění dobyté tvrze. Avšak Hedvika ho nepustila, a její rodičové dávali mu ji ochotně i s dostatečnou kaucí. Vzal si ji. Ale záhy se ukázalo, že choť důstojníkova není milována a úroky z jejího věna že nestačí na hýření světákovo. Její rodičové se usoužili, příbuzní ji opustili a jedině ona sama vytrvala v neúmorné lásce k nehodnému muži, který se oddával všemu prostopášnictví ve spolku s několika soudruhy. Mezi tyto kumpány zapadl k svému neštěstí také mladý Nebeský. — Důstojník byl stále na nohou za avanturami. I nalezl nedaleko Vysoké na malém statečku, v starém, polosřícenému zámku sešlého šlechtice, majora ve výslužbě, na mizině, na loži; starý muž měl nějakou nezhojitelnou chorobu. S ním skrývala se na zámku jeho dcera, rozkošná dívka, zvláštní, opojné, sfingovité krásy. Mladounká, jedva v pannu rozvitá šlechtična zahořela náruživou láskou k důstojníkovi, kterému chorý major příliš pozdě dvéře ukazoval.“

„Věděla dcera majorova o tom, že důstojník jest ženat?“

„Nevěděla. Ale zvěděla. A pak z hněvu, že důstojník ji oklamal, povolila vůli otcově, který po ní žádal, aby si vzala mladého Nebeského. Starý Nebeský totiž, vida hýření synovo, chtěl mladíka zachrániti ženitbou. Hledal pro něho nevěstu a nalezl ji u svého přítele majora. Obě strany se smluvily, majorova dcera v záchvatu hněvu, mladý Nebeský z okamžité záliby svolili, a svatba byla obratem ruky. Starý Nebeský ujal po brzké smrti majorově

zadlužený jeho stateček. Chtěl ho připsati snaše, majorově dceři. Ale nechal toho. Sklamal se v ní. Doufal původně, že takové dítě samoty, které poznalo nouzi a trudný život mrzoutského otce, že taková chuděrka bude hodnou, věrnou, vděčnou ženou. Selhalo mu. Ovšem i jeho syn, mladý Nebeský, byl vinen. Vrtkavé srdce tohoto slabocha odvrátilo se od ženy za nedlouho po narození dcerušky. Neobyčejný půvab její exotické krásy neměl nad ním trvalé moci. A ona — oželela ztrátu snadno. Nemilovala svého chotě nikdy, zůstala věrna své první lásce k důstojníkovi, jenž byl opět přítelem jejímu muži a — jí samé. Mladého Nebeského vodil po pustých zábavách a za jeho zády líbal se s jeho vášnivou, orientálsky založenou ženou. — Starý Nebeský namáhal se všelijak, aby neplechy ty přetrhl. Jeho úsilím byl důstojník donucen, složiti svou hodnost a vzíti za vděk milostí své ženy, která v podivuhodné obětavosti dala všechno své jmění do krejcaru na pospasy jeho věřitelům, která nikdy nezoufala, nikdy se muže nespouštěla a sama pracovala, aby jen zachovala nevěrného."

„Ano. Jsou takové hloupé nebo ctihodné ženy. Jak chcete. Ale je to mimořádné. Takový duševní a moralní sadismus."

„Jaký —?"

„Nic. — Dále!"

„Mladý Nebeský zemřel pak následkem svých prostopášností, neoplakán ani rozezleným otcem, ani nemilující, mladou chotí, ani svým dítětem. Zanechal děvčátko, které starý pán záhy vytrhl z lůna rozhárané rodiny a odňal snaše. Ona se ani pro dítě nedovedla zříci své lásky! O svého nástupce olou-

pený starý, pyšný pán měl po synově smrti jedinou péči: Zachovati dekorum rodiny. Proto svěřil pozůstalé dítě úplně cizím rukám na chování do ciziny a proto uvěznil mladou, v kráse nevadnoucí, v horoucnosti nestárnoucí snachu. Avšak lásku nezdrží ani mříže, ani závory. Bývalý důstojník je spoután trudnými poměry, snacha pana Nebeského odloučena od světa. Ale srdce milenců překonávají veškeré překážky a splývají potají v touze a vzkazech, v kratinkých okamžicích blaženosti a na tajných schůzkách."

„Romantický příběh," uznávala paní Sykorová, poslouchající až do konce klidně, s trpělivou pozorností. „Et la fin?"

„Tím přestává moje povídka."

„Tedy jest nehotova? Dovolával jste se prve poetické spravedlnosti. Kterak tedy můžete stvořiti poeticky člověka hříšného a neztrestati jeho hřích, neočistiti ho pokutou? Bylo by snad nejlépe, kdybychom vyčkali konce. Potom byste se mohl u mne přihlásiti znova. Bez toho v celé povídce — jak se podobá — není vašeho ani zbla. Všechno jste vyposlouchal. Snad že šťastným líčením nahrazujete chudobu své invence, která vás — tuším — opouští všude, kde klepy přestávají?"

„Milostivá paní se horší," koktal uleknutý pan Nosek.

„Uchovej Bůh! Žádal jste mne o můj úsudek. Teď jej znáte."

„Mé neskonalé díky, milostivá paní. Vím teď, co činiti. A račte býti ujištěna, že v zájmu vaší vysoce vážené rodiny —"

„Prosím, prosím, jen žádné oběti. Můj zlatý, my zvykli mnohým nejapnostem. A o jednu více nebo méně — hm — qu' importe! Sedl jste klepařům na vějičku. Jste-li s tím spokojen — dobře. A nejste-li, také dobře.“

„Prosím nejsnažněji tisíckrát za prominutí, že cizí indiskretností poodhalen přede mnou hloupým závoj s události, které jsem neznal —“

„Nu — nu — nu! Jen se nedělejte! Býti dva roky zde a nedoslechnouti praničeho —“

„Doslechl jsem, doslechl, milostivá paní. Ale bez vlastního přičinění, porůznu. A — Bůh můj svědek — nezanechalo to ve mně dojmu. Teprve vaše pokárání vybavilo z mlhy roztříštěných upomínek určité vědomí, že se to vše shoduje —“

„A se švakrovou se také znáte. Nezapírejte. Pohledy, které jste při setkání prve na chodbě vyměnili, byly zrádné, pane asistente! Pro příště radím vám k větší opatrnosti.“

„Nepopírám,“ odvětil Nosek, kroutě si knírky, „že nevšední krása vaší paní švakrové, milostivá, účinkuje na mne vždycky jako okouzlující zjevení, kdykoli se s ní setkám. Je to zřídka kdy. Mladá paní Rajská téměř ani nevychází ze svého vdovského útulku v zahradním pavilloně, a nikdo ji už po léta neviděl na ulici.“

„Nu, vidíte, a to dráždí zvědavost a zavdává příčinu k vymýšlení povídek. Vy ovšem nemusíte tápati ve tmách. Setkáte se s ní přec někdy. A nejde-li to samo, vynutíte náhodu, jako včera —“

„Milostivá —“

„Mlčte! Zabrousil jste si po zapovězených cestách do zahrady jen proto. Nezapírejte. Nu, já se vám

nedivím. A kdyby šlo všecko svou cestou, přála bych vám dokonce. Švakrová je mladá vdova, vy zralý mládenec. Nu — nu — jen se tak neupejpejte!“

„Ráčíte býti příliš laskava, milostivá. Leč —“

Zaklepání na dvéře přerušilo výmluvy Noskovy. Na pobídnutí paní plukovníkové vkročil Šíma.

„Milostivý pán prosí panstvo, aby se ráčilo obtěžovati k obědu.“

„Jak že?“ divila se paní Sykorová. „Ach, rozpomínám se, vždyť pan Drtina vzkázal dík za pozvání. Že prý o druhé hodině musí býti v kanceláři a nikoli u tabule. Otec ustanovil pak výjimkou oběd na první hodinu, — pane asistente, slušelo by vám, kdybyste mne ke stolu dovedl.“

Poštmistr sám s Drtinou očekával svou dceru a druhého hosta.

Stručnými, chladnými slovy podotkl, že stará paní pro migrénu, Anežka pak z únavy po cestě odřekly. Zasedl v čelo stolu, posadil si Noska po pravé, dceru po levé straně a pana Drtinu naproti.

Plukovníková mluvila stále a téměř sama; nepřekážela jí ani zamlkost otcova, ani rozpačité zdvořilůstky Noskovy a tichá uctivost Drtinova. Mluvila čile a s humorem, stále o něčem, odpovídala si sama za všechny přítomné.

Kýchnutí páně Noskovo zavdalo jí příčinu k žertovnému líčení asistentovy včerejší výpravy za Blažejem.

„Jak že, Blažej nechal otevřeno a ztratil klíč?“ přerušil ji poštmistr, vyrušený ze svého klidu několika zachycenými slovy, jichž souvislost s ostatní řečí paní Sykorové mu ušla.

„Tak jest. Blažej stává se zapomínavým dětinou.“

„Nemožno. Blažej není dětina a nechybí nikdy ve svých povinnostech,“ tvrdil neustupně pan Rajský.

„Pane Nosku!?“ vybízela asistenta paní plukovníková k dotvrzení svého výroku.

Poštmistr zmučil asistenta nedůvěřivými, zevrubně zkoumavými otázkami a končil ujištěním, že si Blažeje vezme do prádla.

Paní Sykorová bavila se zatím prokazováním laskavosti panu Drtinovi.

„Starý příteli, mějte se na pozoru,“ pokusil se poštmistr o žert: „I letné vdovy bývají nebezpečné, chtějí-li.“

„Ale já nechci, jakkoli by bylo zcela přirozeno, kdybych zatoužila opět po ztraceném ráji manželském,“ popírala dovádivě paní plukovníková. Neopomíjela nikdy chváliti si své štěstí s nebožtíkem plukovníkem. V čem spočívalo, nevyložila ovšem nikdy, za to však znala se výtečně ve všech nepříjemných stránkách manželského stavu. A nikdo ji nemohl více popuditi, jako neokřesanec, který by byl naznačil, že znalecké výroky paní plukovníkové považuje za výsledek jejích vlastních zkušeností. Ne, ani zdání, pranic nezkusila, nic netrpěla a neželela, vše bylo vypozorováno na jiných, arcit zrakem, jenž vedle jasna jejího blaha tím zřetelněji rozeznával stín a jeho nuance v rozličných rodinách méně šťastných neb docela rozervaných. „Ale, kdybych měla závod, dceru dědičku, pana Drtinu pomocníkem a kdyby mi běželo především o zachování posloupnosti v držení závodu, pak bych dala svou dceru Drtinovi.“

„Jestliže by pan Drtina svolil.“

„Ach, já bych se ho valně netázala a dcery zrovna tak.“

„Ani kdyby ti oba sami rozdíl v letech vyložili?“

„Rozdíl v letech? Co je to? Cifra, která někdy značí mnoho, jindy nic. Plukovník Sykora byl dříve narozen než moje matka, a přece jsme se vzali.“

Z šedivých, ocelových očí pana Rajského donesl rychlý pohled k dceři výraz otcovské nespokojenosti.

„Spíše panu Noskovi bys mohl říci: ‚Střezte se!‘ Ovšem zcela všeobecně,“ pokračovala paní Sykorová ve svém čtveráctví. „Ženy v mých letech mívají zálusk na obnovu mládí, které si rády zobrazují jako kvetoucího jinocha. Arcit, — pan Nosek jest obrněn. Básník dá se zlákati jen mládím, krásou, duchem, krátce všemi pěti p — básnickými ovšem, nikoli prosaickými. A zdá se býti už opatřen. Aha! Uhodila jsem do živého!? Jen se podívej, otče, jak sedí vedle tebe, riant aux anges! I nerděte se, neobávejte, — já nevyzradím nic. Leč s podmínkou. Spisovatel si nepochybně rád se ženským srdcem zahrá, za účelem studií, jakž jinak! U mne se tím ani v nejmenším neočistí, a zle bych se podívala na každého, kdo by mne tak chtěl šáliti. Do vás neobávám se ničeho podobného, pane Nosku, spoléhám, ano jsem přesvědčena, že pravou podstatou vaší milostné hry jsou poctivé úmysly, po šosácku opravdové —“

„O čem to mluvíte?“ přerušil poštmistr s náhlou zvědavostí hovor své dcery. „Ani netuším, které z chlumských děvčátek —“

„Žádné děvčátko," vyvracela rozhodně paní plukovníková. „Silná, velká, oslňující dáma, ohnivá, nějaký rok přes třicet, ale — —" posuňkem naznačena nedostižná, delikátní luznost vyvolené páně Noskovy.

Poštmistr již nehlesl. Odstrčil tác s ovocem, do něhož sahal, srkl něco vína s vodou a povstal.

Bylo po obědě. Hosté se vzchopili a poroučeli mlčícímu pánovi.

VI.

Bývalé rozdělení Chlumu ve čtyři farní čtvrti přestalo, avšak čtvero rozličných posvícení v městě zůstalo. Moc josefinské vlády stačila na vymetení tří far, na ponížení někdejších farních kostelů sv. Jakuba, sv. Václava i sv. Mikuláše za filialní, na soustředění veškeré správy duchovní v rukou děkana u sv. Františka de Pauli. Leč malomocnou ukázala se proti posvícením, v nichž věrní potomci bývalých osadníků posavade památku své zmařené farní samostatnosti okázale slavívají. Pohříchu setřel náš materielní věk i s těchto slavností téměř všechen pel, kterým snad kdysi duši jímaly, a zkrátiv na nich podíl povolaných světců, zvětšil podíl žaludků. V tom rovnají se naše posvícení všelikým jiným výročním slavnostem, lišíce se toliko tvářností, kterou jimi ty které přesně ohraničené čtvrti města nabývají. I v té příčině bijí pak do očí nejvíce hospody, na nichž vlají prapory, zelenají se festony a sedí ve vikýřích dobrodružní panáci, jež malá i velká mládež s neobyčejnou diváckou horlivostí vyhledává.

Nic jinak nebylo o letošním posvícení ve vnitřním městě, skupeném kolem děkanského chrámu; toto posvícení stálo přirozeným způsobem v řadě všech čtyř nejvýše, ač bylo nejméně pestré. Vybraná společnost, usazená v chlumské city, nevěnovala se této slavnosti s touže opravdovostí jako lid v ostatních, méně vznešených čtvrtích města. Proto bylo zde méně hluku, prapory téměř žádné, zelená okrasa toliko na nepatrných domcích a panáci pouze v podstřeší čtyř, pěti hospůdek, rozstrkaných po odlehlých uličkách.

Pan Nosek pozval si na posvícení známé, kolegy, dva spisovatele z Prahy. Seznámiv se s nimi ku své nemalé radosti náhodou před nedávnem, psal jim, telegrafoval a dojel si pro ně konečně sám. Povolili, chtíce poznati zajímavé město a důvěřujíce snad panu Noskovi, poněvadž jim posavade své básně čísti nedal. Přivezl si je slavně z nádraží libenického a stavěl je na odiv. Zavleknuv je do besedy, způsobil tam nemalé nesnáze. Nikdo z přítomných besedníků nevěděl, co ti dva lidé napsali. Dámy byly překvapeny seznávajíce, že přátelé páně Noskovi nevyhlížejí nijak nepřirozeně a že nejsou prodchnuti touhou, zanechati sledy svého espritu v památnících, po všech domech lákavě vyložených. Asistent uvedl své hosty ovšem také před tvář svého pána, starého poštmistra. Pan Rajský díval se na ně, jakoby je měl v podezření, že nemají boty spraveny. Konservovalat se v něm z mladých let vzpomínka, že české básnictví jest jedno z nejbídnějších řemesel na světě.

Pan Nosek otřásl hned po příjezdu svých hostí, v předvečer posvícení, jejich důvěrou v svoji ne-

zištnost. Podal každému z nich malý, skvostně vázaný, ještě čerstvým škrobem vonící svazeček svých poetických prací. Na desce skvěl se ozdobný, po způsobu mladých básníků pracně a šťastně volený název „Hromy s fiorituramí".

„Skromné pokusy," děl měkkým hlasem, jímž prochvívalo pohnutí blaženého otce. „Vydal jsem je svým nákladem, v malém počtu, a z toho nepatrnou část jedině pro úzký kruh svých přátel. V několika prvních exemplářích totiž jest připojeno moje první prosaické dílo, které snad ze všeho ostatního nákladu vypustím. Jeť tato povídka uměleckým obrazem skutečné prý události a činěn na mne nátlak, abych ji neuveřejňoval. Leč nemohl jsem odolati hlasu básnického svědomí, které mi kázalo, abych svou práci pro směšné snad ohledy nepotlačoval. Prozatím jest přivázána toliko v pěti exemplářích. Jeden ponechal jsem si, dva držíte vy, pánové, v rukou, a dva ostatní podám osobnostem, které by své zvláštní námitky činiti mohly. Možno, že budu na dále bráti zřetel k těmto námitkám, každým způsobem však budu se spravovati nejvíce posudkem vaším, pánové."

Hosté pánĕ Noskovi pohlíželi zprvu na „Hromy s fiorituramí" jako na papírové peníze neznámé hodnoty; pak zastrčili knížky do kapes, stiskli asistentovi ruku a přáli „dobrou noc".

Přes to měl pan Nosek noc velmi neklidnou. Viděl v duchu, kterak jeho milí hosté kvapí střemhlav do svých pokojů, zapomínají na svrchníky a rukavice, sápou se na panskou hostince, která jim nedosti rychle světla přináší, a potom čtou, hltají, kochají se, třesou, uneseni krásami poesie nového,

jak hvězda první velikosti nad jejich obzorem vycházejícího básníka, Filipa Noska! — Stvůra pekla, divá skepsis pak opět odestírala břitkým drápem černou rouško s hrůzného obrazu: Hosté s ječivým smíchem deklamovali si básně Noskovy, čtvrtili je katansky, s ďábelskou rozkoší brali kus po kousku na hroty svých zlolajných úsměšků a zhanobené zašlápavali konečně v kal své potupy. Pryč s hnusným přízrakem! Ne, oni srdečně potěšeni čtou, soudí mírně a příznivě ubezpečují se vzájemně obdivu, jaký si dobývá znamenitý talent, a těší se na ráno, až budou moci objati nově nalezeného druha in Musis.

Avšak hosté se ráno ani nezmínili.

A po celičký den ani muk. Pan Nosek soudil, že jsou zaměstnáni výlučně posvícením. Snad byli folkloristé. Snad sbírali dojmy, barvy, střádali zásobu příznaků chlumského posvícení pro učené pojednání nebo vtipný feuilleton. Asistent vyčkával. Přespal ještě jednu nepokojnou noc. Ale ráno, v den odjezdu svých přátel nemohl se již zdržeti.

„Promiňte, — nahlédli jsme toliko zběžně, — jsme mile překvapeni — avšak nezbývalo nám valně času, — pozoruhodné práce, — vyžadují bedlivého studia, — až v Praze, až doma, příteli," vytáčeli se, majíce již z Chlumu nějak naspěch. Zarmoucený asistent dovezl je opětně do Libenic a jel zpět rozmrzen. Zanevřel na své hosty. Bylo patrno, že si ho neuměli vážiti. Bylo možno, že nebudou čísti nic. A pak bylo třeba, chovati se vůči nim důstojně, mužně. Pan Nosek si pro ten případ umínil, že nebude čísti od nich také nic, ať napíšou cokoli, ať je doporučuje kdo chce jakkoli.

Zabrán v takové krušné myšlénky, nevěnoval nijaké pozornosti svým společníkům, kteří z libenického nádraží s ním do Chlumu jeli. Jinak by se byl z jejich řečí dověděl, že jsou vyššími úředníky dráhy a že jedou do Chlumu na komisi.

Tato komise konána v zahradě pana Rajského a byla následkem stížností poštmistrových. Pan Rajský naléhal poznovu na uklizení náspu dráhy ze své zahrady, v níž nešťastně založená stavba rozvodňování a všeliké rozpustilosti potoka způsobovala.

Komise počala jednati odpoledne a byla zprvu dosti dlouho zdržena rovnáním půtky, která se byla před jejich příchodem strhla. Služebníci obou stran dostavili se totiž první na místo, a starý Blažej počal řízení ihned, spustiv hromobití na sluhy dráhy a vyhnav je ze zahrady na vrchol náspu, na němž se toliko statečností figuranta Kryštofa, nejrozhodnějšího odpůrce Blažejova, udrželi.

Jakožto zástupce správy strojíren měl v komisi účast mladý inženýr, Vladimír Urban, vyslaný před několika dny z Prahy do Chlumu k dozoru a řízení prací, pro strojnický odbor vykonávaných.

Zástupci dráhy nabízeli se panu Rajskému, že přikoupí ještě značný díl zahrady po obou stranách náspu, aby škod a mrzutostí byl ušetřen.

Poštmistr odepřel a trval na svém, aby se mu železnice ze zahrady stěhovala. Byl chladný jak led a řízný jak ocel.

„Nemožno," odpověděno mu, „byli bychom nuceni přeložiti trať až na Hradební cestu neb za ní, o deset metrů výše s velikým nákladem a změnou daleko sahající."

„Toho nežádám, pánové," prohlásil pan Rajský, rozjařený pojednou nadějí, že o jeho přání věcně mluviti se bude. „Postoupím vám konec své zahrady pro novou trať. Leží o pět metrů pod Hradební cestou a přijmete-li jej, bude nám oběma vyhověno. Já budu ostudy ve své zahradě prost a vy naleznete tam místo značně vhodnější než zde, v dolině potměšilého potůčku."

„Hm, — a což váš pavillon, který by nám byl tam v cestě?"

„Zbourejte si jej, dávám jej rád nádavkem," volal pan Rajský, „Bylo již dříve pečováno, aby byl vyklizen. Již zítra touto dobou nebude jej obývati nikdo. Srovnejte jej pak se zemí a učiníte mi vděk. Jen když mi vrátíte zahradu celou, neroztrženou vaším náspem."

„Nemožno!" utal mladý Urban všechny další ochotné sliby poštmistrovy. „Takové přeložení trati značí aspoň nový kilometr dráhy; a obětování starého, již zbudovaného, tedy dva. Příliš drahý žert! O tom nelze vážně ani mluviti. Vždyť pomoc nepoměrně lehčí a levnější bude na snadě. Necháme násep státi, prohloubíme potoku řečiště, zjednáme mu širší prostup náspem a zrychlíme jeho spád. K tomu bude třeba odkoupiti toliko vodní právo malého mlýna pod zahradou —"

„Oho!" ozval se přítomný spolumajetník mlýnku, redaktor „Poutníka z Chlumu", jenž se byl v minulém právě masopustě na mlýnek přiženil. Na dotvrzení svého „oho" jmenoval tento pán hned sumu, za jakou možno koupiti palác.

„Užijeme vyvlastnění," mínil klidně mladý Urban. „Pan Rajský bude zajisté souhlasiti."

„Kdo vám to našeptal, prostořeký mladý pane!?“ rozkatil se poštmistr, zapomenuv na důstojnost komise.

Strhla se mezi nimi krutá šarvátka, v níž ani jeden ani druhý o píď neustoupil. Zástupci dráhy přidrželi se návrhu Urbanova, jemuž poštmistr a redaktor všemožně se protivili. Jednání muselo býti konečně pro pokročilou dobu přerušeno; závěrek odročen na příští den.

„Bolestné, ale dovolte, abych řekl: dobré naučení pro vás, pane poštmistře,“ horlil redaktor, opanovav konečně řečnicky vrch v unavené, mlčky místo opouštějící společnosti. „Až posud jste se vzdaloval činného účastenství v naší agitaci proti dráze, která kupí bezpráví na bezpráví, a opět se chystá, zkusiti na vás moc své libovůle. Přihlížel jste mlčky, kterak vaši spoluobčané a sousedé se pachtí, aby na bezohledné výdělkářské společnosti vymohli almužnu nějakého ústupku, aby zjednali si ochrany proti jejím přehmatům. Odložte již svou hrdost a přimkněte se k nám, pusťte se v boj se surovou, panovačnou ziskuchtivostí. Jet to boj čestný pro dobro města. Dovolte, abych vás ještě dnes přihlásil za člena sboru pro občanské blaho, který posud marně s drahou se byl potýkal. Zřídili jsme jej jako svatou falanx pouze proti dráze. Svolujete?! Sláva! Za krátko jsou volby, učiníme vás předsedou. A pak, dráho — třes se! Obnovíme znova svůj boj proti ní; pod vaším vůdcovstvím, pane Rajský, bude vítězný. Sepíšeme a schválíme novou, ještě říznější resoluci, obec podá protest, okresní výbor učiní osvědčení, interesenti vrhnou se v zápas novou peticí, ‚Poutník z Chlumu‘ a všechna okolní žurnalistika, i pražská bude bouřiti a psáti proti schválnému podniku — — na zdar!“

Zástupci dráhy nepoděsili se ani neobměkčili a vyměnili se svými protivníky uctivý pozdrav na rozloučenou. Mladý Urban opustil pak své soudruhy z vyšší dietní třídy; nezdržovali ho nikterak.

Vladimír obešel Zelenou uličkou državu Rajských a vrátil se po náspu na místo komise. Přehlížel, porovnával, měřil zrakem výšky a vzdálenosti. Stmívalo se. Prošed zahradou, v níž počínaly se rozkládati stíny a běleti dlouhé pruhy mlhy, zaměřil na Hradební cestu a poznovu vyšetřoval okem terrain, uvažoval a počítal. Pohříživ se v přemítání, nepozoroval, jak rychle večer přikvapil. Nebyl také ani vytrhován. Během dobré půl hodiny přešla Hradební cestou samotná žebračka, vracející se s potulky; pak vláčely tudy bosé, otrhané děti trakař s troškou nějaké píce; a konečně objevil se a zmizel opodál městský lampář, jenž rozžehl světlo v jediné, na Hradební cestu jako vypovězené, k malomocnému můrání odsouzené lucerně.

Vladimírovi lahodila samota v pusté končině, uzavřené tmou a prováté první vůní jara. Usedl na starý pařez, vyčnívající v pokraji cesty z příkopu, mezi křovinami a v stínu košatého stromu. Položiv hlavu do dlaní rozpustil své myšlénky volným letem na všechny strany, ku kterým samy tíhly.

Nebyl si vědom, jak dlouho snil, když vyrušil ho z dumání šust lidských kroků. Tichem zjemněný, citlivější sluch postřehl vzdálené harašení a skřípot ve smetí a štěrku po cestě, a oko zaměřivši po zvuku rozeznalo ve vzdálí mužskou, ostražitě podle zdi se plížící postavu. Neznámý zastavoval se chvil-

kami, naslouchal a ohlížel se. Došed až k místu, kde střecha pavillonu nad zeď zahrady Rajských vyčnívala, pozdržel se nejdéle bedlivým, pátravým nasloucháním. Schouleného, křovím a stínem stromu krytého Vladimíra nezpozoroval.

Podezřelý chodec přistoupil k zatarasenému vchodu do pavillonu a na železném kování závor zazvučel lehce jakýs nástroj.

Vladimír chtěl vyskočiti, vrhnouti se přes cestu na lupiče. Leč v tom rozevřely se dvéře samy. Host byl očekáván, vpuštěn, jedva že závor se dotekl.

Za nedlouho vrátil se a vystoupil na cestu, obraceje se do tmavého prostoru za sebou, jakoby ještě někoho za sebou čekal. Paprsky vzdálené lucerny, ztrácející se jinak kolem úplně ve tmách, ozářily bledý obličej cizincův jako světlou silhouettu na černém pozadí.

Vladimír poznal svého otce.

Výkřik deroucí se mladému muži bezděčně z hrdla oněměl dříve, než rty k němu se rozevřely. Vykročilať z pavillonu za otcem Vladimírovým dáma, zahalená šálem, obestřená závojem a nesoucí v ruce malý kufřík.

Urban zmocnil se kufříku a váhal okamžik.

„Nic jiného nemám," ujišťovala tiše dáma. „Beru jen tolik s sebou, mnoho-li jsem si sama přinesla. Ani o jehlu více. Něco šperků a cetek, které za mnoho nestojí. Ale nerad člověk se s nimi loučí."

„Tedy v před! Pojďme.

„Děkuji ti ještě jednou, Žofie," obrátila se dáma do vnitř pavillonu, kdež někdo jí ruku držel a líbal. „A jak jsem řekla: Až zítra přijdou, aby na mně v slavném soudu svůj ortel vykonali a z posledního

kouta svého domu mne vypudili, pak pověz jim, že jsem šla sama, jak a kam se mně líbilo. Oni tě za to vyženou. A ty sebereš svých pět švestek a odstěhuješ se za mnou. Kam, doptáš se, víš jak. Ne, dnes tě nemůžeme vzíti, běží o naše bezpečí. S Bohem."

„Nyní teprv dýšu volně," oddechl si jásavě otec Vladimírův, vina dámu těsně k sobě a skláněje se na její ruku, na niž horoucí polibky tiskl. „Ne, nehněvej se. Věřil jsem ti. Moje mysl byla silná v důvěře k tobě. Ale mé srdce chvělo se obavami, pokud jsi nebyla moje. Teď mám tě, teď k našemu společnému blahu ve volnosti — —"

Vladimírovi ušel všechen další hovor vzdalujících se, a za chvíli zanikl i zjev jako klamný přízrak, jejž zplodila i pohltila noc. Mladý muž za drahnou chvíli teprve vzpamatoval se a pocítil opět vládu ve svých údech i sílu neurčité, avšak mocné vůle v duši. Rozběhl se za zmizelými. Spravuje se nejasným, opodál kolem lomu jdoucím pohybem, pustil se za ním napříč balvany a štěrkem, přes úskalí a výlomy. Bez dechu, odřen a potlučen dorazil na silnici za lomem. Nebylo tu sledu po nikom. Jen v dálce hrčel kočár po silnici, vzdaloval se, odjížděl tryskem — — —

Pan Rajský vrátiv se z komise prodlel ještě nějakou hodinu při práci ve svém kabinetu, dohledl na poštu a dostavil se přesně v obvyklý čas k večeři.

Zprvu mezi jídlem zůstavil péči o zábavu své choti, pasivní, měkké, staré paní Rajské, své dceři, neunavné, řízné paní Sykorové, a své roztomilé, čiperné i něžné vnučce Anežce. Později, při zákuskách k čaji rozhovořil se sám. Sedě v obrovské lenošce v čele stolu, jako král uprostřed svého dvo-

řanstva, vypravoval o průběhu komise. Stránky obchodní a právní se nedotýkal. V těch věcech nečinil nikdy od nepaměti kohokoli ve své rodině ani důvěrníkem ani rádcem; tu rozhodoval samovládně on sám a beze vší náležité neb dobrovolné zodpovědnosti komukoli jinému. Vyličoval jednání komise genrovitě, jako nepodjatý, poněkud jen sarkastický zpravodaj, který dovede pocit svého osobního účastenství potlačiti. Ke konci nezamlčel, že následkem všeho toho stane se členem výboru agitujícího proti zvůli železnice všemi zákonitými a právními prostředky.

„A co vše budeš dělati?“ ozvala se velmi zvědavě Anežka, pozvednuvši své zářivé oči v růžové tvářince k dědovi.

„Rokovati, návrhy činiti, podpírati, usnášeti se, zprávy, protesty a žádosti psáti, snad také podpisovati, — zvolí prý mne tam předsedou —“

„A nic více?“ ustrnula dívka.

„Věděl bych rád, co by si tvé srdéčko nad to vše ještě přálo!“ smál se pan Rajský, rozveselený naivním podivením své vnučky.

„Práci. Opravdový boj zbraněmi nepřítele. Nedovedu si tě ani pomysliti ve společnosti těch žvanilů, dědečku!“

„Aj, aj, mládě poučuje,“ rozveseloval se pan Rajský. „Co ty o tom víš, žabko?“

„Vše, co ti uklouzne. A je toho za těch několik dní dost. Mimo to čítám pilně noviny. Za tebe, dědečku, „Poutníka z Chlumu“ a „Libenickou lucernu“. Ty prý je házíš do koše nečtené. Navedla jsem Šimu, aby je nejprv nosil ke mně a pak ti je teprv kladl pod ruku.“

„Ano, čítáme je pospolu,“ svědčila vesele paní Sykorová. „Je to lektura! K zlosti a k smíchu. Mne ty malichernosti brzy unaví.“

„Mne nikoli,“ hájila se Anežka. „Chci znáti své okolí; a baví mne to čtení jako toulka v známém a přece již zase na polo zapomenutém lese.“

„Dobrá, dobrá,“ odbýval poštmistr. „Ale jakou moudrost vyčetla jsi z těch novin, abys mi poraditi mohla?“

„Něco chytrého,“ chlubila se dívka, nedbajíc úsměšku dědova. „Dráha je filutářská. Je to soukromý podnik s veřejným nadprávím. A to nadpráví využívá v prospěch svůj a svých členů. Mám pravdu?“

„Hm,“ rozvažoval poštmistr.

„Jen ten, kdo peníze má, jen ten ať si na pána hrá,“ zanotovala Anežka vesele. „Jako pan Goldstein. Proč jemu dělá dráha pomyšlení? Poněvadž má na ní podíl a protože on zas vyhoví jiným. Při tom všem ruka ruku myje. Já to už prohlédla. Jen bláhovci na to hubují a žebráci škemrají. Zbraň dráhy a jejích účastníků je kapitál. Zas kapitálem na ně! Což je to v naší zámožné krajině nemožno?“

„Hm!“

„Ty sám, dědečku, máš nepočítaných tisíc a necháš je zahálet. Vlož díl svého jmění do podniku dráhy. Dáš jiným příklad a popud, a za krátko si poručíte tam, kde dnes naříkáte a prosíte.“

„Ale dítě!“ probral se z úžasu pan Rajský. „Tyť máš vnuknutí, jaké by ti mohl záviděti starý, zkušený obchodník! Kde se vzalo v tobě tolik spekulativního ducha?“

Za řeči dívky sklesly do klína ruce paní Sykorové, přebírající se ve skvostném, červeném svazku

básní, a její oči utkvěly bystře s výrazem potutelné záliby na dívce.

„Vnuknutí, vnuknutí. Kde se vzalo, tu se vzalo. Přišlo shůry, ze strany, od ducha odborníka? Kdož to ví, kdož to vyzkoumá," smála se paní Sykorová, odpovídajíc za svou, pojednou ruměncem planoucí neteř. Zrak zkušené paní zalétal při tom jako maní sousedním otevřeným pokojem do boudoiru Anežky k bílé sošce okřídleného klučíka, v jehož ruce třpytil se stříbrný šíp. „Anežka sice svoji moudrost někde slyšela. Leč kdy a od koho neví, nevyzradí. Neškubej sebou, ma petite chérie, já také nevím a nepovím. My ženy děkujeme valný kus své přednosti na světě vnímavé mysli a schopnosti, všechny nasbírané trety pro potřebu uschovati a v čas užiti. Která z nás pak ví a poví, kdo zbraň jejího důvtipu přibrousil!"

Pan Rajský se smál, žertoval daným směrem dále a liboval si návrh Anežky velmi. Přání dobré noci spojil s něžným a čtveráckým políbením. Od své choti, odcházející s Anežkou, dal se políbiti po starém zvyku obřadně.

„Stěžovala si dnes," pravila paní Sykorová, zůstavši s otcem sama. „Starý Drtina prokazuje prý Anežce komické laskavosti. Děvče stydí se hrozně za bláhovosti šedivého expeditora. Mám prý ji nějak u Drtiny pomluviti, ale obratně, aby ničeho netušil. Bude toho skutečně potřebí. Nezdá se vám, papá, že v Drtinovi počíná kvasiti druhá míza?"

„Co, v tom vyschlém košťálu? Hodný člověk, vzor úředníka. Ale on a moje vnučka!?"

„Jamais!" jistila paní plukovníková. „Ale takový samotářský kocour mívá někdy podivné nápady. Snad

ho nezůstalo asi tajno, jakým způsobem chcete pojistiti sukcesi na chlumské poště. Přirozeně a vším právem může se pan Drtina považovati za nejschopnějšího nástupce v držení tvé pošty, a spekuluje neméně správně na tvou vůli a na srdce příslušné dívky — —"

„Netrop si šašky!" rozhorlil se pan Rajský.

„Ani mi nepřipadlo na mysl. Ovšem soudila jsem, že připouštíte volnou konkurenci Drtiny s Noskem?"

„Jak to?"

„Poněvadž vám běží jen o poštu a ne o děvče. S toho hlediska je Drtina aspoň tak dobrý jako Nosek."

„Ách, zas již podrýváš? Kolikrát ti budu opakovati, že jsem si vyhlédl Noska právě pro jeho průhlednou prostotu. Je z dobré krve, ze zdravé rodiny, kus zachovalého, nevyčerpaného organismu. To u měšťáků pohledej. Nemá žádné dalekosáhlé plány a libuje si v střídmém, pokojném životě s troškou toho společenského vyražení, které náleží k nutnostem. To vše zaručuje Anežce slušného a rozšafného manžela. Nechci světáka, nechci krasavce, nechci vášnivce. V tom všem je nepokoj a zkáza. Mám výstrahu na synovi, na snaše i na jejím svůdci. Jedinou slabost seznal jsem na Noskovi. Jeho básnické allury. Ale to je hříčka nejméně nebezpečná, ba dokonce pěkná, dekorativní. Však on toho nechá. Ale zachová si z toho něco záliby v nevinném literárním patokaření. Anežka bude ho při tom podporovati a tak se pěkně snesou. Bude z toho tiché, normalní manželství. Všecko ostatní je nesmysl, bláznovství a nebezpečí!"

„A což, jestliže Nosek oblíbí si jinou?“

„Kdybys nemluvila! Narážíš zase na tu — — Nemožno! Nosek básní, ale také počítá. A protože moje snacha nemá ničeho, nebude z toho mračna déšť. Ostatně je už postaráno —“

„Nevaďme se, papa. Ale dovolte, abych také něco pověděla. Interesujete se o Noska. Já proto rovněž. Je ze selského rodu, pravda. Leč není sedlák. Jeho tatík z honosivosti se zakopal. Vzal si fifienu, dceru vyššího úředníka, štěp z vyčerpaného organismu, jak vy říkáváte. A zkazil si kmen. Syn zdědil po matce povrchnost a marnivost, pošetilost i domýšlivost. Ona ho rozmazlila, udělala z něho titěrného fintílka. Sedlačina jim nevoní. Chtěla míti ze syna pána a tatík se souží myšlénkou, že zanechá starý rodinný statek dědici, který jej po vůli matky prodá. Je mi to nevýslovně proti mysli. Já bych takový krásný zemanský majetek nedala za nic na světě. Jen zvrhlý člověk —“

„Mírněji, mírněji, paní dcero.“

„Pardon. Ale co je z Noska? Zhýčkaný mladík z protekce a s nouzí protloukl se několika školami a teď hraje si s úřadem, jen aby na oko nezahálel, jen aby jeho matka mohla koketovati s nadějí, že v budoucnosti syn její bude se skvíti pospolu s ní zase v té úřednické honoraci, která jest jejím nebíčkem.“

„Na chlumské poště bude jí také blaze. Její láska k synovi zaslouží si lepšího ocenění, než jakého tys schopna. Kdyby byla tvoje matka mému synovi věnovala jen díl —“

„Papa, nehledejte viny, kde jí není. Rozpomeňte se, že v tomto domě vaše vůle vylučovala vždy

každou jinou. Co se stalo, stalo se. Neobviňujme nikoho.“

„Tvoje matka byla vždy dětinská, vždy slabá, vždy až nepochopitelně povolná. Ba nalézala v tom zálibu, ulehčovati dětem na nepravém místě a podpírati je v extravagancích. Tuším, že by to prováděla také s Anežkou. Aspoň ta její vycházka do pavillonu —“

„Spolehněte na mne,“ přerušila paní Sykorová otce. „Ale teď prosím, vraťme se k Noskovi. Četl jste jeho knížku? Quelle bêtise!“

„Četl,“ odvětil s urputným klidem pan Rajský. „A nepohoršil jsem se. Nosek byl zpitý svým básnickým slavomamem. Dal se zneužiti v té své slabosti. Řekl mi poctivě vše. Dal tisknouti pět set exemplářů. Pět prý dal přivázati k svým básním pro sebe a pro nás, čtyři sta devadesát pět prý leží. Čeká na můj pokyn a pak hodí všechny do ohně. Věřím mu.“

„Ale to mohl učiniti již s rukopisem. Po úradě se mnou nemohl míti pochyb. Leč on hrál va banque. A počítal, že si lacinou obětí koupí znova tvou zviklanou přízeň. Méně nechce. Znamenitý obchod.“

„Myslíte, paní dcero?“ uvažoval vzdorovitě, neochotně pan Rajský. — — — „Co chceš nyní ještě, Šímo?“

„Blažej prosí o slyšení na okamžik,“ oznamoval sluha, vešedší po opětovném zaklepání, které byl starý pán v rozhorlení přeslechl.

„Nechť vejde.“

Starý postillon uložil nejprve cosi za portièrou a vstoupil teprve potom před panstvo.

„Mluv bez rozpaků,“ velel poštmistr, znamenaje Blažejův ostýchavý pohled na paní Sykorovou.

„Hlídali jsme zase, jak milostivý pán poručil, u náspu. Zahradník stranou k Hlavní třídě, já k Zelené uličce. Již jsme se chystali, že zase bude vše marno, jako po celé ty tři neděle. Právě tak na to myslím, že by tchoř mohl také jinou děrou, když tu něco zašustí. Kradu se blíž. A hleďme, šibal nepřichází odnikud z venku, nýbrž ze samé zahrady, od našeho domu, milostivý pane. Přeleze násep, zaměří k pavillonu, a já v tom za ním, chytnu ho za pačesy. Vykřikne, osopí se na mne, — koukám — koukám — že mne snad sám Belzebub šálí —“

„Dále, dále!“ velel poštmistr.

„A poznám — pana asistenta.“

„Koho?“ rozkřikl se pan Rajský.

„Pana Noska,“ opětovala paní Sykorová. „Nepochybně nalezl zase váš klíč, Blažeji, a hledal vás.“

„Nenalezl, jako tehdy před třemi týdny také nenalezl, račte dovoliti,“ bránil se Blažej. „Vzal jsem mu to zde,“ pokračoval, vytahuje za portiérou krásnou, růžovými stuhami zdobenou loutnu. „Koktal, že prý chtěl donésti mladé paní v pavilloně knížku. A já — račte odpustit, zlost mne přemohla — snad jsem s ním měl vlídněji nakládat — já mu vytáhl také knížku. Zde je —“

„Dosti. Jdi již, Blažeji. Noska že prosím, aby mne zítra navštívil.“

Po odchodu postillonově mrštil pan Rajský skvostným svazkem, jenž rozpleskl se za kamny jako zabitá moucha. Rozhorlen opustil poštmistr pokoj.

Paní Sykorová přistoupila k ubohé knížce, zvedla ji a četla s úsměvem na desce: „Hromy s fiorirurami“.

VII.

Končina, ohraničená chlumským a libenickým obzorem, není o vlas lepší ani horší, než větší díl vnitročeských krajin. Profilování rozbíhá se ve sploštělých tvarech vršin, a relief okolí obou měst rovná se asi veliké, sem tam zborcené, někde mírně provalené, jinde nepatrně vypouklé šachovnici, pokryté směsí nepravidelných, strakatých čtverců a obdélníků, hrajících ve všech odstínech zeleně, žlutě a hnědě. Z těchto ploch, jednotvárných barevně i plasticky, činí tu a onde jako ztracená figurka nějaký milník neb zvětralý svatý, bílá kaplička, čadivá cihelna či skupina budov dvorce, vsi, továrny. Kytice stromů téměř nikdež. Celá krajina vyhlíží jak rozlehlá dílna neb upěchované hospodářské cvičiště, přizpůsobené jedině k výrobě řípy, cihel, obilí, píce.

Takový jest mezi Chlumem a Libenici všechen prostor, vzedmutý v ploský hrb, po němž silnice od Chlumu znenáhla stoupá a dále k Libenicům opět mírně se sklání.

Železná dráha nemiluje krom nutkavé potřeby přelézání vysočin, a vyšedši z Libenic vyhledala si za cestu do Chlumu ztracené údolíčko, či spíše rýhu, kterouž tichá malá voda chlumského potoka do libenické doliny se roní.

Údolí potoka jest zapadlou oasou. Ani ji netušíme, pokud na potulce oholenou planinou náhle nestaneme překvapeni nad srázem, pod nímž lučiny, houšť stromoví a křovin vroubí nepravidelný tok vody, rozbíhající se volně mezi naplaveným kamením

a omletými skalisky, točící se jinde klikatě lučinou a hrající sobě opětně dále na schovávanou v rokytí a vrboví. Naproti, co by kamenem dohodil, a na nejširších místech, co by dostřelil, počíná nad skalní stěnou poznovu zoraná planina, vlnící se jednotvárně až po obzor.

V údolí mohla se skrýti malá, do délky vytažená víska, neb rozjímaví mniši v klášteře s kostelíkem, jehož věž mohla býti dosti vysoká, aniž by nad stráně byla vyčnívala. Ale není tu nic takového. Nad Libenici, asi půl hodiny od města, jest mlýn, v němž pramálo melou, za to však pro libenické výletníky tím více piva čepují. Dále nalézáme lom a po dlouhé pouti bídnou chatrč, do níž si každý dle svého vkusu může vmysliti žebráky, lupiče neb čaroděje. Konečně pak nedaleko Chlumu stojí valcha, zasvěcená hlavně témuž účelu jako mlýn nad Libenici, s tím toliko rozdílem, že tu prodávají především mléko z napodobené salaše, poněvadž Chlumští pokládají nejbližší část skalního údolí za své Švýcarsko. Nejnověji snaží se pan Nosek o vyplenění tohoto názvu; byv sklamán na západě, odstěhoval svůj zneuznaný talent úplně na výsluní východu a chce mermomocí, aby se říkalo Ural, neb aspoň Šumadija na místě Švýcary. Ale poněvadž se u nás korouhvička módy rychle točí, možno, že co nejdříve budou míti Chlumští za branami svého města Pyreneje, neb Ardenny, neb Dalekarlii, podle toho, který poetický vítr bude do Čech sémě nápodobivosti zanášeti.

Sluší ovšem pochybovati, že by tím byla v čemkoli pozměněna tvářnost opuštěného údolí. Osamělý chodec, zabloudiv sem, nepotká všedního dne ani živou duši. Nad hlavou šumí mu stromy a cvrlikají

ptáčata, kolem něho crčí voda a bzučí leskli brouci, pod nohama šustí mu svadlé sledy poslední zimy a chrastí škeble, jimiž neurovnaná stezka poseta. V této samotě stává se vzácným a bezděčně obdivovaným zjevem koza neb hubená kravka. V čas, do kterého spadá naše vypravování, nebyly ještě ani strážnické, daleko od sebe podél trati nastavěné domky obydleny.

V polovině vzdálenosti mezi Libenici a Chlumem, na místě nejvíce osamělém, rozstupuje se údolí do značné poměrně šířky, a zde stojí na jižním úbočí malá roztomilá villa. Podobá se šperkové skříncе, vystavené v žáru poledního slunce k obdivu na úpravný podstavec, složený z propylejí, širokých schodů, fontán a teras.

Tento stavitelský bijou jest vsazen do věnce evelkého sadu, jenž rozkládá se po stráni až dolů k potůčku, po jehož protějším břehu běží těleso železnice. Nejspodnější terasa zahrady vysýlá svůj výběžek až k plotu, kdež končí v osmihranném podstavci besídky, maskované stromovím a postavené do údolí k příhodné i skryté vyhlídce.

Počátkem května za jasného odpůldne, když vlahým, čistým vzduchem svítily svěží barvy nové zeleni a jarních květin, vyzírala z besídky dáma, zahalená lehkým šálem a stínící sobě pestrým slunečníkem, jenž vznášel se jí nad hlavou jako planoucí, obrovský květ.

Hleděla stranou k Chlumu podél trati, na níž v dálce hemžilo se několik pídimužských postav, dělníci, kteří upevnění kolejnic přehlíželi a opravovali. Za touto nezřetelnou skupinou přestávala všechna

určitost zjevů; tvary a barvy splývaly v modravém, tetelícím se vzduchu.

Přes to nesl se skvoucí, k pátravým pohledům přiostřený zrak dámy daleko za dělníky, jakoby překážkami prostoru proniknouti chtěl.

Pojednou hnula sebou, vztýčila se a zvedla k očím kukátko. Za chvíli odložila skla a na její bílé, kypré tváři pohrála úsměvem čtverácká, samolibá spokojenost.

Po banketu dráhy šel kvapným, živým krokem mladý muž, kteréhož byli dělníci uctivě propustili.

Blížil se rychle, neohlížeje se po ničem, poděluje svou pozorností jedině úzkou stezku, po níž jeho nohy kráčely, a villu, zahradu villy, besídku nad potůčkem. Ano, besídku. Dáma se nikterak nemýlila.

Náhle se zarazil, jakoby z nenadání před ním propast se byla rozevřela neb hradba ze země vyvstala. Díval se upřeně stranou přes potok. Leč v následující již vteřině skočil k potoku a přes něj na cestu, vedoucí k ville. Proti němu ze stromoví vystoupla dívka, překvapená patrně jak on.

Řekli si několik slov, podali si ruce; dívka váhavě. Mladý muž uchopil její ručky pevně, nepustil, přivinul je znenáhla k prsům a zvedl pak ke rtům, jež v políbení na prstíkách dívky spočinuly. Dívka se zdráhala, odvrátila obličej směrem k ville.

V témž okamžení zachvěla se skla před očima dámy; trhla sebou, vstoupila za peň starého stromu, přitáhla si šál, jakoby ji mrazilo, a nespustila s obou mladých lidí oka.

Dívka přijala rámě svého průvodce, jenž mluvil k ní chvílemi úryvkově a, jak se podobalo, v nesnázích. Nejinaké byly odpovědi, které mladík se zvláštní dychtivostí nejen slyšeti, ale na ústečkách a v očích půvabné dívky i viděti chtěl.

Šli zvolna řídkou porostlinou, jíž cesta se vinula; jen když dívka na úzkostlivé ohlédnutí si vzpomněla, zrychlili kroky, jež v brzku přičiněním mladého muže opět v kvapu ochably.

Teprve když asi na padesát kroků k ohradě villy se přiblížili, hnula sebou pozorující dáma. Seběhla do zahrady. Planula ruměncem, k němuž z očí svítily stud, radost a hněv. Jedva že oklikou krytými cestami a schody doběhla do stavení, zařinčel dole zvonec, spojený s táhlem u vchodu do zahrady.

Netrvalo dlouho, dvéře se rozlétly, do pokoje vnikl hlas staré služky, oznamující vesele: „Slečinka!“ a téměř současně vrhla se dívka v náruč dámy, kteráž se byla ruče s pohovky vzchopila a vstříc pokročila.

„Opět na mém srdci, mé zlaté, bláhové dítě,“ mluvila něžně paní, líbajíc aksamítovou, slzami skropenou tvář dívky a tulíc ji k sobě. „Očekávala jsem tě s pýchou a strachem. Těšila jsem se na tebe a bála se, že poznovu prchneš svým pěstounům. Střežili tě asi, moje malá, nevinná holubinko. A zajisté ti pomohla k útěku zas jen tvoje dobrá babička, kterou v domě nikdo neslyší a nevidí, která nic nemyslí a jen cítí. Zkazila prý sobě a tvému dědovi syna. Teď ji budou viniti, že rozmazlí také tebe. Nechť, my jí oplatíme všechno svým vděkem. Ovšem, Anežko, ty sama, za mne a za sebe! Vždyť já nesmím k ní! Utekla jsem jim, dříve než mne vypověděli, a smím tě objati jen jako svého hosta,

letmo, na tajné, nedovolené návštěvě, za kterou tě snad trest stihne."

„Nestihne, matko," chvělo se radostně se rtů dívky přemáhající štkaní, „vždyť zůstanu již u tebe a vrátím se jen s tebou! Oni mne neodvlekou, já se nedám a ty mne nevypudíš, ty mne ochráníš, matko!"

„Ano, byla bych ráda s tebou, mé dobré dítě," vydechla těžce paní, zachytivši dívku, dříve než na kolena se svezla. Svírala ji pevně v náručí, líbala, kladla horoucí své čelo na její skráně, jakoby silná, vyspělá paní hledala opory u slabé, drobounké dívčí postavy. „Zdali jen dovedu opanovati osud svůj — —! A kdyby, oni by mohli poslati nás obě do vyhnanství. Umrtviti mne chtěli, nemilosrdně, a proto jsem prchla. Myslím, že pouze proto, — vždyť bylo třeba jen laskavého slova, aby moje rozrušená duše sklonila se na stranu povinnosti, na kterou vábila ji láska tvoje, mé dítě! Ale oni vyřítili se na mne, odrazili mne zlým slovem, dříve než ústa jsem otevřela. Kázali mi připraviti se do dne a hodiny k vyklizení posledního koutku ve svém domě, kde jako vězně mne drželi a jako žebračku svou almužnou živili. Chtěli mne zavléci daleko na samotu, aby mne tam ohlídal starý nelida, nepřítel žen, víš — ten podivín — švakr plukovníkové. Jest někde na hranicích v poušti lesmistrem a u něho, střežena jeho psy, dřevaři a hajnými měla jsem odpykati vinu svého srdce věčností úmorné samovazby. Abych prý pozbyla dlouhé chvíle, zálusku na život, měla jsem sloužiti za hospodyni tyranskému mrzoutovi, od kterého vždy každý, příbuzný i cizí, utíká. Ne, ne, dítě, — já jsem příliš mlada, nechci být pohřbena za živa, mé srdce buší ještě příliš prudce a dovede roztrhati všechny svazky —"

„Silou lásky mateřské!?" jásavě se tázala a týmže dechem si odpovídala Anežka.

V prsou její rozvášněné matky zatajil se dech, jejími junonickými údy projelo trnutí, na lících zahořel jí ruměnec, jenž ihned zase vybledl. Upřela na dívku oči, zkalené náhlými slzami a zastřené žalem, jenž Anežku děsil, aniž by mu rozuměla.

Paní Xaverie Rajská položila ruce na ramena dívky a odstoupla krok.

„Ví kdo o tom, že jsi šla ke mně?"

„Snad. Možno. Nesejde mi na tom. Tázala jsem se s úzkostí rovněž tak sama sebe, pokud mne mohli dostihnouti. Nyní nechť tuší, vědí, přijdou! Vždyť jsem u tebe."

„Ale někdo ví přece o tvé návštěvě u mne."

Anežka se zapýřila, sklopila oči a chtěla pod rukama své matky proklouznouti, aby ukryla své rozpaky na jejích prsou. Paní Xaverie ji nepustila.

„Smluvila jsi se svým průvodcem dnešní schůzku vaši?"

„Bůh uchovej!" vzepřela se dívka.

„Tím lépe. Mohu tě tedy varovat. Ale podobalo se mi — nevím, zdali moje kukátko dobře ukazuje, jakobyste spolu zahrávali —"

„Matko! Zahrávati! Nemluv tak," a dívka zarděla se opět jako pivoňka.

„Nu, dobře, dobře, nevytýkám ti ničeho. Těší mne, že vypleníme snadno kukol dříve, než kořeny zapustí. Věřím, že jste se nesmluvili. Vždyť tento mladý pán dokonce se neradoval z toho, že tě na cestě ke mně zastal."

„Ó, matinko, ty se klameš," popírala rychle Anežka, rozkošná v blaženosti své důvěry.

„Neklamu. Vím, proč tvůj bezděčný průvodce volil právě tuto hodinu a právě tuto cestu k své vycházce."

Anežka hleděla na svou matku s nevinnou zvědavostí.

„Přišel, aby mne spatřil a snad i také se mnou mluvil," sdílela paní Rajská.

„Mluvil?" Dívka netušila posud ničeho.

„Ano. Nebylo by to poprvé. Vyhledává mne. Je to zábavné, směšné, hloupé, jak chceš. A nehodí se to pro tebe. Ale musím ti o tom pověděti, poněvadž tuším, že potřebuješ výstrahy. Několik prvních dní žila jsem zde zavřena, až touha po užití volnosti najednou mne vyštvala do zahrady a ku plotu. Naproti za vodou pracovali na trati lidé. Mezi nimi točil se hezký mladý muž, tvůj průvodce. V prvním jeho pohledu, když mne pozdravil, tajil se úžas, v druhém politování, ba jakás nevážn—, ne, cosi jako stud." Paní Xaverie si těžce oddechla. „Jsem upřímná, tobě k vůli, Anežko. — Tak bylo několikráte. Z čista jasna změnil mladý pán své chování. Bavilo mne to, jak rychle, tál — měla jsem své zadostučinění. Trvám — ano, jsem jista, že se mi dvoří. — Anežko!!!"

Dívka klesala se židle, bledší než krajky na její šíji.

„Nemožno, matko! Ty se mýlíš! Můj Vladimír nelže!"

„Tvůj Vladimír!" zarazila se paní Xaverie, kladouc dceru na pohovku a sahajíc na stolek po

flakonu s kolínskou vodou. „Proč jsi mi neřekla, že ho nazýváš už svým? Byla bych tě šetrněji —"

„Ne, ne," sténala dívka, „neomlouvej se matko. Jsem bláhová, myslila jsem, že — a zatím toliko mé srdce jmenuje ho svým. On sám neví snad ničeho, — ač —! Toť strašné! Nemohu věřiti, že by jeho žhoucí pohledy, jeho něžná slova byla planým pochlebenstvím! Arciť, posud jsme si ničeho neřekli, dosud jsem pro něho Anežkou Rajskou, on pro mne dvorný známý, jeden z techniků dráhy, pan Urban —"

Dívka mluvila jako z horečného sna, pro sebe.

„Vladimír Urban!" opakovala její matka jedva srozumitelně. Zachytila se křesla. „Jak mne mohla poraziti slepota! Vždyť od prvé chvíle mátla mne jeho podoba — a snad že tento obraz Emilova mládí — — —. A Emil se mi nezmínil, on mluvil vždy jen o chlapci. A já měla na mysli pachole, před kterým jsme byli oba, on i — já mladí. Chlapec jest mužem. Emil sestárnul a tedy také — já! Jen v bláhovosti jsme zůstali mladými!" Velké, náhlým strachem a steskem se chvějící oči dámy zíraly do zrcadla na její vlastní pobledlou, avšak všeho sledu stáří a svadlosti prostou krásnou tvář. „Syn sokem svého otce! Čeho se domýšlím! Či přece? A já s ním na oko zahrávala, abych se pomstila za jeho prvotní nevážnost. Jen proto. Jen proto," ujišťovala se chvatně, točíc se po Anežce, zmatené a zkrušené náhlým bolem. „Ale což jestliže on? Mládí přirozeným právem odklízí nároky starých. Nedbá, naváhá —"

Anežka stála u okna, čelem opřena o rám. Jejím tělem prochvívalo štkaní.

Matka obrátila se k ní rozmýšlejíc se, co říci. Ale než mohla promluviti, vešla Žofie.

„Známý pán," ohlašovala potuteluě. „Nechce abych ho jmenovala. Ale já —"

„Není třeba," rozhodla se paní Xaverie. „Jdi. Řekni mu, že jest očekáván, — za chvilku."

„Tvůj — Vladimír, Anežko," pokračovala, jakmile se dvéře za Žofií zavřely. „Omrzelo ho čekání za vrátky. Chce se snad vyplésti z nemilé situace novou lží, drzostí, nevím. Což na tom. Vzchop se. Rozhodneme pojednou. Náhlý soud bude tě snad boleti, avšak lépe trpěti chvíli než věčnost. Neodpírej. Budu s ním jednati šetrně, jako bych se domýšlela, že ve mně chtěl získati pro sebe toliko tvoji matku, — a kdož ví, není li tomu tak?! Bože, ty nemůžeš nikam, oknem na verandu, — ne, — slyším ho již za dveřmi, — sem, sem, rychle do alkovny za záclonu —"

Anežka chtěla se vzpírati. Leč zaklepání na dvéře nedopouštělo již nižádné otálení. Záclony zavřely se za dívkou, a její matka obrátila se do pokoje, jakoby z alkovny vystupovala.

Dlouhý, v bezvadném salonním obleku hluboko se klonící člověk zvedl hlavu, a před paní Xaverií objevil se obličej asistenta Noska.

Dáma zakryla svůj náhlý úžas výrazem obřadné přívětivosti. Ukázala mlčky na křeslo. Sotva z přání, aby si pan Nosek usedl; spíše aby sama, novým pohnutím zachvácena, pohověti si mohla.

„Ačkoli právě v dobrovolné odloučenosti bývame, pokud posouditi mohu, nejméně ochotni, promíjeti tomu, kdo nás vyrušuje," počal pan Nosek, „dovolil jsem si přece věřiti pro dnešek v opak. A jakožto první projev milostivé vaší přízně osmělil bych si vyprositi malé, dle libosti volené slůvko, jímž ráčíte

dobrotivě připustiti, abych si byl vědom, že smím prodleti chvilku pod vaší střechou, aniž bych si musil vytýkati, že jsem vetřelec nerad viděný."

„K ohlášení vaší návštěvy odpověděla jsem prosbou, abyste mne poctil. Tím byla vaše žádost již předem vyřízena."

„Vroucí díky, nejmilostivější paní," pan Nosek ukláněje se zavadil svými rty o špičky svých prstů vězících ve skvělých rukavicích. „Arcit byl dle mého přání ohlášen neznámý a nemohu tedy vaši laskavost vztahovati výlučně na sebe —"

„Jak je libo," přerušila paní Xaverie asistenta, rozběhnutého očividně k dlouhému odříkávání sladkých slov. „Smím zvěděti, čím bych se vám mohla zavděčiti?"

„Jsem okamžitě k službám. Račtež jen dopustiti, abych směl připomenouti, z jakého pramene živil jsem smělost, s kterou sáhla ruka moje po zvonci na bráně vašeho rajského sídla. Tímto pramenem jest vzácná čest, jakouž mně nehodnému uštědřil osud, který dal mi vstoupiti v služebný a tedy nikoli nepřátelský poměr k vaší vysoce ctěné rodině. Tak povznešen jsem byl o něco výše k vám, a ocítil jsem se v témž ovzduší, které vy svým považovati ráčíte. Jest nám tedy — k mé nevýslovné radosti — společným, i není následovně nikterak s podivením, dovoluji-li se cítiti jako váš nejoddanější přítel, sluha neb panoš, jak voliti ráčíte. V této formě, která pro mne tají v sobě ovšem více povinností než práv, osmělil jsem se mlčky a poněkud vzdálen státi při vás, převzácná paní. Jednoho dne pak chtěl jsem zaklepati na dvéře vašeho domu a složiti k vašim nož— střevíčkům skrovničký

dárek, výron veškeré své duše. A chtěl jsem býti blažen, kdyby se byla ruč — ruka vaše milostivě po něm schýlila. Bylo mi v tom zabráněno. Ba bylo mi to vytýkáno zle. Avšak tím teprv byl jsem utvrzen ve svém mínění a ještě více vaším náhlým odchodem z domu, který asi nebyl bez spolupůsobení cizího vlivu. Zvěděl jsem konečně pod rukou, kam jste se uchýliti ráčila. I přišel jsem, abych na kolenou si vyžebral prominutí, jsem-li vinen kapkou hořkosti, kterou vám do kalichu vezdejšího života za mne vlili —"

„Prosím, prosím," bránila rozhodně paní Rajská. „Jste nevinen jako kuře. Odešla jsem na villu sama, po své vůli a bez vaší zásluhy. Dost již toho. Dost, prosím. Co jste mi dále chtěl říci?"

„Odevzdati mdlý ohlas hymnů své duše a ubezpečiti vás svou věčnou oddaností."

„Díky," pravila suše, poněkud obveselena paní Rajská, nehnuvši rukou, aby přijala atlasovou, purpurovou, zlatem přetíženou knížku „Hromy s fiorituramí".

„Těšilo by mne," pokračoval asistent, klada knížku na stůl před dámu, „kdyby některé z mých nevýmluvných básní byly schopny vylouditi sympatické zvučení týchže strun ve vašem vnitru, z kterých v mém srdci vyzněly."

„Pane!" ozvala se chladně paní Rajská, „já vám nerozumím. Nevím, kam bijete a co vše odvozujete z mé zdvořilosti, která k vám, pokud se pamatuji, byla vždy konvenční. Aby nebylo žádného nedorozumění, rozmýšlím se přijati váš dar. Nevím, čím si jej zasluhuji a zač jej pokládati." Buď byl pohyb ruky paní Rajské příliš prudký, nebo deska

stola neodolatelně kluzká, — „Hromy s fiorituramí" slétly na koberec.

„Prosím tisíckráte za prominutí," koktal udivený pan Nosek. „Forma mého vyjádření byla snad poněkud chybná. Ano zajisté, nemám přes všechnu svou ostražitost štěstí ve volbě výrazů. Ano i tehdy, když jsou důsledkem laskavosti dámy, které jsem také z přehnané ostýchavosti se vzdaloval, pokud pokynem a pohledem sama mne nevzpružila, — ráčíte se dobrotivě pamatovati, tehdy na schodech, — a pokud mi se strany, vám i mně přátelské nebyly oči protřeny, abych poznal, že jsem vůči této dámě velmi nejapný — —"

„Cože?" vydralo se matce Anežky hněvivě se rtů. „To si dovolili? Tak jsem povržena? Ticho, nestoudný! Pryč! Kliďte se, — kdybych byla mužem, neodešel byste zdráv! Odtud, okamžitě! — —"

Anežka byla skokem u matky, třesoucí se na celém těle, propukající v usedavý pláč. Vyvinula se vyděšené dívce z náručí, smekla se před ní na podlahu a sklonila svou hlavu na sepjaté ruce v její klín.

Náhle se ztišila. Zvenčí zaléhal do pokoje povyk, dva mužské hlasy v zuřivé vádě, končící jako utaté výkřikem.

„Anežko, zůstaň zde. Nehni se s místa!" zvolala paní Rajská, vymrštivši se vzhůru. „Jak přimražená, děj se co děj!" Letěla ven.

Jediným pohledem zahlédla dva muže. Jeden, pan Nosek, sbíral se dole pod schody z prachu, druhý libenický restauratér Urban, vstoupil hrozivě před ni. Jeho tvář byla do šeda zbledlá, oči jeho soptily.

„Xaverie," vypravil ze sebe, „já nechápu, co se dnes ve vašem domě děje!? Vaše dvéře hlídal můj syn, bránil mi vstoupiti. A tato pěst musila mi ukliditi kluka s cesty. Jest prý tu jeho nevěsta, Žofie, není-liž pravda, šedesátiletá baba, služka, hahaha! Vy ne, zajisté, kdež pak! A zde na prahu, který jsem vám a sobě položil, potkávám hastroše. Ten mi zase chtěl namluviti, že prý jste rozčilena, že nejste ochotna mne přijati. Poslal jsem ho rychle po schodech dolů. Vetřelec pravíte? Tím lépe. Prosím, chci do vašeho pokoje, naleznu si naň bič, hůl neb pohrabáč, vše jedno, abych floutka vypráskal až do Chlumu. Nabízel mi satisfakci, zjednám si ji. Chci do vašeho pokoje, pravím!"

„Emile —"

„— Filipe, Vladimíre," posmíval se rozlícený Urban, „zeptám se ještě toho, kterého za svými dveřmi neustupně chráníte, jak se jmenuje. — Z cesty."

„Chráním svou dceru před hanbou její matky, — pane Urbane. Nikdo jiný není v pokoji. A na ni čeká váš syn," odpovídala se žalostným klidem krásná paní, opřevši se vší mocí paži Urbanově, kteráž ji od prahu boudoiru odtáhnouti chtěla. „Emile, nežádám od tebe ničeho více, zapřísahám tě, slož všechnu svou lásku ke mně do jediného splnění mé jediné prosby: Nezhanob mému dítěti matku! Ví toho již dost, více než třeba. Od jiných i ode mne, která se neumím ovládati. Nedopouštěj se nejhoršího. Jsem slabá, bídná žena, hřích je mým pánem, ale jsem matka. A prosím tě — dělej co dělej — zhrdni mnou, zapomeň na mne, — jen dítě mi ušetři!"

„Hleďme! Přece něco pěkného vám zbylo?" smál se posupně Urban. „Ano, — pardon — vaše

nevinňátko nemá ničeho slyšeti, dobře. Odstupme tedy na několik slov stranou. Ne, dolů do zahrady ne, — ten nimra bude mne tam kdesi očekávati, — nevím, zdali bych se opanoval, jak v přítomnosti dámy slušno. Pojďme tam, na konec chodby, do arkýře. Můžete mi vytýkati — netoliko ode dneška — značnou podrážděnost. Zachoval jsem se dnes nepochybně poněkud nepředloženě. Ale prosím, abyste přičetla tento úkaz na svůj vrub. Znamenám na vás některou dobu roztržitost, v které na mne a právě toliko na mne ráda zapomínáte. Zprvu myslil jsem, že mi tím projevujete svou nelibost za neochotu, kterou stavím naproti vašemu přání po mém rozvodu —"

„Nechovám žádného přání."

„Také již nechováte!? Čím dále tím lépe! Ale chovala jste, než jsem vás unesl a hned po únosu. Pudila jste mne k rozvodu velmi důrazně, ač se mi to příčilo. Je to u mne snad péče bývalého důstojníka o dekorum. Řekl jsem vám nejednou, že rozvod jest prázdnou formou, která nespraví pranic a způsobí veřejnou ostudu. Ať s ostudou, ať bez ostudy, — žádná strana nenabude zákonné volnosti. Není tedy lépe, spraviti se soukromí, po dobrém? Nač by oba manželé přetrpěli ještě mučení cizíma rukama? Ale nač vám o tom znova povídám? Vždyť vy nechcete mému rozvodu! A já jsem jej už navlékl. Na vzdor pláči a objímání, volání do nebe a do pekel stavěl jsem se pořáde rozhodněji na výlučné stanovisko své nezlomné vůle. A dnes pronesl jsem k své ženě rozhodné slovo. Přicházím, abych vás o tom zpravil —"

„A váš syn?!"

„Vladimír neví ničeho. Mým důvěrníkem není

a Hedvika se nepřizná. Spíše řekne s úsměvem hochovi, že mne sama poslala z domu, poněvadž mně mimo dům lépe svědčí. Nebo tak něco mu namluví, aby mne chránila. Vy jste se zachvěla, milá paní? Ano, jsem milován od své ženy. A nedbám o ni. A ta, o kterou stojím, ta, které obětuji všecko na světě, ta mne klame, zahrává se mnou, dělá caviky pojednou. Prosím, abyste mi vyložila, proč. Věcně, stručně, rychle. Jsem připraven na vše."

„Emile, miluji tě posud, a lásky k jinému jsem nepoznala."

„Věřil jsem až do nedávna. Leč tvé vlastní chování viklá teď mou vírou. Máš cosi za lubem. Nedořekla jsi vše a chceš přivěsiti k svému ujištění nějaké osudné: Ale —! Ven s tím ‚ale'!"

„Ale právě proto, že tě miluji, přicházím k tobě s prosbou, abychom svůj poměr změnili —"

„Aha! Stárnu —"

„Já také! A co hodilo se dříve, nehodí se později. Mlč, mlč! Nech mne domluviti. Sice zabloudím v konceptu, zmateš, opiješ mne a já promeškám jeden z těch málo okamžiků, kdy vše vidím tak jasně."

„Na takové rozjímání je u nás obou již pozdě."

„Není a nesmí býti," odpírala polo energicky, polo lichotivě krásná paní. „Víš jak jsem se vdala. Jako blázínek, který neměl o podstatě věcí a pravdě života téměř ani potuchy. Otec mne ničemu nenaučil, byla jsem hloupé děvče, jemu na obtíž. Pryč se mnou, vdát mne. Chci-li, nechci-li, po tom se nikdo neptal. Ostatně oženil starý Rajský právě tak Ivana se mnou. Těm starým tyranům nepřipadlo na mysl, ptáti se dětí. — Potom teprv po vdavkách moje

srdce, mé smysly procitly. Ó bylo to procitnutí v žaláři. Dokud moje láska k tobě byla spoutána povinností, do které mne ukovali, dotud musila jsem tě míti na vzdory svému nemilovanému choti, nenáviděnému tchánovi a v náhradu za mé odcizené dítě. Zneuznávala jsem své povinnosti, roubala jsem se jim. Pravda, nebyly mnou utvořeny, ale byly. A kdyby všechny pominuly, jediná trvala, svatá, neuprosná: Zachovati jednu bytost, vzniklou z dvou bytostí ztracených. Život mého muže byl zmařen, můj též. Směla jsem se vymstíti svému dítěti? Mluvím bez vášně, nedeklamuji ti. Moje láska byla nízká, sobecká; nebyla jsem schopna resignace, ve které zračí se nezištnost milujícího srdce, snaha učiniti drahou bytost šťastnou, seč síly naše jsou. Vzdor mne oslepil. Za prohlédnutí musím býti vděčna tobě, Emile. Tys mne vyvedl na svobodu a teď, když mám svoji vůli, poznávám, že nadešel čas, odříci se svobodně aspoň toho, co dětem překáží. Bránila jsem se těmto myšlénkám, zažehnávala jsem je velikostí tvé oběti, Emile, kterýž jsi pro mne všechen svůj život utratil. Odrážela jsem rozum svojí vášní k tobě. Ale myšlénky vrátily se zase, opanovaly znenáhla úplně duši mou. Až dnes dobyly také mého srdce. A přece ti zůstalo to bláhové moje srdce věrno, Emile. — Poslyš: Stárneme a tropíme bláhovosti, k jakým podle zákonů přírody jest oprávněno jedině mládí. Okusili a vytrpěli jsme již s dostatek, příteli. Nechtějme, aby naše jizvy dědictvím byly přeneseny na děti, na kterých by se rozjitřily v nové zhoubné rány. Ryzí láska jest ctižádostiva, chce plynouti z čistého, velkého srdce a touží býti holdem velkému a světlému ideálu. Tuším, že jsem

tuto lásku konečně nalezla. Zhřešili jsme, omlouvejme se jak chceme. Strhla jsem tě svou vášní a nerozvážností, jsem vším vinna. Odpusť mi, Emile, a podej mi ruku, abychom spolu povstali z nízkosti a vykonali vše dobré, co srdce naše v společné milostné shodě nám ukládají: Nedopouštějme, aby děti naše byly soudci skutků našich. Pokuta, kterou by nám prominuly, padla by na ně a otrávila by jejich mladá srdce jedem nevěry v otce a matku. Vždyť u rodičů dětem počíná a přestává víra všechna. Zkusila jsem to na sobě.“

Urban poslouchal zasmušile. Zprvu mihl se chvilkou po jeho tváři úsměšek, nedůvěra neb nechuť, trhl sebou, jako rozběhem k odporu, leč klidný proud přesvědčivých, ze vzrušené duše mocně plynoucích slov krásné ženy strhl ho znenáhla, unesl jako bezvládného.

„Mluvíš z čista jasna tak moudře, že svému sluchu nevěřím. Kde se to v tobě vzalo? Proč jsi mi nesvěřila, jak ty myšlénky v tobě vznikaly a k logickým závěrům se řadily? To není vnuknutí, co z tebe mluví. Tys obírala se tím dlouho již —“

„Ano, od toho dne, kdy objevila se přede mnou dorostlá dcera, kdy padla mi k nohám a žádala ode mne svoji matku. V tu chvíli počalo ve mně svítati.“

„Tvoje dorostlá dcera protřela ti oči. A s ní se spojil můj odrostlý syn,“ vyrazil Urban skrze zuby. „A my ocitneme se navzájem v ctihodném příbuzenském poměru, vezmou-li se naše děti. Strojí se k tomu, řekla jsi? Skutečně, Xaverie?! Toť rozkošné. Ďas to spískal, či Bůh určil. Jak chceš. Tedy skončiti. Moje zlatá, pomalu, nejsem na to

připraven. Točí se mi hlava, nevím kudy ven. Zvykl jsem příliš na tebe. Tvoje dcerka o tom nezví. Ale můj hoch, můj hoch, — toho jsem oloupil nejen o statek, nýbrž, — ach, — vida, mně nezbude přece nic jiného, krom — —“ Urban se zastyděl a skryl pažbu revolveru, která se mu byla pod rukou objevila. „Pardon, nezapomněl jsem na slušnost ve společnosti dam. Neobávej se ničeho. Vždyť si právě vzpomínám na Hedviku. Hleď, dovedl jsem ji klidně ztýrati. Až zázrakem jest, co vše unesla. Leč potupu způsobiti jí nedovedu. A svému hochovi taktéž ne. Budu žíti, anebo, — možno, že mně ten hastroš z pošty tvého tchána zastřelí nebo probodne. Ani slůvka o tom! Čestné záležitosti vyřizují si muži mezi sebou. Ostatně kdož ví, budu-li míti štěstí. Ten človíček snad uteče, — uvidíme. S Bohem, Xaverie, snad na vždy, nevím, ale — ženo, — na rozloučenou — přece ještě políbení.“

Xaverie div nevypustila duši v šíleném objetí zoufalce a pod jeho divokými, nenasytnými polibky. Odtrhnuv se konečně vyrazil do zahrady.

První věcný předmět, který protrhl ohnivé mžitky, rojící se mu v očích, byl pan Nosek.

„Jste muž, pane,“ uklonil se Urban s ironickou obřadností. „Bílá vrána u nás. Helotská krev našich lidí nedovede vzkypěti k varu rytířského činu. Proto jsem myslil, že jste dávno za horami a doly. A vy čekáte. Máte dlouhé vlasy a krátký rozum, tím je to. Vaše pósa mne neoklame, pane. Jsem vykutálený chlapík. Ale co dělat. Dejme tomu, že jste muž. Tedy pan Nosek, poštovní asistent. Těší mne. Promiňte, že prve na schodech nezbývalo mi času, říci vám navzájem, kdo jsem. Shodil jsem vás příliš

rychle dolů. Prosím tedy, byste dodatečně vzal na vědomí, že se jmenuji Emil Urban a že jsem bývalý hulánský nadporučík; teď nádražní restauratér v Libenicích. Známe se sice již delší dobu od vidění, ale teprve dnes bavíme se poprvé spolu. Jsem vám ke všemu ochoten. Pošlete mi svědky neb určete hned zbraň, místo, čas."

„Děkuji," odsekl třaslavým hlasem asistent. „Vy jste vyzván, vám náleží určovati."

„Pravda. Leč domýšlím se, že umím kteroukoli zbraní dobře zacházeti. A — promiňte — o vás se toho nedomýšlím. Volte. Umíte střílet?"

„Neumím."

„Šermovati kordem?"

„Ne."

„Šavlemi?"

„Taktéž ne."

„Pikou?"

„Ani neviděl."

„Příteli, chyba. Já tušil, že to skončí jako v operetě. Jsme v nesnázích. Nejsem zvyklý choditi na bezbranné lidi a proto mi musíte prokázati laskavost a naučiti se šermu neb střelbě. Až budete uměti, poctěte mne pozváním k vyřízení našeho sporu buď kulí neb čepelí. Leč tu si vzpomínám, že v Chlumu není šermíře! Což abych vás naučil šermu sám? — Ne, nemožno. Člověk nemůže za sebe ručiti. Jednou by se mi nějaká rána svezla mimo, — ale což, střílejte! Počněme hned. Zde, vezměte revolver, nabitý, postavte se, tak vykročiti, tak, dobře. Ale vždyť neumíte zbraň ani držeti! Takhle, tak, tak. Dvacet kroků před vámi jest terč, roj amoret, svazují tak zvaným uzlem lásky dva štíty. V jednom

vidíte monogram E U, v druhém šlechtický znak. Měřte na monogram, ať nestřelíte mimo! Jděte blíže, raději na deset kroků, — nechť mi žádná koule nezasáhne druhý štít. Jen monogram! Rozstřílejte jej. Bravo!"

První rána houkla, prorazila kraj štítu, poplašila ptactvo a zalehnuvši do villy způsobila v ní zděšení. Paní Xaverie dlela posud v arkýři. Polo ležela a polo klečela na místě, na němž rozešla se s milencem, a v tichém pláči lily se její slzy z krásných očí, v kterých bujný žár nenasytné touhy již byl vyhasl.

Výstřel účinkoval na ni jako udeření hromu. Vztýčila se v nevýslovném leknutí. A byla by opět sklesla, oddechnuvši si, když spatřila Urbana vedle střelce. Dívala se, kterak štít se drtí pod ranami, jež následovaly jedna za druhou. Noskovi nabita ještě dvakráte zbraň. Posléze viděla Xaverie, kterak Urban se smíchem konstatuje vyčerpání své zásoby nábojů a úplné smetení štítu s monogramem, jak vnucuje asistentovi podržení zbraně, a dosáhnuv toho, sám opouští zahradu. — Ani se neohlédl.

Paní Xaverie nespatřena kynula za ním, posýlala polibky a z očí vytryskly jí nové slzy.

Utřela je, obrátila se a vešla k Anežce.

„Dítě, já půjdu s tebou," zvěstovala dívce, objímajíc ji něžně.

VIII.

Šíma byl opětně na zvědách. Byl by rád postihl něco, čím by mu byl poskytnut příspěvek k objasnění návštěvy, kterou pan Rajský před chvílí přijal. Ne-

bylo na ní sice mnoho; dáma, společenským instinktem Šímovým nevysoko klasifikovaná, avšak dáma podle hlasu a podle očí prosvitujících závojem jakás rozechvěná, bledá, snad dokonce uplakaná. Aspoň se Šíma pamatoval, že tato paní před dvěma měsíci jinaký dojem na něho učinila. Uváděl ji tenkráte rovněž tak zastřenou a na slovo skoupou, leč nějak pokojnější, pravidelněji vyhlížející. A poněvadž pro ukrácení dlouhé chvíle lelkujícího sluhy není neužitečno, poznati živý ohlas nějaké trampoty, pro kterou se tento sluha soužiti nemusí, snažil se Šíma, aby aspoň svou zvědavostí byl účasten děje, který v nehezkém tichu za dveřmi pánova kabinetu se odehrával.

Pronikavé zařinčení zvonku paní plukovníkové přerušilo náhle a zostra Šímovo pozorování.

„Nechť mi Blažej zapřáhne, — ihned!“ velela paní Sykorová způsobem, jenž účinkoval na sluhu jako šlehnutí bičem.

Letěl, vyřídil a vracel se naplněn povznášejícím vědomím vykonané povinnosti. Ale nebylo souzeno, aby donesl svou spokojenost neporušenou až k oblíbenému, hladce osezenému místu. Plný zvuk pánova zvonce zavolal ho zhurta do kabinetu poštmistrova.

„Zapřáhnout!“ kázal pan Rajský. „Pospěš k Blažeji!“

„Jest již poručeno. Blažej musí zde býti s vozem každé chvíle,“ odpovídal sluha, znamenaje, že po návštěvě není již ani sledu. Odešla zajisté právě, když si paní Sykorová vyjížďku zmanula.

„Jak že?!“ divil se pan Rajský.

„Milostivá paní plukovníková ráčila poručiti také na kvap.“

„Ale toť, — nu, řekni mé dceři, že ji očekávám.“

„Hé bien! Bude to?“ naléhala paní Sykorová, zaměstnaná vázáním stuhy pod bradou a stojící před zrcadlem, v němž zahlédla Šímu vstupujícího do pokoje.

Sluha vyřídil vzkaz pánův.

„Doslýchám, žes mi poručila vůz, děkuji ti, ač —“ počal pan Rajský, obrátiv se k dceři, rychle vcházející.

„Dala jsem zapřáhnout pro sebe. Mám velmi nutnou vyjížďku, papa,“ namítala ihned paní plukovníková.

„Prosím, abys ji odložila. Potřebuji sám Blažeje, mám velmi pilné řízení.“

„Já neméně. Nemohu čekat. Ale spokojím se s jiným kočím —“

„Byl bych ti již sám nabídl, kdyby náhodou nebyli všichni postilloni zaměstnáni.“

„Ah!“ vyrazila ze sebe paní Sykorová polo zlostně, polo lítostivě. „Suďte sám, otče, komu z nás obou náleží přednost: Anežka si vyšla se svou babičkou na procházku à peu près pozdě a poněkud daleko. Večer se blíží, a nám nezbývá nic jiného než poslati pro ni vůz, a ještě lépe dojeti pro ni —“

„Kam šly?“

„Za město.“

„Nač tedy obavy? Do západu slunce máme ještě dobré dvě hodiny —“

„Správněji řečeno, — šly až na Valchu. Nebo ještě dále.“

„Tím lépe, naleznu si je sám. Jedu na Zvol.“

„A já tout de même,“ vyhrkla z paní Sykorové.

„Cože!? Anežka jest na Zvoli?“

„Ano.“

„Jak to možné!? Ale nezdržujme se. Dolů, rychle do vozu, pojedeme spolu, a cestou mi povíš vše.“

Blažej marně se pokoušel vyhověti nejkrásnějším rychlým klusem netrpělivosti svého pána. Za městem musel chtě nechtě pobízeti koně do trysku, v němž arci přes všechnu nelibost poštmistrovu stále slušnou míru zachovával.

„Vše vám řeknu, papa, jakkoli není toho valně,“ mluvila paní Sykorová velmi hlasitě, aby přehlušila lomoz kočáru, skákajícího po chlumské dlažbě. „Především musím povědětí, že mi není neznámo koho Anežka na Zvoli navštíviti mohla.“

„A já netušil ještě před čtvrt hodinou ničeho!“ horšil se starý pán vyčítavě.

„Promiňte. Chtěla jsem vás překvapiti zevrubnou zprávou a svými návrhy. Bylo třeba zvěděti více a rozmysliti vše, abychom na místě nápravy nezpůsobili si větší affront.“

„Bála jsi se mé ukvapenosti. Nemusíš mne o tom ujišťovati. Jen dále, nemuč mne, k věci.“

„Hned,“ slibovala paní Markéta. A ujistivši se zkoumavým pohledem do očí svého otce, že úzkost o vnučku a obava před skandálem přemáhá v něm prudkou jeho tvrdost, pokračovala: „Když jsem se

nikterak nemohla sama i s pomocí matky dopíditi, kam se poděla Xaverie, odhodlala jsem se vyhledati pomoc spolehlivé osoby. Svěřila jsem se potud, pokud třeba bylo, starému Drtinovi. Expeditor by mi byl však ničeho nevypátral, kdyby se byl náš bavardin Nosek před několika dny nezmínil o Zvoli způsobem, který Drtinovi byl nápadný. Expeditor přeptal se pak mým návodem en passant a jako sans intérêt poslice, která na novou trať psaní dělníkům roznáší. Výsledek byl mi zárukou, že jsem na pravé stopě. Moje další opatrné recherche byly dnes náhle přetrženy pobídkou k rozhodnému činu. Pozoruji stále Anežku. Vímť, jak touží po matce, kterou jejímu srdci nahraditi nedovedeme. A obávala jsem se mimo to poříde slabosti své matky, kteráž nerada s chladným rozumem rozvažuje. Odešly dnes hned po obědě spolu do zahrady, jako každý den. Nebylo na tom nic podezřelého. Ale již za hodinu byla jsem znepokojena. Nevracely se. Schodila jsem celou zahradu kříž na kříž, hradební cestu, sousední ulice, poštu a nalezla jsem konečně matku samotnu. Přicházela domů bez dechu a jako kradmo. Anežka prý se zdržela v zahradě, přijde hned a podobně. Mne to vše utvrdilo arcit v podezření, a matka, slabá vždy a ve všem, neodolala. Přiznala se, že šly spolu až na Valchu, kdež ji pojednou Anežka opustila. Šla prý dále na Zvol sama.“

„K neuvěření!“ zlobil se pan Rajský. „Učiněné spiknutí mé ženy a mé vnučky proti mně, proti cti mých šedin, mé vůli —!“

„Soyez calme,“ chlácholila paní Sykorová, „nešetřila jsem ve svém sdělení jen proto matku, abyste

věděl o velkém činu její slepé lásky k dětem dříve, než se s ní setkáte, abyste nabyl času, omluviti a prominouti jí.“

„Dobře, dobře! Jen pokračuj.“

„Pak jsem dala zapřáhnouti. Voilà tout.“

„Ale jak tyto dvě, Anežka a její babička, zvěděly dříve o pobytu Xaverie než my? Což jsme se po ní celý měsíc nenasháněli tak říkaje dnem i nocí?“

„Budu upřímná jako dítě. Neztajím ničeho. Vím dobře, kterak se vnucujete do podjatosti proti mladému Urbanovi. A právě proto vám svěřím, že on ukázal cestu Anežce. Děvče nedovedlo skrýti před ním touhu po své matce, a on mu konečně pověděl, kde ji naleze. Znát její úkryt ze svých pochůzek po trati. Ale to vše jest vedlejší. Nyní třeba se dohodnouti. Mám za to, že jedeme na Zvol, abychom napravili ztřeštěnosti Xaverie i Anežky?“

„Ano. A ještě více,“ přisvědčil starý pán, pohlížeje smutně i hněvivě zpod svraštěného obočí do krajiny. „Nevzpomněl jsem si na Zvol již léta. Smutný památník ze života mého syna nevábil mne ničím. Tenkráte, když si jej Ivan postavil, aby měl letní byt pro sebe a ženu, těšil jsem se z villy, omládl jsem. Bylo tak milo, mysleti na blaho mladých, mně tak drahých novomanželů, přáti jim libánky na ville. Ale Xaverie nesnesla samotu na Zvoli ani první léto.“

„Ivan rovněž tak,“ doplnila spravedlivě paní Sykorová.

„Bohužel. Oba zvětřili záhy a vrátili se do města, aby mohli hověti svým slabostem, které na villu zanésti nemohli.“

„Potom Ivan nějak Zvole se zbavil. Psal jste mi o tom, papa, stručně, ale nevím již —“

„To bylo tak: Ivan si vzpomněl na opuštěnou villu jedenkrát při hře v karty, když se mu peněz do sázky nedostávalo. Utratil villu jako čamrhu a Goldstein ji vyhrál. Tenkráte byl jsem na skoku, prohlásiti veřejně svého syna za marnotratníka a vyrvati villu Goldsteinovi. Ale zdržel jsem se. Jméno Rajských nedopouštělo, aby někdo z mé rodiny takto byl ponížen a svých závazků zbaven. Potlačoval jsem hnusnou upomínku na tuto chybu v dlouhé řadě poklesků Ivanových. A tuším, že bych byl již ani nevzpomněl, kdyby mi dnes nebyla Zvol opět bolestně připamatována. Před chvílí opustila mne paní Urbanová. Zhrozil jsem se jí, když přišla. Bylo patrno, že po dlouhém duševním boji odhodlala se, vyhledati nepřítele svého muže, aby se mu svěřila. Vytýkala mi nejprve, proč jsem svou přísností vyštval Xaverii na svobodu, která jí pro svádění prý Urbana byla právě vhod. Toho prý nikterak nechtěla dosíci, když před osmi týdny mé pomoci se dožadovala. Domnívala se, že my s láskou a v nejšetrnější mírnosti budeme snažiti se, abychom přivábili Xaverii k sobě a odloudili Urbanovi. Ona, paní Urbanová, chtěla se podobně o svého muže pokoušeti. Jakoby z koukolu mohla býti pšenice! Ale s restauratérkou není o tom řeči. Takovou zaslepenost manželky aby pohledal. Ona nedopustí na muže nic zlého. A tak vyslechl jsem mlčky její žaloby. Líčila mi, kterak naše rozhodnost i na Urbana zhoubně účinkovala. Byl ještě zasmušilejší, vášnivější, trávil celé dny mimo dům a promluvil-li na nešťastnou svoji ženu,

činil tak jen proto, aby ji nutil k dobrovolnému rozvodu. Věděla proč, bylo jí známo, kam se jí toulá. Vždyť zlomyslní lidé z trati neušetřili ji zatajováním. Ale odpírala houževnatě naléhání svého muže. Dnes ráno dostoupila prý podrážděnost Urbanova nebývalé míry. Odešel se slibem, že se vrátí jen tehdy, až obdrží na Zvol písemné pozvání k schůzce, aby se oba po dobrém o rozchodu dohodli. Vyděšenou paní navštívil hned na to Goldstein. Chtěl na ní podpis na směnku, kterou se Urban zavázal k splacení dvou tisíců zlatých. Po naléhání Urbanky přiznal se Goldstein, že směnka jest úpisem za doplatek. Měli prý s mužem leccos, mimo to popustil Goldstein Urbanovi pěkný majetek, villu na Zvoli, spočítal všechno na deset tisíc, osm prý Urban dal a dva zavázal se doplatiti. A poněvadž prý manželé jsou beztoho jedna duše a jedna mysl, očekával Goldstein také akcept paní Urbanové. Nemýlil se v ní. Podepsala. A přesvědčila se potom, jak si Urban pomohl ku koupi pozemku s villou, která ve zdejší krajině nemá ceny. Užil jejích úspor. Střádala při mrhání mužově po léta. Nedopřávala ničeho sobě, utrhla i dítěti, jen aby k stáru nebyli synovi na obtíž a Urban aby mohl stráviti konec svého života se ctí, která mu prý přísluší. A on koupil si za to vše, za její krvavé úspory domek na samotě, čtyři zdě a střechu, barák s několika mírkami stráně, kde se daří jen hrstce stromů a roští."

„Ale jak se dostal Urban na její peníze?"

„Z její hlouposti. Své úspory dávala paní Urbanová připisovati všechny a vždy na jméno jeho. Neboť on jest její pán a velitel, jemu náleží všechno,

co její pilné ruce v trampotném životě urvati mohou. Vypravuji ti svými slovy. Kdybych užil jejího líčení, neubránil bych se pohnutí. A Urban by vyhlížel jako svedené nevinňátko."

„Anděl nebo hloupá husa," prohodila paní Sykorová krčíc rameny. „A co chtěla?"

„Dvojí: Pro primo abychom přece ještě zkusili, obrátiti Xaverii mírně k dobrému. Pokusila prý by se ráda sama, vyžebrati si od ní muže a svému synu otce. Leč obávala se, aby nesetkala se u ní s chotěm. Pro secundo žádala, abych jí zapůjčil potřebné peníze k vyplacení Goldsteina. Zaručila se mi, že co nejdříve, jakmile opět úsporami dostatečnou hotovost sežene, dluh s díkem mi zapraví. Vyhověl jsem jí. Prvé jsem slíbil, druhé učinil. A teď jedu na Zvol, abych si Xaverii okamžitě odvezl. Jak dodržím slib, daný paní Urbanové, ví sám Bůh. Všecko ve mně hraje studem a zlostí. Spráskal bych tu ženštinu, která tolik hanby a nepokoje do našeho domu přinesla. Uškrtit ji bylo by málo, — a já abych ji žádal za laskavost, za ušetření našeho jména."

„Považte jen polehčující okolnost, papa," namítala paní plukovníková. „Vdala se bez lásky, napolo z přinucení, napolo z hlouposti."

„Však tisíckrát jsem to již proklel."

„Vzpomeňte na to, papa, až budete zase nutiti Anežku do záliby v Noskovi."

„E! To je jinaká věc!"

„C'est la même chose," trvala paní Sykorová klidně na svém. „Neříkám, že by se Anežka zvrhla po matce. Záleží na inklinaci, temperamentu, vycho-

vání. Xaverie vyrostla jako hříbě na pustě, Anežka zas jako na provázku. A já si dala záležet na tom, abych udusila v ní všecko, co by ji za matkou na nepravé cesty mohlo sváděti. Ale všeho do času. I ženské cnosti. Je-li počestnost pokutou, nestojí za nic, obzvláště v nesnesitelném manželství —"

Pan Rajský pohlédl úkradem na dceru.

„Ano, mluvím ze zkušenosti," vyhrklo z vdovy po plukovníkovi. „Ale já jsem z těch, které se dovedou přemoci. Vždyť jsem vaše dcera, papa! Neříkám, že to bylo vždy snadné a netvrdím, že nepřišly chvíle, kdy jsem se své stálosti sama vysmívala, ba kdy jsem nad ní plakala. Leč minulo to — vydržela jsem. Ale je mi to výstrahou a pokynem, nevydávat ženy v nebezpečí a nesoudit je potom krutě."

Poslední slova paní Sykorové byla provázena nezbedným praskotem Blažejova biče. Vůz jel volněji a starý pán chtěl již již okřiknouti šedivého postilona, když v tom týž sám se ozval.

„Hej! Chaso!" křičel z plných plic. „Což jste hluší!? Nevidíte a neslyšíte? Otevřít šraňk!"

„Až bude," ozval se posměšný hlas z party, pracující opodál na trati. „Vždyť jedete po zrušené cestě."

„Cože!? Po zrušené cestě!? Já, který jsem se zde najezdil dříve než vás peklo vyvrhlo!? A kdo že ji zrušil, — vy, poběhlíci? Otevřít, pravím, čeládko!"

„Ticho! Vraťte se a vyhledejte si novou silnici. Je to jen o půl hodiny cesty dále. Tam máte přejezd."

„Pro blázny. Ale mne takoví trhani nebudou bulíkovat! Otevřít, sic —!"

„Sic, hahaha," smáli se dělníci. „Jdi na flašinet, starý opičáku. A zkus tady jen přejíždět, plesnivý tahoune! Uvidíme, kdo bude bycha honit."

„Jestli na vás —, vy sebranko nekřesťanská," kasal se Blažej, seskočiv s kozlíku a šermuje bičem.

„Už jsme řekli," rozkřikl se vůdce party, figurant Kryštof. „Cesta jest zakázaná, šraňk zatlučen. Kdo naň sáhne, propadá trestu. Zde platí náš zákon. Ještě slovo a udám vás, starý blázne."

„I toť aby do toho —!" rozlítil se Blažej, škubající marně barrièrou. „Mrtvice mne raní, jestliže toho pobudu nenaučím, kdo se na silnici odjakživa vozu musí vyhnouti! Kdybys věděl, slouho slouhův mého pána, s kým mluvíš —"

„Blažeji! Ticho!" napomínal pan Rajský. „Je-li zde cesta zavřena, musíme se vrátiti."

„A nač milostpán skoupil tolik podílů té prokleté železnice? Snad aby poslouchal trhany? Mé koně se dnes dost už naběhali, a jestliže se ještě budeme vraceti," odmlouval Blažej.

„Ani muk dále. Obrat."

Ale Blažej neobrátil. Nebylo třeba. Železniční geometr, přilákaný pokřikem se sousedního pole, vstoupil na trať, a poznav ve voze chlumského poštmistra, smekl uctivě i pošeptal Kryštofovi několik slov.

Figurant trhl sebou, přiskočil k barrièře, vyrazil ji jedinou ranou těžkého kladiva a ustoupil stranou, v skroušené ponížénosti před vozem se ukláněje. Za ním obnažovali a skláněli dělníci hlavy.

Blažej přejel, šlehaje pyšně figurantovi nad hlavou a proti partě bičem.

„Dobře jsem těm zbůjníkům napověděl, že vezu jejich pána," zubil se Blažej přes ramano. „Ohýbali před milostivým pánem hřbety. Teď ho znají a poznají teprv. Však my v kočovně také víme, co se nad námi děje. A dnes ráno řekl jsem postillonům: Hoši, těšte se, náš pán koupil ve spolek s přátely dráhu a zatočí tím haraburdím. Nemluvil jsem do něho nadarmo a jestliže učiní docela po mém, dá si pro kratochvil celou tu železnici o svatém Janě vyhoditi do povětří, a nám bude zase hej —"

„Všimni si koní a mlč!" poručil pan Rajský.

„Inu ovšem, ovšem," mručel si Blažej do štětinatých knírů. „Vždyť se nesluší, aby pán dal znáti, že se sluhou jest za jedno."

Po výstupu na křižovatce bylo ve voze ticho. Tvářnost údolí nabývala známějšího rázu, jednotlivosti věstící blízkost villy se množily.

Zraky poštmistrovy a lorgnon jeho dcery zaměřily k témuž cíli.

„Stará Žofie —" poznával pan Rajský.

„— a náš indispensable Nosek en tous lieux," dodala plukovníková jedním dechem.

Dojíždějíce k ville spatřili asistenta, provázeného po zahradě hospodyní. Hrkot kočáru vyrušil nejprve stařenu a po ní Noska; pohlédli přes křoviny a ohradu villy stranou k Chlumu do oslepující záplavy slunce, jež k západu se sklánělo.

Rozeznali podoby přijíždějících teprve, když Blažej před vraty zastavil, volaje na Žofii.

V prvním okamžiku byla hospodyně jako přimrazena, pan Nosek jako opařen. Poštmistr rozvázal jejich nohy, seskočiv s vozu a zazvoniv si zhurta.

Žofie běžela otevřít, asistent spěchal nerad za ní.

„Milostivá paní a slečinka odešly před půl hodinou do Chlumu," vyřizovala Žofie, poslušna rozkazu, jejž oči poštmistrovy s dostatečnou určitostí vyslovily. „Panstvo se neráčilo potkati?"

„Ne, neviděli jsme nikoho."

„Obě vzácné dámy daly se novou cestou a vašnost ráčila jeti snad ještě po staré?" ozval se asistent, s kyselou ochotou k vysvětlení přispívaje.

„Hleďme, pan Nosek," obrátil se poštmistr k asistentovi, jakoby ho byl právě teprv zočil. „Pan Drtina vám dal zase dovolenou?"

„K službám."

„Velmi laskavý pán. — Žofie, sklenici vody! Pospěš. — Podivno jen, že svého prázdného času používáte rád k vycházkám, které by mohly vás i jiné kompromitovati. Již jedenkráte zavdal jste mi nemilou příčinu k žádosti, abyste si odvykl, starati se o moji snachu. A dnes poznovu mohu se vás vším právem tázati, co zde hledáte?"

„Já jsem — Žofie mne provázela po ville, — totiž byl zde jistý pán a řekl mi, že bude snad villa na prodej, zdali bych ji nekoupil."

„Který pán?"

„Restauratér z nádraží libenického."

„Vy se s ním znáte?"

„Povrchně. Na distanci. Teprve dnes měl jsem čest —"

„Pozval vás, či sešli jste se náhodou, — slovem, pane Nosku, chci věděti, proč a jak sem přicházíte?" vyslýchal pan Rajský, usednuv vedle paní Sykorové

do besídky podle cesty; přijal od Žofie vodu a pokynul jí, aby odstoupila. „Kdo vám sem ukázal cestu?“

„Mladý Urban,“ vypovídal asistent.

„Nejspíše nepřímo,“ vmísila se do hovoru paní Sykorová. „Žádné vytáčky, pane Nosku. Tuším, že věnujete krokům mladého Urbana více pozornosti, než si on sám žádá.“

„Také mladý Urban sem dochází?“ tázal se poštmistr, potlačuje stěží úžas.

„K službám. Byl zde ještě před chvílí,“ potvrzoval asistent, pomáhaje si novým sdělením z rozpaků, do nichž ho paní Sykorová vehnala.

„Ale? Skutečně? Odhadoval s vámi villu?“

„Nikoli. Nemohu ani posloužiti zprávou, proč se dostavil, a jeho neobyčejné chování spíše mi ubírá než poskytuje možnost, vyložiti si jeho přítomnost.“

„Kterak to?“

„Kdybych směl hřešiti na vaši shovívavost, pane poštmistře, vypravoval bych —“

„Je-li vám libo, zkraťte nám chvíli odpočinku. Jen stručně. Pojedeme hned zase zpět.“

„Umínil jsem si použiti svého dnešního prázdna k vycházce, na kterou se dávno strojím,“ vypravoval pan Nosek. „Šel jsem týmže směrem jako mladý Urban. On měl výhodu přímé cesty na trati a kráčel po ní velmi rychle. Mně šla chůze klikatou stezkou v údolí mnohem volněji a v brzku ztratil jsem ho s očí. Setkali jsme se teprve zde u villy. On přecházel jakési nepokojně před vraty a uhodil na mne

z nenadání. Měl očividně chuť, schladiti si na mně žáhu. Zakazoval mi vejíti a počínal si vůbec urážlivě, až trudno povídati. Nezdržím se tím, uvedu prostě, že nedal jsem se ničím másti. Složil jsem svou poklonu nejmilostivější mladé paní Rajské a měl jsem při tom čest, poznati pana Urbana staršího, pobaviti se s ním střelbou do terče a rozhovorem o prodejnosti villy. Když se potom za starým panem Urbanem dívám — on odešel sám k Libenicům — vidím, že se mladý pán skrývá před otcem. Teprve až restauratér zašel, odvážil se mladý pán poznovu na své místo u vchodu do zahrady. Nemohl ze svého úkrytu u vrat spatřiti, kterak milostivá mladá paní ve společnosti slečny z domu vyšla, něco Žofii nařizovala a ven chvátala.“

„A co vy jste zde pořáde lelkoval?“ přerušila paní plukovníková řeč Noskovu.

„Ženovalo mne, vyjíti ven a setkati se znova s mladým Urbanem. Ne že bych se byl něčím polekal, ale z ohledu k dámám. Vyšly na cestu. Inženýr Urban se jich asi nenadál. Viděl jsem odtud, kterak ztrnul. Mladá milostivá paní se zarazila, vztýčila hlavu, pokročila proti němu a vychrlila několik hněvivých slov. Nedoslechl jsem je. Ale vzezření mladého Urbana bylo výmluvnější než všechna slova; chvěl se před mladou paní jako usvědčený hříšník, couval a hledal, tuším, orodovnici v slečně Anežce. Ale slečna si zakryla oči, dala se do pláče a stulila hlavinku na prsa matky, kteráž rychle ji odváděla. Proč se to vše sběhlo, nevím, nikdo mi nepověděl. Mladý inženýr jakoby se chtěl rozběhnouti za dámami, ale zavrávoral, chytil se za hlavu, Žofie při-

skočila a vtáhla ho sem, na totéž místo, kde ráčíte seděti. Dala mu něco k občerstvení. A já zapomněl na vše zlé, co mi trpící mladý muž způsobil i jal jsem se ho těšiti, nevěda ovšem, jaký balšám a do jakých ran vlévati. Byl náš nezvaný host zmítán očividně bolestným dojmem nejedním a nedal ničeho na moje slova útěchy. Nic ho nebavilo, ani moje vypravování, kterak otec ho hledal, — naopak, to ho teprv nějak podráždilo — ani líčení, jak jsme se vyráželi střelbou do terče. Půjčený revolver jsem mladému Urbanovi s díkem pro otce vrátil. Vzal jej s otázkou, nemám-li pro něho také nějaké náboje. Ulekl jsem se této otázky; bohudíky, bylo mi možno odpověděti záporně a upokojiti se v příčině rozčileného mladého inženýra. Najednou se vzchopil a tak říkaje bez pozdravení odešel na trať. Já se potom zdržel s Žofií při prohlídce villy, která by se mi nad míru líbila."

„Račtež jen v prohlídce pokračovati," dodávala chuti paní Sykorová, vstávajíc. „My jsme si odpočinuli. Děkujeme za ukrácení chvíle. Máme nejvyšší čas, abychom se vypravili, chceme-li dohoniti dámy. Pro jistotu pojede nyní Blažej novou cestou. Apropos, — Žofie, pojedeš s námi, či zůstaneš zde?"

Stará hospodyně se ohlédla po panu Noskovi a přistoupila těsně k plukovníkové.

„Paní mi toliko uložila, abych očekávala zítra od ní zprávu a přišla pak za ní se vším, co zde má," odpovídala Žofie, stlumivši hlas, aby asistent ničeho neslyšel. Políbila uctivě ruku poštmistrovi a paní Sykorové.

Údolím počal se ploužiti večerní chlad, a přece poručeno Blažeji, aby otevřel vůz úplně. Panstvo chtělo viděti na cestu. Jeli s větrem o závod, nespustili se zřetele žádnou pasačku, žádné hnutí v údolí a nedostihli nikoho.

„Přišel někdo?" tázal se poštmistr svého vrátného, jenž přiskočil ve vestibulu k vozu, aby otevřel.

„Před malou chvilkou přijely mladá paní se slečnou."

„Přijely?"

„K službám. V povoze železničního geometra. Kočí mi svěřil, že ho za nimi poslal geometr k pobídce pana inženýra Urbana. Mladá paní se slečnou byly prý tak nějak schváceny, že jim povoz byl velmi vhod."

Nahoře v chodbě očekávala Anežka pana Rajského. Střežila dvéře svého pokoje a odloučila se od nich jenom na krok, aby postoupila příchozímu v ústrety. Snažila se býti pevnou, neustupnou jako skála, jako její děd. Její tvář byla z mramoru, ústa sevřena, oči v ohni.

Ale hlas jí selhal, po lících rozlily se jí slzy, a starý pán musil pospíšiti, aby ji zachytil v náručí, prve než klesne.

Třásla se mu na prsou.

„Přivedla jsem si matku. Nebeřte mi ji, — já ji nedám," štkala tiše, pozdvihujíc k dědovi zraky, chvějící se jedinou úpěnlivou prosbou.

„Blázínku, upokoj se," broukal trhaně starý pán, hladě křečovitým pohybem čelo dívky. „Tys pěkně nezvedená, — uteče nám, takové hodné dítě,

a nic neřekne, proč, kam —! Nu, stalo se, promluvíme si o tom. Jen mi neplač, zlatíčko moje, buď mi již zticha."

Šíma měl ošklivý den. Bylo zřejmo, že něco se děje. Ale co, co!? Nejprve byla paní plukovníková dlouho spolu s paní Xaverií v pokoji Anežky, a zatím duněly v kabinetu poštmistrově parkety pod hřmotnými, těžkými kroky starého pána, jenž pokojem bez ustání, odměřeně přecházel. Šímovi bylo toto dunění osvědčeným příznakem velkých událostí. Potom navštívila paní Sykorová svého otce, za ní vešla k starému pánovi mladá paní Rajská, a slečinka byla chvíli na chodbě. Trnula patrně nedočkavostí a zvědavostí stokrát horečnější, než jaká byla Šímova. Konečně seděli chvíli všichni pohromadě, a najednou se ozýval ze všech koutů smích slečnin, hned tichý jako ozvěna hluboké, čisté blaženosti, hned hlučný, jásavý, jak ohlas vítězství. A při tom bylo všechno tak nějak ze vší míry, pohnuté a měkké.

I ten host, který se krom nadání večer dostavil, byl jako vyměněný.

Přišel inženýr Urban, tiše, a žádal, aby bez hluku byl ohlášen paní plukovníkové, pouze jí a nikomu jinému.

„Pro Boha, jak mi vyhlížíte?" vítala ho paní Sykorová, podávajíc mladému muži obě ruce. „Asseyez vous, prosím vás o to. Uhonil jste si něco pěkného na Zvoli! Zpovídejte se: Co tam tropíte? Proč tam docházíte? S barvou ven, vím všechno, jen vaše pohnutky neznám, vy potměšilý!"

Vladimír byl překvapen; bylo zjevno, že nepřišel proto, aby ukájel zvědavost paní plukovníkové.

„Znáte je, milostivá paní," odpovídal stísněným hlasem, hledaje pracně slova, „vždyť jsou ovocem vaší rady."

„Mé — rady? J'entends mal ou je comprends mal. Mluvte zřetelněji."

„Jedenkráte, — byli jsme spolu vy, slečna, pan Nosek a já — zabrala jste se s asistentem do hovoru, který nebyl určen pro mé uši. Ale váš řízný hlas, milostivá paní, a můj dobrý sluch spojily se k výkonu indiskretnosti —"

„Tak? A kdy to bylo? Ach, už se pamatuji. Protiva Nosek obtěžoval mne tím již podruhé, ač na poprvé jsem toho měla dost. Ale on je v lásce k své nedomrlé Muse slepý jak tokavý tetřev. Vy tedy jste slyšel a rozuměl. A což Anežka?"

„Jsem přesvědčen, že jí to ušlo. Má nějakou aversi proti asistentovi a ráda ho ignoruje."

„Ano, ano, byla zabrána tehdáž do svého hněvu na vás. Seděli jste tak hezky stranou, měl jste nejkrásnější příležitost, znepokojovati ji nějakou čtveračinou a vy jste si to dal ujíti. To ženská těžce nese. — Ale vraťme se k věci."

„Váš rozhovor s Noskem jímal mocně, ač bolestně moji pozornost. Pan Nosek hovořil s vámi o nějaké povídce, o choulostivém poměru staršího, ženatého muže k jakés paní. A vy jste ho odbývala radou, aby snažil se dáti své historce obrat příznivý a uspokojivý. Asistent nevěděl jak a žádal vás o přispění. ‚Velmi hezké a přirozené řešení by bylo

způsobeno,' řekla jste na to, ‚kdyby zbloudilého muže ze srdce dámy vypudil obětavý sok, vyzbrojený vítězným oružím mládí, zajímavé tváře, žáru a svěžesti citu, rytířským mravem, zkrátka soupeř, jehož milostné roznícení by dámě lichotilo, ji opojilo, strhlo a od nešťastníka odvrátilo. Šťastný nástupce v držení srdce mladé dámy mohl by si pak svou kořist vzíti nebo nevzíti, jak vám libo!' Domluvila jste, oko vaše obrátilo se významně ke mně, pamatujete se?"

„Si je m'en souviens!" zvolala paní plukovníková s tonem a výrazem takové srdečnosti, jakou na ní byl Vladimír posud nepoznal. „A on si vzal moje slova k srdci tak důkladně, že chtěl se dle nich zachovati — nejen v románě."

„Tak jest. Jeho zvědy kolem villy na Zvoli neušly mé pozornosti při mých pochůzkách po trati. A co horšího — viděl jsem tam docházeti jiného muže — který skrýval se s tím přede mnou, jako všichni, kdož o tom vědí. Nedovedu vypověděti, co jsem v ty dny zkusil. Nejprve pojal jsem proti neznámé dámě na ville opovržení a hněv. Později, když skombinoval jsem si, čím jest ona dáma slečně Anežce, opanovala mne útrpnost a lítost. Ale výraz těchto pocitů vykládala si matka Anežky zcela jinak. Domnívala se —"

„Že si ji nadcházíte," usmívala se paní Sykorová. „Ona, ubohá, je k takovým domněnkám již svou nešťastnou povahou disponována. Ach, teď rozumím teprve, proč a jak jste se dnes rozešel ve zlém se švakrovou a s Anežkou. Ale hlavu vzhůru!

Konec vše napraví. Žádný uzel není tak pevný, aby se nedal roztíti. A nemožno-li rozvázati, rozetneme. Můj otec to spraví, uvidíte."

„Nevím," vrtěl mladý muž teskně hlavou. „Jsem z nenadání vmeten do spleti smutných tajemství. Jak to srovnám, jak z toho vybřednu? Jest mi tak, že se ani nermoutím pro své odvolání z Chlumu. Vrátím se. Ale teď pryč, jen pryč!"

„Jak? Vy nás opouštíte?

„Ano. Obdržel jsem telegrafický rozkaz, opustiti hned zítra Chlum a zmizeti jakožto manipulační úředník za slepými okny pražského skladiště strojíren. Tam budu ztracen. Tam bývají uklízeni úředníci, na které se chce zapomenouti. Je to trest bez žaloby, bez soudu a bez možnosti brániti se."

„Ach! Taisez-vous! Loučení s Chlumem jest vám obtížné. A kdyby vás poslali do nebe, vyhlásíte je za peklo."

„Nikoli, milostivá paní. Soudím střízlivě. A dnes je mi to i lhostejno. Vidíte před sebou trestance. Zítra nebudu míti přítele a u dráhy učiní nade mnou každý kříž."

„Čím jste se provinil?"

„Nejsem si vědom ničeho."

„Skutečně? Toť bude mého otce zajímati, povíme mu to hned. Prosím, pojďte."

Než se nadál, byl Vladimír zavlečen do pokoje poštmistrova.

„Tento pán sem přichází, aby se vám posledně poroučel," uváděla paní plukovníková mladého inženýra rozpustilým způsobem, jenž prapodivně k zoufa-

losti Vladimírově slušel. „Jest vypovězen někam na Sibiř či odsouzen do hladomorny, nevím. Jen tolik jest jisto, že vy, cher papa, nebudete míti potěšení, vytrestati tohoto pána, jak zaslouží. Máte na něho notně svrchu, ale nic vám to není platno. Stará správa železnice vám zkazila radost, její pokuta předešla i zmařila vaši."

„Jaká to řeč, Markéto," vrtěl starý pán hlavou. „Já byl s panem Urbanem až posavade častěji v nemilých situacích. Ale vážím si ho. Zvláště ve službě se osvědčují jeho píle i schopnosti. Vím o tom. Chci, aby naší dráze byl zachován. Vy jste pokutován, inženýre?"

„Tak jest. Zákeřnicky. Ortelem, který vyhlíží tak nevinně, že se nelze proti němu ani brániti, zvláště je-li člověk mlád a nemůže se dovolávati zásluh a ohledů."

„V čem jste chybil?"

„Nevím, nemám tušení."

„Ale já vím," ozvala se paní plukovníková. „Podívejte se, pane inženýre, dobře a s náležitou úctou na mého otce. Vidíte v něm svou novou nejvyšší vrchnost. Můj otec koupil ve spolku s družinou svých přátel vaši dráhu, pane, a zvrátil dosavadní správu. — Včera odstoupilo dosavadní ředitelstvo, noví držitelé dráhy uradili se o novém ústrojí, a dnes ráno vrátil se chlumský poštmistr z Prahy jakožto nejzasloužilejší a nejváženější člen nové správní rady. Je vidět, že jste vězel tyto dny po uši v divných starostech, když jste posud ničeho nedoslechl. A víte, kdo vše to způsobil? Pan Vladimír Urban, který

ústy mé neteře, naší Anežky, mému otci poradil, kterak nenáviděné železnice se zmocniti. Za to pykáte. Zapálil jste podkop, kterým rozmetena moc vašich dosavadních pánů. A oni použili posledního okamžiku svého panství, aby vás svou pomstou skolili. Nedáme se. Ale pamatujete se, co, kdy a kde jste řekl?"

„Ovšem, — toť bylo také tenkráte, — ale vždyť nikdo nebyl přítomen, jen vy, milostivá paní, slečna, a pan — Nosek."

„Si fait, pan Nosek. Nikdo jiný."

Poštmistr svraštil obočí.

„Přijal jste rozkaz a vy se mu podrobíte, inženýre," řekl starý pán. „Kázeň žádám především. Za to vyšetřím vše, a je-li vám ublíženo, dostane se vám zadostučinění. Moje ruka na to. Buďte zdráv!"

Paní plukovníková učinila Vladimírovi neobyčejnou, zřídka komu prokazovanou čest: vyprovodila ho až ke schodům.

„Uvidíme se brzy, zajisté," slibovala mu, tisknouc jeho ruku přátelsky na rozloučenou. „Budeme vás očekávati ze dne ke dni. Vzpamatujte se a zapomeňte trudy posledních časů. Já co nejdůrazněji oponuji proti tomu, aby děti pykaly za hříchy rodičů. Ten zákon nevymyslil ani fatalism, je to ohlas starověké krevní msty z dob barbarství, kdy lidé se ještě domnívali, že bohové slouží jejich dravčím pudům za katany a bičice. Jeďte, vzpamatujte se a vraťte se kdykoli, my vás vždycky přijmeme s otevřeným náručím."

„Nepochybuji nikterak," odpovídal smutně mladý inženýr, „že vy, milostivá paní —"

„My, řekla jsem, bien entendu!“ opravovala paní Sykorová s přídechem čtveráctví.

Mladý muž se zarděl a zdvihl rychle hlavu, jakoby chtěl pronésti kvapnou, ze srdce jeho se deroucí otázku. Avšak tvář paní plukovníkové byla opět klidná; žádostivý pohled Vladimírův svezl se s ní jako s lesklého neprostupného štítu. Políbil uctivě úzkou, suchou ruku dámy a odkvapil.

Vrátila se k otci.

Prodleli spolu dlouho ve vážném, důležitém rozhovoru.

„Budiž,“ končil pan Rajský. „Přijal jsem hříšnici do svého domu a na milost. Nikoli proto, že bych jí cele odpouštěl, nýbrž abych učinil Aneže vděk. To dítě mi udělalo. Skoro se za to stydím. Tolik hříchu zatvrdilo mé srdce. A teď úzkost toho dítěte o matku, proud jejích slz, ty andělské dobré oči Anežky zažehnávají všechnu, skrze osmnáct, devatenáct let v mé duši nastřádanou hořkost a zlost. Promíjel jsem. A já své slovo neodvolám. Ale bolestné vzpomínky a vzdor raněné pýchy derou se v mém cítění opět na povrch, — jsem starý člověk, a ten ztěžka zapomíná. Nech mi k tomu času. Učinilas mi několik návrhů. Nejlépe by bylo, abys vzala Xaverii k sobě do Prahy. Ona půjde ráda, vždyť se Urbana zříká, — k vůli Anežce. Kujme železo, dokud je žhavé. Městský život půjde Xaverii k duhu, a tvůj energický, důvtipný dozor udrží ji snad na uzdě. A kdyby nakrásně nedala ještě pokoj, ať se vdá. Jsem ochoten ji vyvěniti. Jeť jí teprve třicet pět let —“

„— a panu Noskovi bezmála také.“

Poštmistr přetrhl nevrlým posunkem další zlomyslnosti paní plukovníkové.

„Tolik jest jisto,“ pokračoval starý pán, „že u mne zůstati nemůže. Připadlo by jí přirozeně společenské vůdcovství rodiny, na které tvoje matka, Markéto, jest už dávno velmi slabá. Ale dámě s antecedenciemi mé snachy nelze ukládati, aby se zabývala representací mého domu, kde každé zřízení a pravidlo jest jí protivné. Mravní zásady mé rodiny musí úplně neporušené zděditi Anežka, a proto děvče se svou matkou jíti nesmí. Troufám, ba jsem přesvědčen, že by Xaverie zúmyslně neb vědomě čistou duši svého dítěte zkaliti se střežila. Leč její hříchy povlekou se za ní celým životem jako stín, který by pro Anežku byl věčným nebezpečím. Dítě nesmí zůstati pod ochranou padlého anděla. Po všem, co se událo, nevěřím ani docela tomu převratu s Xaverií. Její obrácení k dobrému nestalo se zázrakem, úplným přetvořením, a proto není jistě ceilstvé ba snad ani trvalé. Nyní můžeš zkusiti svoji důmyslnost: Jak odloučiti Anežku od matky?!“

„Provdejme ji.“

„Tot od počátku vaší přítomnosti z Chlumu stále moje řeč! A kdo mne zdržuje, kdo kličkuje a kazí, než ty!? A jest přece na bílední, že zmaříme v zárodku všechny bláhovosti mladého, nepoutaného muže, dopustíme-li, aby viděl, že jest mu volno, o přízeň Anežky se ucházeti. Nosek tuto cestu již nastoupil, a čas ho navnadil, aby s ní seběhl. Ba skoro se mi zdá, žes byla s tím čertem spojena.

Myslím, že jsi samolibost assistentovu sváděla do nepravých směrů —“

„Ach, to by bylo neštěstí,“ usmála se pohrdlivě paní Sykorová, tlukouc lorgnonem do dlaně, což bylo u ni výrazem hlubokého, stěží zadržovaného rozhorlení. „Ale horší jest, že vám už nerozumím. Což se vám ten bláhovec, ten planý fanfaron, ten nejapný fintílek ještě dosti nezhnusil? Máme opětně o něm mluviti? Bůh ví, že se mi to již příčí!“

„Mně nikoliv!“ odpíral tvrdošíjně pan Rajský. „Také mi nepřipadne na mysl, skládati účty ze svého konání komukoli, ani tobě ne, ani v případech, kdy tvé rady a pomoci se dožaduji. Přes to sdělím ti něco na objasnění své záliby v Noskovi, kteroužto zálibu slepou nazýváš a ráda v lehkost béřeš. Poslyš: Můj mladší bratr, tvůj strýc, byl povedené kvítko. Můžeš ho nazvati ve své řeči třebas roué. Měl u ženských neobyčejné štěstí a hledal je. Nesoudím ho proto, ač se mi chvílemi podobá, že ďábel přenesl jeho ducha na mého syna a tím ho zkazil. Já ujal poštu a kmenové jmění, můj bratr veliký podíl a kromě toho k doživotnímu užívání pavillon v zahradě a zahradu samu od Hradební cesty až k potoku. Co tam tropil, nemohu ti vyprávěti, nebylo mi také ničeho po tom. Ale bylo toho plné město, ba šíré okolí, a obávám se, že bys mi musela přisvědčiti, kdybych se pozeptal, zdali ti z toho něco známo jest. Raději se nezeptám. Bratr scházel rychle v nezřízeném životě, ale nutil se do něho, ačkoli ho síly záhy opouštěly. Při jedné orgii vypustil náhle ducha. Ranila ho mrtvice v náručí nějaké ženštiny.

Pohřbil jsem ho a uchystal se, platiti dluhy po něm. Ale nebylo žádných, ba bratr zemřel dříve, než všeho svého jmění v rozkoších užil. Zbylo po něm okolo padesáti tisíc. Připadly mně, ale nezůstaly mi. Nějakou dobu po jeho úmrtí přihlásila se sličná, útlá dívka s dítětem, která nezákonně sice, leč přece pokrevně bylo mým synovcem. Přišla skroušená, zubožená, teprve pak, když nouze a hanba ji přes můj práh k strýci dítěte veštvaly. Prosila za nebohé robátko o smilování. Byla z dobré, velmi dobré rodiny. Až jsem se ulekl, že je dcerou vysokého úředníka. Bývá to bídy v takových rodinách! Obyčejně mnoho dětí — žebrota od jakživa myslí, že musí rozmnožovat vydatně populaci — velké nároky společenské — nu, však to znáš. Jedna z dcer, když nebylo jinak a nic jiného nezbylo, šla za společnici do rodiny pana Jineckého z Jince, — později tchána mého syna, dokud ještě paní Jinecká živa byla. Věděl jsem, že můj bratr na Jinec dojížděl, a lidé nesmlčeli, s kým tam jednu ze svých lehkovážných milostných hříček prováděl. Bláhová, domýšlivá slečna společnice myslila, že si ji bratr vezme! On! Užil s ní a nechal ji pak na holičkách. Nebylo pochybnosti: matka děcka hlásila se právem ke mně. Ba byl jsem jí za to povděčen. Umínil jsem si, že syn mého bratra nemá zaniknouti v bídě, že jeho život nemá vydávati svědectví o lehkomyslnosti mého bratra. Dal jsem děvčeti peníze, které mi po bratru připadly, s podmínkou, aby dítě dobře vychováno bylo. Slíbil jsem, že z povzdálí a nepozorovaně budu dbáti o zachování své podmínky. Dívka, rázem zámožná, měla najednou ženichů dosti. Ale —

každý se odradil nemanželským dítětem. Já totiž učinil výhradu, že se s tím musí svěřit, jinak že věnování odvolám. Jen jeden se nedal odradit. Byl sedlák. Bohatý a jakkoli děvčeti nevoněl, vzalo si ho. Snad aby někomu na vzdor dokázalo, že se přece vdá."

„Ba, takové vzdory bývají u ženských lehkomyslnou pohnutkou k nejosudnějším činům."

„Rolník dal připsati dítě mého bratra na své jméno. Toto jméno zní — Nosek a dítě jest křtěno — Filip. Jeho matka neměla se svým mužem jiných dětí, Filip tedy byl dědicem. Dali ho na studie —"

„Vím, vím, že propadl na několika školách, dopídila jsem se toho sama."

„Ale toho jsi se nedopídila, že k mému pokynu pečovala paní Nosková, aby nebyl nucen do povolání, které se mu příčilo. A já z jakés divné, tenkráte mně samému v důslednostech nejasné choutky, opatřil jsem mladíkovi místo u pošty. Líbil se mi, vzal jsem si ho konečně sem. Koluje v něm krev Rajských, ač nemá jejich jméno, — ale jméno možno změniti. Zkrátka, ve mně se vyvinula jako sama ze sebe a zmohutněla myšlénka, učiniti ho svým nástupcem vedle dědice, kterým jest — Anežka. Syna nemám, vnuka nemám — ach, nač opakovati, ty znáš postup mých myšlének! Chci dostati syna svého bratra pod svou moc a za chotě své vnučky. Mého života nemůže býti na dlouho. Tedy rychle. A já Filipovi hlavu spravím! Drtina mi ho sice haní, stále a kde může, ale Drtina jest na poště žárlivý autokrat a kromě toho starý pedant. Tato

vlastnost slouží mu jakožto úředníkovi ke cti a jest mi na prospěch, leč k posuzování mladých lidí nestačí. A já nevážím všechny výstřednosti Noskovy za nic. K takovým má mládí svůj dobrý privilej. Třeba toliko pečovati, aby mu v čas hezká, čiperná žínka pěkně krásně oznámila: ‚Holenku, tvůj privilej vypršel —'"

IX.

Uplynulo něco přes měsíc od zákeřnického přeložení Vladimíra Urbana do Prahy.

Během té doby udály se v Chlumu veliké změny. Chlumské občanstvo, brojící dříve usilovně ze všech spolků, hospod a rozhodujících místních rozumů proti železnici, proměnilo se obratem ruky v nadšené vyznavače a velebitele novověkého dopravního pokroku, jenž vtělen v železných drahách. Staří, mladí, velcí, malí drali se o společnost a přízeň trhanů týmže způsobem, jakým se v malých městech nová posádka vnadívá, oblíbili si náruživě vůni dehtu, dychtili nedočkavě po líbezném požitku z čmoudu lokomotiv, a „Libenická lucerna" byla nucena vyhledati si nové skvrny na uvědomělosti Chlumských, aby v boji s „Poutníkem z Chlumu" za nových záminek proti Chlumským dále brojiti mohla.

Původ proměny byl velmi prostý. Chlumští byli skokojeni. Měli přejezdy a podjezdy tam, kde jich potřebovali, a nikoli tam, kde si svéhlavost lecjakého bezohledného inženýra zmanula. Měli úpravnější a pohodlné nádraží a do něho z Hlavní ulice pouze

krok, kdežto prve bylo souzeno, aby dlouhou, blátivou oklikou k němu se trmáceli Všelikým nárokům na výkupy a náhrady bylo spravedlivě vyhověno, šetření místních prospěchů a zdaru chlumského průmyslu i obchodu při sdělávání sazeb dopravních zaručeno.

Ovšemť, Chlumští osedlali si sami osud svého města, pokud s novou drahou spojen byl. Zámožní a bohatí měšťané strhli na sebe množství pěkných i užitečných akcií dráhy, stali se jejími předními vlastníky, někteří dokonce správními rady, a chlumský velmož, starý pan Rajský, vyšinul se řízením celého tohoto hnutí a jakožto největší podílník na místo rozhodující.

Nevzal sice na sebe žádný úřad, ale dbal o vše. A ze starého palácovitého domu v Jakubské ulici vycházelo první a poslední slovo, určující mnohé a znamenité důležitosti v řízení dráhy.

Poštmistr omládl v energické a obsáhlé práci. Nalezl působiště, jehož velikost mu svědčila, jeho síly násobila, osvěžovala i zpruhou hrdosti k neunavné píli pobádala. Ve všem pak byl pan Rajský vtělená poctivost, pravda, svědomitost. Obratem ruky proměnil se v moderního člověka, jenž skutečným chlumským copařům přerostl vysoko přes hlavy. Blažej chodil jako vrtohlavý a ztrácel na stará svá kolena víru v svého pána; expeditor Drtina kabonil se v černé, zapouchlé kanceláři jako poslední věrný na lodi, již všichni, kapitán i mužstvo, opouštějí; a poštmistr nevycházel téměř ani ze svého pokoje, v němž se dělo více, než mnohý vzdálený, poměrů neznalý tušil.

Předseda i místopředseda správní rady byli právě zaneprázdněni, a ředitelstvo poslalo panu Rajskému prvního tajemníka s množstvím akt k laskavému vyřízení, po případě k podpisu.

O jedné věci dal si starý pán obzvláště se vší možnou zevrubností referovati a doklady předložiti. Pak chopil se s úsměvem spokojenosti péra a zvolna s labužnickou chutí podepsal dekret, jímž Vladimír Urban rehabilitován, povýšen a za náměstka ředitele rozšířené libenické topírny a strojírny ustanoveného.

„O výpravu budu pečovati sám, pane sekretáři. Bude to sice neobvyklá expedice, — rozumím vašemu úžasu. Ale je to snad první a poslední nepravidelnost, kterou si přeji. Za mých předchůdců ve správě dráhy bylo jich více a horších, milý pane, je-li pravda?“ hovořil pan Rajský, kresle pérem pod svůj podpis trámovou konstrukci svého manu propria. Odkládaje péro, sáhl po zvonci. „Šímo, obrátil se k vstoupivšímu sluhovi, „tento spis odevzdáš k laskavému dalšímu opatření mé dceři, paní plukovníkové. — Aby měla také radost,“ hučel pak pro sebe, „záleželo jí na tom velmi — “

Teprve po dvanácté byl poštmistr s tajemníkovým portefeuillem hotov.

Unaven chtěl položiti hlavu na lenoch křesla. Ale jedva se dvéře za tajemníkem zavřely, vešel Šíma. Ohlašoval pana Drtinu.

„Příteli, kterak to vyhlížíte!“ zděsil se poštmistr svého expeditora. „Vyť jste učiněná mrtvola, od včerejška sestárl jste o deset let!“

„Prosím, — já — račte prominouti, — rozčilení,“ vyrážel ze sebe neobratně expeditor, usedaje

s hlubokým povzdechem na přistrčenou židli. „Rozčilení, — nespal jsem celou noc —“

„Vy se mi hezky šetříte! Jste nemocen? Že nejste? Vypálili mi právě poštu, či ukradli vám ji pod rukama? — Vzpamatujte se dříve, oddechněte si, já počkám. A netvařte se mi jako školák před zkouškou. Nechť stalo se cokoli, vy nejste zajisté ničím vinen. A kdyby můj starý přítel expeditor sám chtěl na sebe žalovati, nevěřím mu.“

„Uvěříte, pane poštmistře, uvěříte,“ usmál se Drtina žalostně. „Jsem vinen, sice nepřímo, ale jsem vinen —“

„Nu, nu; zase již ztrácíte dech. Zazvo—; ne, nechci, aby vás Šíma takto viděl. Přinesu vám sám —“

A starý pán snesl expeditorovi sklenice, vodu, víno, donutil ho, aby se několika doušky osvěžil.

„Díky, pane, nezasloužím ničeho. A poněvadž se obávám, abych dalším otálením poslední špetku své odvahy neztratil, počnu hned,“ vzmužil se starý úředník. „Včera dostal jsem zpravu, že jinecký sedlák Nosek zemřel —“

„Je-li možná! Vím, že byl churav, dal jsem proto vašemu asistentovi třídenní dovolenou, ale toho konce jsem se nenadál. Ubožák!“

„Ano, ubožák. Zemřel v čas. Nezanechává ničeho —“

„Cože?!“

„Ničeho. Prospekuloval statek, věno své ženy, vše. Největší ránu zadal mu úpadek jineckého cukrovaru a libenické záložny. Vězel v nich po uši.“

„Aha! Co říkám, Drtino!? Ta směšná hospodářská politika našich lidí! Hroudu to pořáde ždímá a před nos nevidí. A rozběhne-li se, aby závodil s jinými, — postaví akciový cukrovar nebo škrobárnu. Jeden vedle druhého. Výkvětem svrchovaného důmyslu hospodářského u nás jest cukrovar. Jakoby se v něčem jiném píle, snaživost, inteligence a výrobnost naše osvědčiti neuměla, nesměla. Všechno jiné ohromné pole práce pouštíme líně a malomyslně cizákům, kteří bez frází a manifestací tiše, leč důkladně nás potírají. V tom jevíme se jako cháska zbědovaná, neschopná vzruchu a samočinné záchrany, jako podružný lid, který dává netečně svoji samobytnost ve psí. Cizáci koupí a prodají nás všechny. My umíme jen bědovati, zpívati, politisovati, vetřelcům robotiti a za žebráckou mzdu svých mozolů vykupovati si odpadky z majetku, který cizák z nás a naší pomocí a z naší půdy a krve vydřel. Avšak — dále. Tedy starý Nosek je už v Pánu! Trhne to na nás též a já tu odříkávám odstavec svého memoranda k chlumské městské radě! A zatím běží jen o Noska. Cukrovar strhl záložnu a obojí strhlo Noska. Proto on vrtěl jen hlavou, když jsem ho nabádal, aby se súčastnil naší finanční akce proti železnici. Řádný muž, jinak dobrá duše. Slaboch, ale hodný člověk. Dej mu Pánbůh lehké odpočinutí. A co vy — Drtino? Snad také cukrovar — záložna — lekám se!“

„Neračte. To je zcela jiná historie. Já hned večer po kanceláři zajel jsem do Jince. Nosková byla milenkou mého mládí.“

„Cože?“ ustrnul pan Rajský.

„Božínku, býval jsem také mladý a hezký," usmál se mdle, stydlavě starý expeditor. „Ale chudáci byli jsme oba, já i ona. Až teď na stará kolena bych mohl — — Rozpovídali jsme se o tom s Noskovou — Bůh nás netrestej — a tu ona v pohnutí vyznala se mi z něčeho, z něčeho strašného. Já vám to za ni musím pověděti. Vaše šlechetnost jí zajisté promine, prosím za to. Odpusťte jí pro mne, mé služby, které jsem vám vykonal a ještě vykonám."

„Slibuji. K věci."

„Jako praktikant býval jsem poslíkem a někdy přiručím vašeho nebožtíka pana bratra. Byl jsem mlád a nerozumný. Tím jsem snad omluven, já nevím. Někdy jsem také něco užil s nebožtíkem panem bratrem. Bylo to všechno, co v mém životě jest divokého, vše, a srovnám-li své lehkomyslné kousky se zhýralostí jiných, myslím, že mohu doufati v odpuštění — "

„Zajisté. Aspoň já nevím o ničem ukrutném."

„Největším činem mé bujnosti byl milostný poměr se společnicí paní Jinecké z Jince. Pan bratr tam dojížděl, kořil se paní baronce, ale uměl to tak zaonačiti, že se zdálo, jakoby jeho důvěrné návštěvy svědčily společnici paní baronky. Ale v pravdě užil jsem lásky společnice já, jedině já. Jsem toho jist. Váš pan bratr zemřel a krátce po té zmizela moje milenka ze zámku. Já si ji vzíti nemohl a ji pudila hrdost z domu, v kterém by s ní byli zle nakládali, kdyby vyšlo na jevo, co — bez mého vědomí tenkráte — na jevo vyjíti musilo. Ztratil jsem její

stopu, až pojednou doneseno mi, že s velkým vlastním věnem vdala se za sedláka Noska v Jinci a že si do nové domácnosti přinesla dítě. Vyhledal jsem ji ale Nosková vysmála se mým citům. Dítě bylo prý po nebožtíku vašem panu bratrovi a dědilo po něm. Zanevřel jsem na ni, a když nepravý syn vašeho bratra, Filip Nosek, ocitl se vedle mne v kanceláři, když pozoroval jsem vaši, bohužel nezaslouženou náklonnost k němu, kterou jsem si já v domě snad jediný vysvětliti mohl, bylo mi to vše proti mysli. Až včera přiznáním Noskové byl jsem z nemilých hádanek pojednou vyveden. Nosková se přiznala ke všemu: Filip jest můj syn. S ním pod srdcem šla ze zámku ke vzdáleným příbuzným; ukázali jí dvéře. Jako tulačka dala dítěti život i bylo již na mále, že by dítě byla zabila. V největším soužení pojala zoufalou myšlénku. Zaměřila, nikoli ke mně, chudému praktikantovi, nýbrž k vám. Vydávala své dítě za vašeho synovce. A vy jste uvěřil, vy jste srovnal velikomyslně domnělý dluh svého nebožtíka pana bratra — —"

Pan Drtina končil bez dechu a díval se hříšnicky na podlahu matným zrakem skrze velké krůpěje, které mu na skla brejlí s mokrého čela byly skanuly.

„Vy pokládáte svou bývalou milenku schopnou špatnosti," prohodil pan Rajský zvolna. „Ne, nevymlouvejte nic. Vím, co chcete říci: nepříčetnost bídy, zoufalost a podobné. Dobrá. Leč nyní nalézá se Nosková opět v tísni, jak jste řekl. A snad můžeme věc obrátiti: což jestliže Nosková podvádí

vás a nepodvedla mne? Aspoň já mnohem ochotněji věřím v otcovství bratrovo než ve vaše. Dovolte — vy se mi podobáte k tomu přece poněkud — neobratný —“

„Ó — prosím —“ bránil se pan Drtina bezdečně, z uražené trošky své ješitnosti.

„Dobrá, vyšetříme to,“ řekl zamyšlený pan Rajský bezděky obyčejnou kancelářskou frází.

A starý Drtina, ukloniv se po zvyku před mocí té fráse, odešel zticha.

Poštmistr nejedl při obědě téměř ničeho, nepromluvil s nikým, a díval se všem přes hlavy do zahrady, z níž prostrannými španělskými okny opojná vůně svěžích, v plném květu sálajících růží do jídelny vanula. Nepovšiml si ani pátravých pohledů, jimiž chvílemi paní plukovníková po něm střelila, ani vděčných rozpaků blaženosti, z kterých se skvoucí oči Anežky k němu občas vznesly.

Odpoledne měl Šíma opětně proč hlavu si lámati; z pokoje pánova duněly parkety hodinu, dvě, až odpolední pražská pošta přinesena. Jako ze sna vytržen vzhlédl pan Rajský na sluhu, vzal mu listy z rukou a usedl ku čtení.

Za nějakou chvíli vyšel a vstoupil přes chodbu do pokoje své dcery.

„Nechtěl jsem ti zavdati příčinu k zbrklosti,“ broukl, mávnuv otevřeným psaním. „Tys ráno mladému Urbanovi honem o jeho povýšení do Prahy telegrafovala, on si okamžitě sedl a napsal mi list —“

„Mně také. A jakou novinu. Poslyšte! On chudák přeptává se rád na všecko od nás. A tu donesli mu lidé od dráhy, že při bourání pavillonu v naší zahradě nalezena ozdobná skřínka ve výklenku zalepeném tapetou. Dělníci ji vypáčili, ale nalezli v ní pouze psaní a zápisky. Z obavy před pokutou zavezli pak svůj nález do Prahy a prodali za fatku vetešníkovi. Vladimír se ji po velkém namáhání dopídil a odkoupil ji konečně za drahé peníze obchodníku s raritami. Ale papíry z ní scházely. A zase neustal Vladimír, pokud je nenalezl a vše, co z nich ještě zbývalo, nezachránil. Vložil je do skřínky, zapečetil ji a poslal mně, abych vám ji odevzdala. Zásylka jest od včerejška, není tedy odměnou za můj telegram! Zde ji máte.“

„— píše mi,“ pokračoval poštmistr za chvíli ve svém přetrženém hovoru, když byl skřínku přijal, otevřel a několik sežloutlých listů vyňav, zápisky na nich rychle, s patrným velikým interessem přehlédl, „píše mi o své vděčnosti a zároveň o svém přání, abych mu dovolil Anežce se dvořiti. Nepociťuji valnou chuť vyhověti. Mladý pán má patrně velmi na spěch. Mohla bys mu tedy ty a sice hned delikátním způsobem moje odmítavé stanovisko vyložiti —“

„Ale, papa! Rozmyslil jste dobře —“

„Nerozmýšlím nic! Mám již svou vůli!“

„Ach tak! Napíšu tedy Vladimírovi, aby dal už pokoj. Anežku že dostane Nosek a basta.“

„Nedostane ji! Drtina mi otevřel oči. A zde ve skřínce mezi zápisky svého bratra na prvním listě nalezl jsem důkaz pravdy Drtinových slov.“

„Kámen mi padá se srdce. Toť jest prozatím vše. Budu tedy psáti Vladimírovi, že Anežka půjde do kláštera —“

Rozhněvaný starý pán přivřel za sebou hlučně dvéře. Jedva seděl u svého psacího stolu před skřínkou, oznamoval sluha zase návštěvu.

Pan Rajský, zahlédnuv na tácku Šímově usmolenou visitku, nesáhl po ní. Nakloniv se, četl s tácku: „Samuel Goldstein.“

„Nemám chuti,“ řekl.

„Pán prosí velmi —“

„Vzal ho čert,“ zlobil se poštmistr.

„Račte dobrotivě prominouti. Pan Goldstein prý má s milostivým pánem neodkladné finanční řízení.“

„Tak? Nechť tedy vstoupí.“

„Vcházím s nejpokornější prosbou, aby mi odpuštěno bylo, že vytrhuji,“ hrbil se Goldstein před pyšně vztyčeným, zostra zpod svraštělého čela na hosta pohlížejícím panem Rajským.

„Mám pět minut času pro vás. Mluvte.“

„Koupil jsem, totiž kupuji,“ hovořil jemně pan Goldstein, vybíraje ze své tobolky proužek papíru a podávaje jej panu Rajskému. „Byl mi nabídnut tento úpis ke koupi. Směnění právo jeho pomine pozejtří vypršením třetího roku, ode dne splatnosti směnky počítaného —“

„Vy jste přišel sám ke mně, ale odejdete odtud v průvodu, a sice strážníka. Pravou směnku, originál tohoto falsifikátu spálil jsem já sám.“

Pan Rajský sahal po zvonci.

„Bůh uchovej! Pane, pamatujte se! Vy jste spálil opis směnky. Ten vám byl poslán.“

„A kdyby tomu bylo tak,“ trval poštmistr na svém, „vy trestu přece nenajdete. Zde na rubu nalézám svůj podpis na důkaz svého ručení. Jest psán sice jen tužkou, ale přece falšován —“

„Pro Boha, pane, zdržte se, netropte skandál! Mám s sebou svědka, majitele směnky, čeká na mne dole!“

„Zavolejte ho.“

Goldsteinem přiveden Urban, v obličeji bledý, přepadlý, se strhaným, plachým okem. Šat jeho byl ošumělý a po způsobu sešlých šviháků s hazardní elegancí upravený.

„Goldsteine, ven! Počkejte na chodbě, velel pan Rajský.

Pak utkvěl zrak starého pána na Urbanovi, dlouho, sršící hněvem, hrající povržením a zkalený konečně zármutkem.

„Čeho si přejete?“ vyrazil ze sebe za chvíli Urban, pokročiv proti poštmistrovi; nutil se do drzé hrdosti.

„Kdo naznačil mé giro na této směnce?“

„Já. Jedenkráte peskovala mne žena. Z její řeči vyrozuměl jsem, že jste byl ochoten směnku honorovati. Dal jste slovo. A já jsem pouze v důvěře ve váš slib předepsal vaše jméno na směnce, abych naznačil, co dále učiníte. Jsem v bídě, živím se hrou, toulám se v noci a spím ve dne v hospodách pod lavicemi. Jsem od ženy. Honí mne, vzkazuje za mnou, ale já nemohu, nesmím, nechci se

k ní vrátiti. A nyní mám dluhy, ze hry. Ano, čestné dluhy. Jsem povinen platiti. Zaplatím, jakmile dostojíte vy své povinnosti. Proto jsem poslal Goldsteina, aby si od vás přinesl giro nebo peníze za směnku, kterou mu pouštím ve třech tisících."

Pan Rajský chtěl něco říci; avšak mávl rukou na znamení, že vzdává se všeho pokusu, domluviti Urbanovi. Přešel několikráte pokojem a zastavil se posléze u pokladny. Otevřel ji.

„Vyplácím směnku plnou hodnotou," pravil. „Vám, nikoli Goldsteinovi. Mimo to přiznávám se, že jste mi přišel do rány. Máte na prodej villu na Zvoli; hledáte kupce a nemůžete nalézti. Já chci koupiti a shánim se opět marně po vás. Ještě dnes dám napsati smlouvu a podepíšu ji. Vy půjdete zítra ráno k zdejšímu notáři. Bude tam ležeti smlouva a vy ji podepíšete také. Tím bude kup uzavřen. Dám za villu deset tisíc. Ale peníze neobdržíte vy, nýbrž vaše paní —"

„Dovolte —"

„— vaše paní, které svatým právem náleží, — vy, — vy — nešťastníče!" dodal povýšeným hlasem poštmistr. „Mluvil jste prve o své cti. Doufám, že zítra mi přinese notář ve smlouvě důkaz, že jste nevypravoval pohádku."

Urban zaťal zuby, shrábl se stolu pět tisíc za směnku a odešel s němou úklonou.

Po jeho odchodu psal pan Rajský list:

„Milý pane!

Váš dík byl zbytečný. Vaše rehabilitace svědčí pouze o tom, že je na světě spravedlnost, nic více.

K Vašemu přání, aby Vám bylo dovoleno, pomýšleti na mou vnučku, odpovídám, že bych si užší spojení s jedním z nejlepších a nejušlechtilejších úředníků naší dráhy nepokládal za nečest. Ale poměry, kterými trpíme oba, ukládají mi, abych Vás požádal snažně, byste na Anežku zapomněl. Já na Vás nezapomenu. Toho buďte jist.

Váš, v opravdové přízni srdečně nakloněný

Oldřich Rajský.

Na Chlumu, dne 14. června 1883.

Panu Vladimíru Urbanovi, inženýru v Libenicích."

Po té napsal poštmistr druhý list paní Urbanové. Oznamoval jí, že jest pro ni u chlumského notáře složena kupní cena za villu na Zvoli.

„Šimo," volal pan Rajský, odcházeje k notáři, „tento první list, paní Urbanové, musí jíti ještě noční poštou do Libenic. Druhý, panu Vladimíru Urbanovi, nechť se vypraví ranní poštou; dříve by se marně na libenické poště povaloval."

V noci odjel starý pán do Prahy za nutnou správou dráhy.

X.

Ráno byl časně všechen Chlum na nohou. S věží a střech vlály prapory, hudba procházela městem, nádraží bylo skvěle vyšperkováno — den zahájení jízdy na nové trati libenicko-chlumské nastal.

Slavnostně vyšnořené občanstvo, cechy s prapory, střelci s ohlušující hudbou, hasiči se stříkač-

kami a kominíky, kněžstvo, opatrná i moudrá rada, úřednictvo, chůvy a vojáci, všechno, všecinko, co v Chlumu zahálí a vyniká, valilo se v prvních hodinách dopoledních k nádraží.

Signály věštící nastoupení jízdy prvního vlaku z Libenic pozdraveny hlučným „sláva“, v němž utonuly na chvíli žalostivé tóny poštovské trubky. Potom zaplakaly, zavřískaly a zasténaly opět. Lidé se ohlíželi a zastavovali.

Poslední poštovský vůz drkotal chlumskými ulicemi. Naposledy jela pošta do Libenic.

Vezl ji Blažej. Byl pyšen, že jí mohl prokázat poslední čest, a srdce mu krvácelo. Bylo mu, jakoby vezl sebe, všecek svůj přirozený a zamilovaný svět na hřbitov.

Vybral si nejlepší vůz, umyl a vyleštil jej vlastníma rukama, že byl jak ze zlata a z křišťálu, vycídil i vyfintil si sám koně a vnutil svou starou shrbenou postavu do parádní uniformy, na níž barvy a premování jen jen svítily, až oči přecházely. Pan Nosek přišedší právě, aby svému nevlastnímu otci opatřil nádherný pohřeb u chlumské entreprise de pompes funèbres, nemohl se zdržeti, aby neučinil vtip. Řekl panu Goldsteinovi, že ho veze starý orangutang z cirku. Pan Goldstein použil totiž společně s Urbanem posledního poštovského vozu k jízdě do Libenic. Lichvář doprovázel restauratéra domů.

Mechanicky zvedala Blažejova ruka trubku k svadlým rtům, a třaslavý nářek ozýval se městem, po silnici za ním. Blažejovi se svíralo hrdlo. Jel jako

slepý, nechal jíti koně samotné. Byl smuten a rozhořčen. Všechno ho opouštělo, i starý pán, jeho pán, na kterého by byl přísahal a svou přísahu krví svou spečetil. Ale tento pán se zapomenul k hanbě svých šedin a neměl ani tolik cti, aby poslední jízdu svého posledního poštovského vozu sám byl řídil. Ne, Blažej byl sám na závěreční pouti, která slávě všech předků rodiny Rajských i samotného pana Rajského byla souzena. Ano, vedl ji prostý, vysloužilý postillon, invalida, a ve voze za ním seděli zlořečený lichvář a pokleslý pobuda. A mezi hrobaři vavřínů chlumské pošty byl prvním pan Rajský, sám poštmistr prvním!

Pronikavý, ječivý hvizd rozlehl se krajinou. Koně střihli ušima, poskočili a před vozem ozval se vrzot.

Blažej zvedl hlavu. Po trati nedaleko letěl vlak, v jeho čele výskající, soptící, dýmající, ověnčený lokomotiv „Quasimodo“, a na silnici před vozem skláněla se barrièra k uzavření trati.

Blažej zaklel, skočil s kozlíku a uchopiv velký kámen založil jím záhradu. Marně trhal vzdálený strážník klikou, barrièra zůstala otevřena. Starý postillon vyšvihl se poznovu na kozlík, uchopil otěže a ušklíbnuv se povržlivě, výsměšně na řvoucího, letem přicházejícího „Quasimoda“, spustil bujně postillonskou. Trubka vřeštěla a Blažej si jel po svém, s královským vzdorem přes trať.

„Quasimodo“ rozječel se nekonečným pískotem, s vlaku, od strážných domků mávaly praporečky a

signálové terče, z oken vagonů vyrazily bledé, vydšené obličeje, brzdy skřípaly, země třásla se pod zaráženým potvorným strojem, — leč Blažej by byl nepovolil a nepospíšil, kdyby byl sám anděl posledního soudu naň zavolal. Koně se vzepjali, ale šedivý kočí držel je zkušenou rukou pevně, pokud v něm samém nevybleskl pud sebezachování jako rozpoutaný náhlým skřekem zoufalého Goldsteina. Svist biče, zvolání postillonovo, dusot dopadajících kopyt, rachot prudkého trhnutí vozem splynulo v jediný akkord, za nímž rázem jako hrom následoval druhý — ohlušující třesk a praskot, a v něm šílený křik a ston — —

Profil za přejezdem teprv stanul „Quasimodo“. Poslední vůz poslední pošty chlumsko-libenické byl rozmeten v třískách a troskách podle trati. Byl strojem zasáhnut, rozdrcen. Urvané spřežení prchalo splašené daleko do poli.

S můstku lokomotivy skočil mladý, zsinalý inženýr, řídící stroj na první slavnostní jízdě, Vladimír Urban. Ubíhal zpět ku přejezdu. Avšak než doběhl, rozlétla se dvířka závěrečného vagonu, vyražená zoufalým násilím ženských rukou, a s vozu do příkopu vrhla se ženská postava, padla na bezvládné, v troskách ležící tělo.

„Konečně jsi opět můj!“ zalkala divoce, líbala nalezeného, hledala třesoucíma se rukama ránu, volala něžnými slovy, a syn nešťastné matky přikvačiv a padnuv vedle ní, na kolenou pomáhal jí, pláče jako děcko a volaje na sebe trest nebes. Vždyť on to byl, jenž vládl zběsilému stroji, a jeho vlastní ruka štvala železného netvora na otce, jenž padal mu z rukou nyní jako mrtvola.

Lékař stěží vydral paní Urbanové a jejímu synovi oběť srážky. Ohledal restauratéra Urbana a seznal, že jest omráčen, dýše, žije, že není na něm zevní rány, — snad vnitřní —

A již volán opět jinam k druhému nešťastníku. Daleko na silnici odhozen ležel starý Blažej, uprostřed a napříč cesty, jakoby jí posledně v plné šířce sám užiti chtěl. Jeho ruce svíraly pevně bič a trubku. Lékař zavrtěl hlavou. „Mrtev!“ řekl prostě, určitě.

A konečně Goldstein, — ach, kde byl Goldstein! Roznesen na kolách „Quasimoda“ po trati, zbarvené jeho krví.

Urban i Blažej uloženi v salonním voze, v němž jela správní rada. Vedena panem Rajským opustila vůz. Nešťastní zůstaveni sami s paní Urbanovou, Vladimírem a lékařem.

Poštmistr ještě zatlačil něžně Blažejovi oči, postál nad ním s vlhkým okem i sepjatýma rukama, pokřižoval ho, a stisknuv pak mlčky ruce mladému inženýrovi a jeho matce vystoupil poslední z vozu.

„Pánové, ohlédněte se po nějakém kupé pro sebe, o mne bude méně,“ pravil. „Já musím zůstati zde na místě u svého rozbitého vozu na stráži při rozházených zásylkách a psaních. Tak velí mi povinnost. Račte, prosím, v Chlumu vzkázati na poštu, aby sem přijel expeditor Drtina s jiným vozem.“

Čas do příjezdu Drtinova krátil si starý pán vlastnoručním sbíráním rozházených a rozmačkaných zásylek po trati. Přítomní lidé nesměli mu na nic

sáhnouti. Prohlížel adresy, zprvu bedlivě, dále netrpělivě a horečněji, až si oddechl, dopadnuv kýžený dopis. Byl psán včera jeho, poštmistrovou rukou a svědčil panu Vladimíru Urbanovi do Libenic. Starý pán pohlížel naň chvíli, přemýšleje, a pak roztrhal jej na padrť, a drobné kousky dal větru na pospasy.

S Drtinou vrátil se do Chlumu.

„Jsou zde," oznamovala mu paní Sykorová, očekávajíc ho na chodbě u schodů. „Vzala jsem si je hned z nádraží. Nebudou vám na obtíž. Urban leží v modrém pokoji, nějaké otřesení mozku, myslí lékař —"

Pan Rajský stiskl němě ruku své dcery. „Dobře jsi učinila," ubezpečovaly ji jeho oči, hledající již zase Anežku.

Nalezly ji bledou, uplakanou, chvějící se jak osyka. A jeho paže ji objaly, vtáhly do pokoje, posadily a laskaly jako malé dítě.

„Upokoj se, zlatoušku, — mlč, — zapomeň a vzpamatuj se," lichotil jí nejistým hlasem, jenž pohnutí zapříti chtěl. „Nu, vyplač se, nedáš-li jinak, ale brzo. Vždyť se můžeš těšiti, vždyť já vím, co vše tvé srdéčko hněte. A proto honem ti povím, že už nebudu brániti, aby tyto tvé prstíčky čelo ubohého hocha uhladily a tvoje rtíky na jeho usoužené líce opětně květ růží vlíbaly —"

Za několik dní odvezla si paní Urbanová muže na Zvol. Pan Rajský dal jí villu v levný nájem.

Urban neví, kde se nalézá, nepamatuje se na nic, a s úsměvem dětiny pohlíží na svoji choť, blaženou v ošetřování nemocného, jehož tělo jest zdrávo. Jen duch se zkalil. Její přání se vyplnilo: nastřádala si pro něho dosti a co by chybělo, nahradí její bezměrná láska. Pro sebe pak nepotřebuje ničeho krom něho.

Paní Xaverie odjela s paní plukovníkovou k trvalému pobytu do Prahy a navštívila Chlum teprv po obdržení ozdobného tuhého listu s návěštím:

„Anežka Rajská
Vladimír Urban

slaví svůj sňatek v úterý dne 27. listopadu 1883 v děkanském chrámu Páně na Chlumu."

Téhož dne, 27. listopadu 1883 večer zaťukal pan Rajský Vladimírovi na rameno a řekl mu důvěrně:

„Z tebe už nebude nic. Ale chci míti důkladného pravnuka. Postarej se mi o něho. A já si z něho vychovám pěkného poštmistříka. Drtina mu vycepuje z Noska slušného expeditora. Platí?"

Pan Drtina se totiž také oženil. Vzal si vdovu po sedláku Noskovi a stal se tak otčímem asistenta, jejž bere po dobrém i po zlém do prádla. Co při svém dobráctví a při slabosti matčině z něho vyvede, neví posud sám.

Možno, že se pan Rajský přece zmýlí. Neboť Nosek prodal celý náklad „Hromů s fiorituramí" lacino poštmistrovi, odřekl se nevděčných Mus a obírá se spekulacemi na větší nějaké věno. Vzpomíná občas i na paní Xaverii Rajskou.

Ale marně asi. Matka Anežky jest od neštěstí na trati libenicko-chlumské jak vyměněna. Vadne rychle, sedá po kostelích celé dny, skleslá do sebe, jakoby životní její síla byla podťata. Tak psává aspoň paní Sykorová z Prahy, odkudž se pořáde ptá, kdy už ji zavolají do Chlumu za kmotru ke křtinám. Těší se na ně až rozpustile. Dětina!

NOVINKY

CONFITEOR . . . Básně *J. S. Machara.* Díl I. 1881 až 1886. (Druhé vydání.) **1 zl.**

ZAMOTANÁ VLÁKNA. Román *Růženy Svobodové.* **60 kr.**

DIVOKÁ KACHNA. Drama v 5 jednáních od *H. Ibsena.* Přeložil Hugo Kosterka. **70 kr.**

Szabolcsovo manželství a jiné novely *Herczega Ference.* Přel. G. N. Mayerhoffer. **60 kr.**

FARAON. Staroegyptský román *Boleslava Prusa.* Přeložil J. Rozvoda. Díl 1. **80 kr.**

VĚDECKÉ ZÁBAVY. Sepsal Dr. *V. Kurz.* Se 67 vyobrazeními. **50 kr.**

POZDRAVY DOMŮ A Z DOMOVA. Mládeži napsal *J. Kožíšek.* **50 kr.**

KVĚTY MLÁDEŽE. Redaktor *Jan Dolenský.* IV. roč. **60 kr.**

Objednávky vyřizuje každé řádné knihkupectví neb přímo

knihtiskárna F. ŠIMÁČEK, nakladatelé
v Praze, Jeruzalémská ul. č. 11.